

รายงานการวิจัย
รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

ยุทธศาสตร์ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
Eastern Economic Corridor Strategy and Sustainable Development

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

การจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียงเศรษฐกิจภาค
ตะวันออก
Balancing Natural Resources and the Environment on the Basis of the
Eastern Economic Corridor

โดย

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
MCU RS ๘๐๐๗๖๖๐๒๘

รายงานการวิจัย
รายงานการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง

ยุทธศาสตร์ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
Eastern Economic Corridor Strategy and Sustainable Development

โดย

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS ๘๐๐๓๖๖๐๒๘

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Sub-Project ๑

Eastern Economic Corridor Strategy and Sustainable Development

BY

Dr. Worapot Kongsanoh

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chonburi Buddhist College

B.E. 2566

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800766028

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	: ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ผู้วิจัย:	: ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ
ส่วนงาน:	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี
ปีงบประมาณ:	: ๒๕๖๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	: สำนักงานกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ คือ ๑) ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๒) ศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๓) นำเสนอยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยใช้การวิจัยผสานวิธี/ผสมผสาน โดยใช้วิจัยเชิงปริมาณและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารส่วนราชการ ปลัดอำเภอ และผู้นำชุมชน รวม ๓๑ คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนในจังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๑ อำเภอ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยถือว่าทุก ๆ สมาชิกในประชากรมีโอกาสจะถูกเลือกเท่า ๆ กัน ผู้วิจัยได้ใช้ การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และแบบสำรวจความคิดเห็น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า

๑. การที่จะพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกอย่างยั่งยืนได้ในระยะยาว จำเป็นต้องจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การรักษาสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เติบโตควบคู่กันไป คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องเริ่มจากการให้ข้อมูลที่ถูกต้องในการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นและระหว่างดำเนินโครงการ รวมทั้งเฝ้าระวังผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมและรับฟังความเห็นของประชาชนในพื้นที่ การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ต้องดำเนินการอย่างบูรณาการของภาคีรัฐภาคเอกชน และประชาชน โดยต้องการทำความเข้าใจแก่ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือการนำระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO ๑๔๐๐๑: ๒๐๑๕) และระบบมาตรฐานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (ISO ๔๕๐๐๑: ๒๐๑๘) มาใช้ มีการ

ดำเนินงานตามมาตรฐาน ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถให้ทุกคนมีจิตสำนึกตระหนักถึงอันตรายและความเสี่ยง และการพัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว มีการลงทุนด้านเครื่องจักร การจะผลักดันองค์กรให้ประสบผลสำเร็จในการเป็นองค์กรสีเขียวได้นั้น ปัจจัยอยู่ที่การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง “สังคม” มีผลกระทบและมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้องค์กรปรับตัวและพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างยั่งยืน ในปัจจุบันตลาดยังไปในทิศทางการผลิต การใช้สินค้าที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนองค์กร รวมถึงกระบวนการผลิตให้เป็นสีเขียว นั้น จะช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจได้เป็นอย่างดี ประชาชนได้รับการยกระดับคุณภาพชีวิต อยู่ในสิ่งแวดล้อมเมืองที่ได้มาตรฐานสากล

๓. กรรณิทธิในการให้ต่างชาติครอบคลุมองค์การทรัพยากรได้รวมถึงระยะเวลาการเช่ายาวนาน ภาครัฐจะต้องดำเนินการอย่างถูกต้อง รอบคอบ ควรกำหนดอัตราจัดเก็บภาษีการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเพื่อให้ภาษีเข้าสู่ท้องถิ่น ทดแทนประโยชน์การใช้ที่ดินในระยะยาว ควรมีเกณฑ์ที่ภาคท้องถิ่นได้ประโยชน์ระยะยาวด้วย การจัดการทรัพยากรที่ดินควรบังคับใช้กฎหมายเท่าที่จำเป็น มีกระบวนการตรวจสอบการแย่งชิงและเผาระวังจากทุกภาคส่วน ในลักษณะเครือข่ายและสร้างต้นแบบปฏิบัติที่ดีในการรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เพื่อความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ควบคู่กับการจัดการความรู้เชื่อมโยงกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สู่การจัดการดิน ตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของเครือข่ายป่าชุมชน คือ แนวพระราชดำริป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง กับแนวคิดป่าชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เชื่อมโยงการอนุรักษ์ดินและน้ำให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน คำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด

Research: : Eastern Economic Corridor Strategy and Sustainable Development

Researchers: : Dr.Worapot Kongsanoh

Department: : Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chonburi Buddhist College

Fiscal year: : 2023

Research Scholarship Sponsor : Thailand Science Research and Innovation Fund

ABSTRACT

research The objectives are: 1) Study the internal and external environment of the Eastern Economic Corridor and sustainable development, 2) Study the Eastern Economic Corridor strategy and sustainable development, 3) Propose the Eastern Economic Corridor strategy and sustainable development. We used a combination of methods/combinations. Using quantitative research and a group of key informants, including government executives, bailiffs, and community leaders, a total of 31 people, the sample was 400 people in Chonburi province, using simple random sampling, assuming that every member of the population had an equal chance of being selected. Focus groups and polls to collect data.

1. To develop the Eastern Economic Corridor sustainably in the long term There needs to be a strategy to develop the area along with improving the quality of life. Maintaining natural and environmental balance to grow in tandem with the economy, society and environment. Promoting public participation It must start by providing accurate information on development, starting and during the project, as well as monitoring the impact on natural resources and the environment in the area. Promoting participation and listening to the opinions of people in the area Solving natural resources and environmental problems in Chonburi province It must be implemented in an integrated manner of the public, private sector and citizens. They want to understand various sectors in order to gain recognition and promote and support the effective management of natural resources and the environment.

2. Factors Affecting the Implementation of the Eastern Economic Corridor Strategy and Sustainable Development is to adopt an environmental management

standard system. ISO 14001: 2015 and the Occupational Health and Safety Management Standard System (ISO 45001: 2018) are used. Promote and develop knowledge and abilities for everyone to be aware of dangers and risks and develop into a green industry. There is an investment in machinery. In order to drive the organization to succeed in becoming a green organization, The factor lies in the formulation of clear policies and continuous follow-up. "Society" has an impact and plays an important role in driving the organization to adapt and develop into a sustainable green industry. At present, the market is still in the direction of production. Use of environmentally friendly products Changing the organization, including the production process to be green, will help build confidence and confidence as well. People are given an improvement in their quality of life in an urban environment that meets international standards.

3. Foreign ownership covers real estate, including the long lease period. The public sector must act properly. Prudently, the rate of land and building use tax should be set so that the tax goes to the locality. Instead of long-term land use benefits, there should also be criteria for long-term benefits from the local sector. Land resource management should enforce the law sparingly. There is a process of monitoring usurpation and surveillance from all sectors. In a networked manner and create a model of good practices for the preservation of natural resources and the environment together. To strengthen the management of natural resources and the environment by using local wisdom for sustainable development, along with knowledge management, linking the process of forest resource conservation to soil management, according to the Royal Initiative to be the economic development base of the community forest network, namely the Royal Forest Initiative of 3 Things, 4 Benefits and the Community Forest Concept, to create a forest resource management process that links soil and water conservation as a base for economic development of the community. Take into account the long use time and cause minimal damage to resources and the environment.

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” นี้ สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์โดยมี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัย พุทธศาสตร์และคณะกรรมการทุกท่านที่เมตตาให้คำแนะนำและเป็นผู้ทำการวิพากษ์งานวิจัยของ ผู้วิจัยให้สมบูรณ์น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ขอบคุณ ผู้บริหารระดับสูง, ผู้บริหารหน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อม, ปลัดอำเภอ จากหลายอำเภอในจังหวัดชลบุรี, ผู้นำชุมชนจากอำเภอต่าง ๆ รวมถึงตัวแทนภาคอุตสาหกรรม และ ประชาชนทุกพื้นที่ในจังหวัดชลบุรี ในการแจกแบบสอบถามขอเก็บตัวอย่างการวิจัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลใน พื้นที่จังหวัดชลบุรีทุกท่าน ได้แก่ นักวิชาการทางด้านสิ่งแวดล้อม, นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ผู้ประกอบการและอุตสาหกรรมจังหวัด และกลุ่มผู้นำ ชุมชน พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องที่ได้กรุณาให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

ขอขอบคุณกับผู้มีส่วนร่วม ครูอาจารย์และผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัยที่ได้ให้ความสะดวก ที่พักอาศัยในการเดินทางเก็บรวบรวมข้อมูลในการสัมภาษณ์ คุณงามความดีและประโยชน์ที่เกิดขึ้น จากการทำวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมสักการะบูชาคุณพระรัตนตรัย คุณมารดาบิดา บูชาคุณครูอาจารย์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ ขอแผ่คุณความดีเหล่านี้ที่เกิดขึ้นแก่ผู้มีอุปการะคุณที่ให้ความ ช่วยเหลือทุก ๆ ท่าน

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ

๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๖

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญรูปภาพ.....	ณ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย.....	๒
๑.๓ ปัญหาการวิจัย.....	๒
๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย.....	๓
๑.๕ คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๓
๑.๖ กรอบแนวความคิดในการศึกษาวิจัย.....	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และนโยบายสิ่งแวดล้อม.....	๗
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเทศไทย.....	๑๙
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับภาคีเครือข่าย.....	๒๖
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย.....	๔๑
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ.....	๔๖
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC).....	๕๘
๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับบริบทพื้นที่จังหวัดชลบุรี.....	๖๘
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๗๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๗๖
๓.๒ พื้นที่และองค์กรในการศึกษาวิจัย.....	๗๗
๓.๓ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant).....	๗๘
๓.๔ เครื่องมือการวิจัย.....	๘๐
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการการศึกษาวิจัย.....	๘๒
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๔
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๕

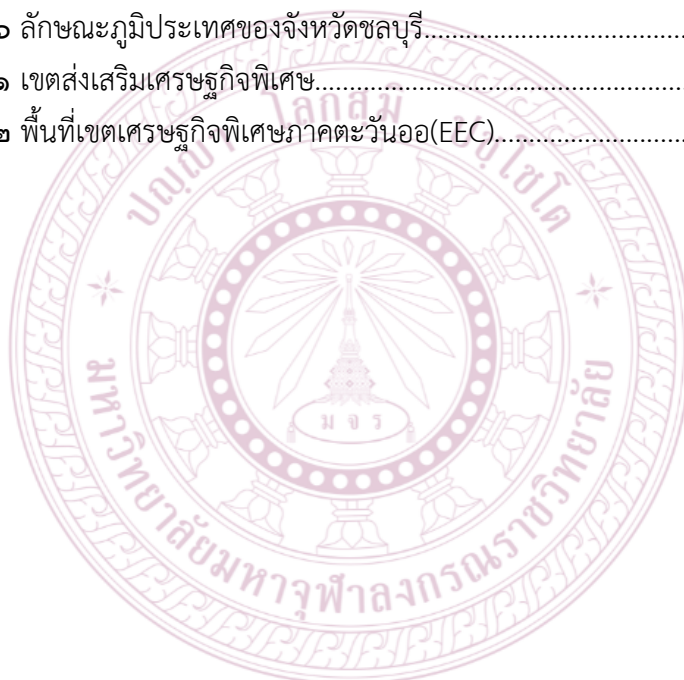
๓.๘ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย	๘๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	๘๗
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๘๙
๔.๒ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายระเบียบเศรษฐกิจ	
ภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี.....	๙๙
๔.๓ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis).....	๑๐๖
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย.....	๑๑๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	๑๑๔
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๑๔
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๑๑๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๒๕
๕.๓.๑ เชิงนโยบาย.....	๑๒๗
๕.๓.๒ เชิงปฏิบัติการ.....	๑๒๗
๕.๓.๓ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	๑๒๘
บรรณานุกรม.....	๑๒๙
ภาคผนวก.....	๑๓๓
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์การวิจัย.....	๑๓๔
ภาคผนวก ข หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ให้ข้อมูลวิจัย.....	๑๔๓
ภาคผนวก ค เอกสารรับรองการนำไปใช้ประโยชน์.....	๑๕๐
ภาคผนวก ง ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากการวิจัย.....	๑๕๒
ประวัติผู้วิจัย.....	๑๕๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ ๓.๑ ตารางสรุปขั้นตอน กิจกรรมการวิจัย และระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยกิจกรรมการวิจัย.....	๘๓
ตารางที่ ๔.๑ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	๙๐
ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาของประชาชน ทั้ง ๘ ด้าน.....	๙๓
ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาของประชาชนในทุกด้าน.....	๙๔
ตารางที่ ๔.๔ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร ตามแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ.....	๑๐๙
ตารางที่ ๔.๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาย่างยั่งยืนดำเนินการทั้ง ๘ ด้าน.....	๑๑๐

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่	หน้า
รูปภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	๕
รูปภาพที่ ๒.๑ การจัดกลุ่มความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย.....	๓๘
รูปภาพที่ ๒.๒ แนวทางการเข้าหา สร้างความสัมพันธ์.....	๓๘
รูปภาพที่ ๒.๓ ความสัมพันธ์เครือข่ายอย่างหลวม ๆ (COOK-CRAIG, ๒๐๑๐).....	๓๙
รูปภาพที่ ๒.๔ ความสัมพันธ์เครือข่ายผ่าน Hub (COOK-CRAIG, ๒๐๑๐).....	๔๐
รูปภาพที่ ๒.๕ ความสัมพันธ์เครือข่ายแบบแน่นแฟ้น (COOK-CRAIG, ๒๐๑๐).....	๔๐
รูปภาพที่ ๒.๖ ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชลบุรี.....	๖๙
รูปภาพที่ ๔.๑ เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ.....	๘๘
รูปภาพที่ ๔.๒ พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก(EEC).....	๘๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๙ มีมติคณะรัฐมนตรี เห็นชอบโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor Development : EEC) เพื่อให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริม ๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมาย ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจอนาคต (New Engine of Growth) มีพื้นดำเนินงานใน ๓ จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง โดยดำเนินการพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาเมืองใหม่ ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และอำนวยความสะดวกในลักษณะบูรณาการ การจัดตั้ง กำกับดูแล และควบคุมการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกให้ได้มาตรฐานระดับสากล มีความปลอดภัยต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม และเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่การใช้เทคโนโลยีขั้นสูง สร้างนวัตกรรม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในด้านต่าง ๆ และเพื่อกระจายการพัฒนาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทั่วถึง จังหวัดชลบุรี มีศักยภาพและความพร้อมในการเป็น “เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของภูมิภาค” เนื่องจากพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) โดยสอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนการพัฒนาทั้งในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัด โดยมีเป้าหมายการพัฒนาเมืองให้เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ที่สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ รวมถึงเป็นที่อยู่อาศัยที่กระจายความเจริญสู่เมืองหลักในภูมิภาค และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ด้วยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่อย่างรวดเร็วและการรวมกลุ่มอุตสาหกรรมในพื้นที่ทำให้ประสบปัญหาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและชีวนามัย เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งน้ำเสีย มลพิษทางอากาศ ขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ การขาดแคลนทรัพยากรน้ำ และปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเรียกร้องจากประชาชนให้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ และการมีส่วนร่วมในการรับรู้ของประชาชน¹

¹ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) คู่มือการจัดตั้งหรือขยาย “เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ” (พ.ย. ๒๕๖๑).

โดยได้จัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๙ (ระยะยาว ๒๐ ปี)^๒ ขึ้นเป็นฉบับแรก ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓ (๑) ของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๓๕^๓ ซึ่งได้กำหนดให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำนโยบายและแผนดังกล่าว เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามลำดับ โดยปัจจุบันอยู่ระหว่างการจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) ซึ่งนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมฯ จะถ่ายทอดเป็นแผนปฏิบัติการระยะกลาง ๕ ปี หรือก็คือแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๓๕ ของพระราชบัญญัติฯ และที่ผ่านมาสำนักงานฯ ได้มีการจัดทำมาแล้วรวม ๔ ฉบับ ได้แก่ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๔๒-๒๕๔๙ กรอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔ และฉบับที่ใช้อยู่ปัจจุบันคือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๕๕-๒๕๕๙ ซึ่งกำลังจะสิ้นสุดระยะเวลาของแผนฯ จึงได้มีการเตรียมการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔^๔

แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมฉบับนี้ ได้เปิดโอกาสให้ภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ สถาบันการศึกษา และประชาชนที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ รวมถึงการประชุมแนวทางการขับเคลื่อนแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๖๔ เพื่อให้ได้แผนที่สามารถถ่ายทอดเป็นแผนงาน/โครงการของหน่วยงาน และดำเนินการได้อย่างเห็นผลเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษา นโยบายแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี เพื่อนำผลการศึกษาไปเผยแพร่อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ๑.๒.๓ เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

^๒ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๙, สิ่งพิมพ์รัฐบาล พิมพ์ครั้งที่ ๒ (๒๕๔๐).

^๓ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ (๒๙ มี.ค. ๒๕๓๕)

^๔ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ (๓ มี.ค. ๒๕๖๐)

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

สภาพทั่วไปของยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นอย่างไร ในขณะที่ใช้ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีอะไรเป็นสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคนั้น และจะสามารถนำเสนอยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไร ในอนาคต

๑.๔ ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ของประเด็นการวิจัยเรื่องย่อยที่ ๑ “ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” มุ่งการศึกษาประเด็นสำคัญอยู่ ๓ ประเด็น คือ ๑) สภาพทั่วไปของยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๒) วิเคราะห์ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะทำการวิเคราะห์ด้วยโมเดล คือ Turning Point, Cognitive Walkthrough, Conventional Why, Comprehensive Scan และ ๓) นำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วยโมเดล PDCA : การวางแผน, การปฏิบัติ, การตรวจสอบ, การปรับปรุงแก้ไขและโมเดล POCCC : การวางแผน, จัดองค์กร, การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน, ควบคุม

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่/องค์กร ศึกษาในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยมีองค์กร/ชุมชนได้แก่

๑) ส่วนราชการ จำนวน ๑๐ ส่วนงาน คือ ๑) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒) สำนักงานนโยบายและแผน ๓) กรมควบคุมมลพิษ ๔) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ๕) กรมทรัพยากรน้ำ ๖) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ๗) กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ๘) กรมป่าไม้ ๙) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ๑๐) กรมทรัพยากรธรณี

๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๑ แห่ง ๑) อำเภอเมืองชลบุรี ๒) อำเภอพนัสนิคม ๓) อำเภอนันทพูน ๔) อำเภอบ้านบึง ๕) อำเภอศรีราชา ๖) อำเภอกะฉันทร์ ๗) อำเภอบ่อทอง ๘) อำเภอหนองใหญ่ ๙) อำเภอบางละมุง ๑๐) อำเภอสัตหีบ และ ๑๑) อำเภอกะสีซัง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรในการศึกษา

ประชากรในจังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๑ อำเภอ มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน ๑,๕๐๙,๑๒๕ คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นการศึกษาวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๓๑ ราย ดังนี้

- ๑) ผู้บริหารส่วนราชการ จำนวน ๑๐ คน
- ๒) ปลัดอำเภอ จำนวน ๑๑ คน
- ๓) ผู้นำชุมชน จำนวน ๑๐ คน

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา

ตั้งแต่ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๕ – กันยายน พ.ศ.๒๕๖๖

๑.๕ คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

โครงการวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง “ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ได้กำหนดนิยามศัพท์ ไว้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ หมายถึง แนวทางในการบรรลุจุดหมายของหน่วยงาน จุดหมายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการจัดทำยุทธศาสตร์ โดยผู้จัดทำจำเป็นต้องกำหนด จุดหมายของหน่วยงานให้ชัดเจน เพื่อให้ยุทธศาสตร์ที่ได้ออกมานั้นตรงตามความต้องการ และดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง

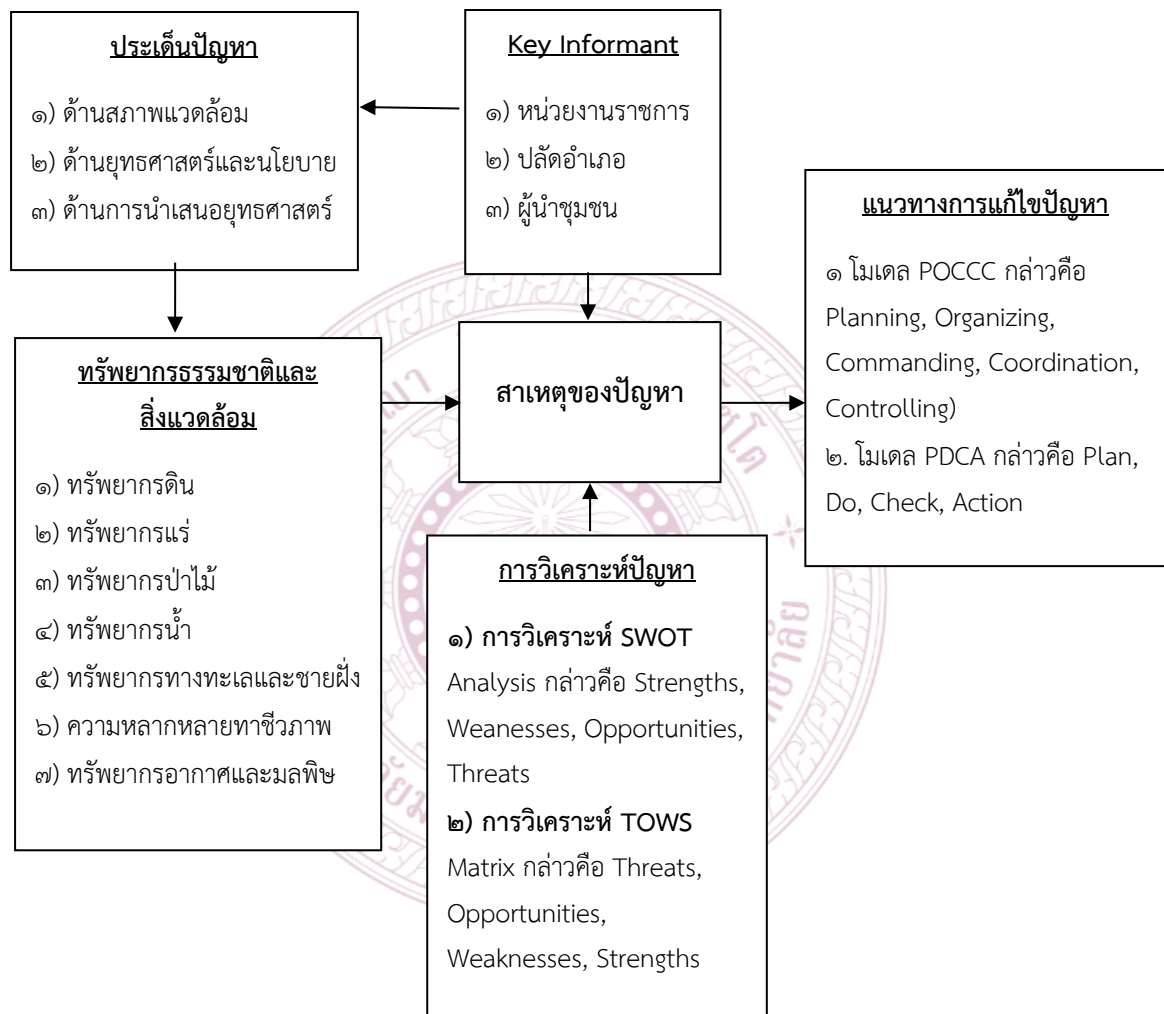
ยุทธศาสตร์และนโยบาย (Strategy and Policy) หมายถึง แผนแม่บทกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ ๒๐ ปี ในการกำหนดทิศทางของการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural Resources and Environment) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ทั้งเป็นสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สำหรับโครงการวิจัยย่อยนี้หมายเอาทรัพยากร ๘ ประเภท คือ ๑) สภาพแวดล้อม ๒) ทรัพยากรดิน ๓) ทรัพยากรแร่ ๔) ทรัพยากรป่าไม้ ๕) ทรัพยากรน้ำ ๖) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ๗) ความหลากหลายทางชีวภาพ ๘) ทรัพยากรอากาศและมลพิษ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง การพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลหรือมีปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระหว่างมิติต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมือง วัฒนธรรม จิตใจ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นองค์ประกอบที่จะรวมกันหรือองค์รวมในการทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถอยู่ดีมีสุขได้ ทั้งสำหรับคนในรุ่นปัจจุบันและคนรุ่นอนาคต

๑.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

ภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย

๑. ด้านวิชาการ เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการและคู่มือยุทธศาสตร์แก่สาธารณชน นักวิชาการ นักวิจัย และประชาชนที่สนใจ

๒. ด้านสังคม ชุมชนมีข้อมูลในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานราชการมีข้อมูลในการช่วยกำหนดนโยบายพัฒนาการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในแผนปีถัดไปหลังจากการเผยแพร่งานวิจัย

๓. ด้านนโยบาย มีข้อมูลในการช่วยกำหนดนโยบายพัฒนาการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแผนปีถัดไปหลังจากการเผยแพร่งานวิจัย

๔. ด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สมดุล ทราบปัญหาและอุปสรรคของการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นผลทำให้เกิดการพัฒนาการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ทำให้ตอบสนองต่อความต้องการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดชลบุรี

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง “ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการเสริมสร้างแนวคิด หลักการ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับวิจัยครั้งนี้ โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และนโยบายสิ่งแวดล้อม
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเทศไทย
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับภาคีเครือข่าย
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)
- ๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับบริบทพื้นที่จังหวัดชลบุรี
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และนโยบายสิ่งแวดล้อม

๒.๑.๑ ที่มาของแนวคิด

แผนแม่บทกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ได้นำนโยบายและแผนของชาติในทุกระดับที่เกี่ยวข้องมาจัดวางเป้าหมายและถ่ายทอดเชื่อมโยงให้สอดคล้องและตอบสนองกับแนวโน้ม ทิศทางและสถานการณ์ปัจจุบันของประเทศ ประกอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๕) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๔) รวมทั้ง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยมีรายละเอียดดังนี้⁵

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้จัดทำขึ้น โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มุ่งหวังให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นที่ยอมรับนับถือของสากล และสอดคล้องกับประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย และสภาพปัญหาประเทศไทย โดยมีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการปฏิรูปและสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นให้ได้และกำหนดแนวทางในการจัดทุจริตและประพฤติ

⁵ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, ๒๕๖๑.

ขอบอย่างได้ผลตลอดจนสร้างกลไกที่มีประสิทธิภาพ โดยมีมาตรการที่เกี่ยวข้องด้าน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย

มาตรา ๔๓ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่
กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๐ บุคคลมีหน้าที่ ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ
และสาธารณสมบัติของแผ่นดินรวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และ
ร่วมมือและสนับสนุน การอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติความหลากหลายทาง
ชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม

มาตรา ๕๗ รัฐต้องอนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ
สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ป่าไม้ บริหาร
จัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลาย
ทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุล และยั่งยืนโดยต้องให้ประชาชนและชุมชนในท้องถิ่นที่
เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์ จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมาย
บัญญัติ

มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมี
ผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสีย
สำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษา
และประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน ฯลฯ

มาตรา ๗๒ รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้ (๑) วาง
แผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนา
อย่างยั่งยืน (๒) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมี
ประสิทธิภาพรวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญ โดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน
ในพื้นที่ (๓) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่าง
ทั่วถึงและเป็นธรรม (๔) จัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของ
ประชาชน รวมทั้งการประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น (๕) ส่งเสริมการอนุรักษ์
พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้พลังงาน
ทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน

มาตรา ๒๕๗ การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ต้องดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ดังต่อไปนี้
(๑) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลัก
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ

(๒) สังคมมีความสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันดีเหมือนกันเพื่อจัดความเหลื่อมล้ำ (๓) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรา ๒๕๘ (๑) ให้มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและยั่งยืน โดยคำนึงถึงความต้องการใช้น้ำในทุกมิติ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศประกอบกัน (๒) จัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดินทั่วประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบ (๓) จัดให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น ๆ ได้

๒.๑.๒ ความหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนแม่บท (master plan) หมายถึง แผนระยะปานกลางถึงระยะยาวที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ มีลักษณะเป็นพลวัต การวางแผนแม่บทจะต้องมีการวิเคราะห์ครอบคลุมทุกสภาพแวดล้อมในกรณีของประเทศไทย แผนแม่บทมักเป็นแผนระยะปานกลางที่ครอบคลุมระยะเวลา ๔-๖ ปี เพื่อประสานการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีการเกี่ยวข้องกันนโยบายดังกล่าวให้เกิดการบูรณาการในการดำเนินงานอย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนแม่บท แผนแม่บทเป็นแผนที่แปลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหรือนโยบายรัฐบาลเฉพาะด้านสู่แนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น แผนแม่บทจะมีองค์ประกอบที่สำคัญเช่นเดียวกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ โดยในส่วนของยุทธศาสตร์ นอกจากจะกำหนดแนวทางการดำเนินงานแล้ว โดยทั่วไปจะมีการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์เพื่อชี้วัดผลการดำเนินงานที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถปฏิบัติและวัดผลได้จริง เช่น แผนแม่บทพลังงานไทย แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย แผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมไทย⁶

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (National Economic and Social Development Plan) หมายถึง แผนพัฒนาประเทศระยะปานกลาง ๕ ปี ที่มีการกำหนดกรอบทิศทางเป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยทั่วไปแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

๑. วิสัยทัศน์ คือ การระบุทิศทางหรือเจตนารมณ์ของการพัฒนาประเทศว่าต้องการให้ประเทศพัฒนาไปในทิศทางใดหรือเป็นแบบใด

⁶ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๘.

๒. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนา เป็นการระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ต้องการให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ของแผน เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการพัฒนา

๓. ยุทธศาสตร์ของการพัฒนา เป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของการพัฒนา

ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์สถานะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของการพัฒนาที่เกิดขึ้น การคาดการณ์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ เพื่อทำการกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ของการพัฒนาดังกล่าว หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคือ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติซึ่งเป็นส่วนราชการที่ขึ้นกับสำนักนายกรัฐมนตรี

วิวัฒนาการของการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ ในสมัยรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยความช่วยเหลือของธนาคารโลกซึ่งได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) และได้มีการจัดทำต่อเนื่องมาโดยเปลี่ยนชื่อเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในปัจจุบัน กระบวนการในการจัดทำแผนได้มีพัฒนาการมาตลอด โดยในระยะแรกคือแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) ถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔) เป็นกระบวนการที่จัดทำโดยส่วนราชการเป็นหลัก และเริ่มมีกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๙) เป็นต้นมาวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคือ การสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ การกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพชีวิต การพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทั้งนี้ วัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาฯ แต่ละฉบับอาจแตกต่างกันตามสภาพปัญหาและสถานการณ์ของแต่ละแผน

กล่าวโดยสรุป แผนแม่บท (master plan) หมายถึง แผนระยะปานกลางถึงระยะยาวที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ มีลักษณะเป็นพลวัต การวางแผนแม่บทจะต้องมีการวิเคราะห์ครอบคลุมทุกสภาพแวดล้อมในกรณีของประเทศไทย แผนแม่บทมักเป็นแผนระยะปานกลางที่ครอบคลุมระยะเวลา ๔-๖ ปี มีวิสัยทัศน์ เพื่อการระบุทิศทางหรือเจตนารมณ์ของการพัฒนาประเทศว่าต้องการให้ประเทศพัฒนาไปในทิศทางใดหรือเป็นแบบใด มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการพัฒนา เป็นการระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่ต้องการให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ของแผน เพื่อใช้ในการติดตามประเมินผลการพัฒนา มียุทธศาสตร์ของการพัฒนา เป็นการกำหนดแนวทางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของการพัฒนา ปัจจุบันแผนแม่บทกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ในการกำหนด

ทิศทางของการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติแผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ

๒.๑.๓ หลักการสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียด ดังนี้⁷

๑. ยุทธศาสตร์ชาติที่ ๕ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม “ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกัน ทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน และการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง ๓ ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง” โดยมีเป้าหมาย ๒๐ ปี ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(๑) เป้าหมาย

๑.๑ อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืน มีสมดุล

๑.๒ ฟื้นฟูและสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ

๑.๓ ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ

⁷ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, ๒๕๖๑.

๑.๔ ยกย่องระดับกระบวนทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล

(๒) ประเด็นยุทธศาสตร์

๒.๑ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว

๒.๒ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล

๒.๓ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

๒.๔ พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง

๒.๕ พัฒนาความมั่นคงทางน้ำ พลังงานและการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๒.๖ ยกย่องระดับกระบวนทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ

(๓) การบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ

แผนแม่บทกระทรวงฯ มีแนวทางในการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติโดยการเพิ่มประสิทธิภาพการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมีเป้าหมายในการลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ชุ่มน้ำ สิ่งแวดล้อมภูมินิเวศ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรม พื้นที่สีเขียว พื้นที่คุ้มครองและการพัฒนา เพิ่มประสิทธิภาพในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงมีแนวทางในการอุดหนุนงบประมาณภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัดเพื่อการจัดการด้านมลพิษ

(๔) ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

๔.๑ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว

๔.๑.๑ เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

๔.๑.๒ อนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในและนอกถิ่นกำเนิด

๔.๑.๓ รักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

๔.๒ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล

๔.๒.๑ เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพทางทะเล

๔.๒.๒ ปรับปรุง พื้นฟู และสร้างใหม่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ

๔.๒.๓ พื้นฟูชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ชายฝั่งทะเลได้รับการป้องกันและแก้ไขทั้งระบบ และมีนโยบายการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม

๔.๒.๔ พัฒนาและเพิ่มสัดส่วนกิจกรรมทางทะเลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๔.๓ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ

๔.๓.๑ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

๔.๓.๒ มีการปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและเสียหายจากภัยธรรมชาติและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๔.๓.๓ มุ่งเป้าสู่การลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐและภาคเอกชน

๔.๓.๔ พัฒนาและสร้างระบบรับมือปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

๔.๔ พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ มุ่งเน้นความเป็นเมืองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง

๔.๔.๑ จัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและค่ามาตรฐานสากล

๔.๕ พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๔.๕.๑ พัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ”

๔.๖ ยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ

๔.๖.๑ ส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย

๔.๖.๒ พัฒนาเครื่องมือกลไกและระบบยุติธรรม และระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อม

๔.๖.๓ จัดโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อจัดการประเด็นร่วม ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ

๔.๖.๔ พัฒนาและดำเนินโครงการที่ยกระดับกระบวนการทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

๒. แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นแผนแม่บทเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติมีทั้งสิ้น ๒๓ แผนแม่บท ซึ่งจะมีผลผูกพันต่อหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องที่จะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้นรวมทั้งการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องประเด็นหลัก^๘ คือ

๒.๑ ประเด็นที่ ๖ การพัฒนาพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ มีเป้าหมาย : ๑. ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น เกิดศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมในทุกภูมิภาค

^๘ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙.

ของประเทศ เพื่อกระจายความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ๒. พื้นที่ที่มีแผนผังภูมิโนเวคเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืนและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ รวมทั้งผังพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งโบราณคดี ๓. ลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่ประกอบด้วย ๒ แผนย่อย ดังนี้ (๑) การพัฒนาเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ (๒) การพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ที่มีการบริหารจัดการตามแผนผังภูมิโนเวคอย่างยั่งยืน

๒.๒ ประเด็นที่ ๑๖ เศรษฐกิจฐานราก เป้าหมาย : รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย ๑ แผนย่อย ดังนี้ (๑) การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

๒.๓ ประเด็นที่ ๑๘ การเติบโตอย่างยั่งยืน เป้าหมาย : สภาพแวดล้อมของประเทศไทยมีคุณภาพดีขึ้นอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ๕ แผนย่อย ดังนี้ (๑) การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว (๒) การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล (๓) การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ (๔) การจัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและค่ามาตรฐานสากล (๕) การยกระดับกระบวนการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อกำหนดอนาคตประเทศ

๒.๔ ประเด็นที่ ๑๙ การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ เป้าหมาย : ๑. ความมั่นคงด้านน้ำของประเทศเพิ่มขึ้น ๒. ผลผลิตของน้ำทั้งระบบเพิ่มขึ้น ในการใช้น้ำอย่างประหยัดและสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำ ๓. แม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้รับการอนุรักษ์ และฟื้นฟูสภาพให้มีระบบนิเวศที่ดี ประกอบด้วย ๓ แผนย่อย ดังนี้ (๑) การพัฒนาการจัดการน้ำเชิงลุ่มน้ำทั้งระบบเพื่อเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ (๒) เพิ่มผลผลิตของน้ำทั้งระบบในการใช้น้ำอย่างประหยัด รู้คุณค่า และสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำให้ทัดเทียมกับระดับสากล (๓) การอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ

๒.๕ ประเด็นที่ ๒๐ การบริการประชาชน และประสิทธิภาพภาครัฐ เป้าหมาย : ๑. บริการของรัฐมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการ ๒. ภาครัฐมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ประกอบด้วย ๔ แผนย่อย ดังนี้ (๑) การพัฒนาบริการประชาชน (๒) การบริหารการเงินการคลัง (๓) การพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ (๔) การสร้างและพัฒนาบุคลากร

๒.๖ ประเด็นที่ ๒๑ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป้าหมาย : ๑. ประเทศไทยปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ ประกอบด้วย ๑ แผนย่อย ดังนี้ (๑) การป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๒.๗ ประเด็นที่ ๒๓ การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม เป้าหมาย : ๑. ความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี และด้านโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ของประเทศเพิ่มสูงขึ้น ๒. มูลค่าการลงทุนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในของประเทศเพิ่มขึ้น ประกอบด้วย ๕ แผนย่อย ดังนี้ (๑) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านเศรษฐกิจ (๒) การวิจัย

และพัฒนานวัตกรรมด้านสังคม (๓) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม (๔) การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านองค์ความรู้พื้นฐาน (๕) ด้านปัจจัยสนับสนุนในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม

๓. แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓.๑ วัตถุประสงค์รวม

๑) ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการรักษาและฟื้นฟูให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืนเป็นฐานการพัฒนาประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

๒) สิ่งแวดล้อมได้รับการดูแล รักษา อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและระบบนิเวศ

๓) เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ลดความขัดแย้งของการพัฒนาที่ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติ บรรเทาผลกระทบสิ่งแวดล้อม และลดภัยพิบัติทางธรรมชาติ

๔) มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนตามแนวทางประชารัฐ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และข้อตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกโดยยึดถือผลประโยชน์ของประเทศ

๓.๒ เป้าหมาย/ผลสัมฤทธิ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

๑) ระยะเร่งด่วน : ๑.๑) พื้นที่ขยายผลจากแบบอย่างความสำเร็จ (Good Practices) ๑.๒) หน่วยงานระดับปฏิบัติมีและใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการร่วมกัน ๑.๓) แผนที่งบประมาณ (Area-Based Budgeting) ๑.๔) ประเด็นหรือกิจกรรมการปฏิรูปที่กำหนดให้ต้องดำเนินการภายใน ๑ - ๒ ปี

๒) ระยะกลาง-ยาว : ๒.๑) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ ตามแนวทางประชารัฐ ๒.๒) ดำเนินการปฏิรูปในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ๒.๓) โครงสร้างองค์กรมีความสอดคล้องกับแผนงานและการบริหารจัดการ

๓.๓ เป้าหมายรายเรื่อง

๑) ทรัพยากรทางบก ประกอบด้วย ประการที่ ๑ ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ที่เหมาะสมกับกับคุณสมบัติของระบบนิเวศและการใช้ประโยชน์ สามารถหยุดยั้งและป้องกันการทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าของชาติอย่างยั่งยืน มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยคำนึงถึงดุลยภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรป่าและสัตว์ ป่าไม้มีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ประการที่ ๒ ทรัพยากรดิน ประเทศไทยมีแผนการใช้ที่ดินของชาติที่ระบบที่สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่ดินการเกษตรมีความสมบูรณ์และมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจใน

การใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ประการที่ ๓ ทรัพยากรแร่ ประเทศมีความมั่นคงของฐานทรัพยากรแร่และวัตถุดิบเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแร่มีความเหมาะสม เป็นธรรม และคำนึงถึงดุลยภาพทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม

๒) ทรัพยากรน้ำประกอบด้วย ประการที่ ๑ สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และพัฒนา ลดภัยพิบัติ เกิดความมั่นคงและยั่งยืนด้านทรัพยากรน้ำ ประการที่ ๒ เร่งรัดกลไกการพัฒนาแหล่งน้ำและปรับปรุงระบบการเก็บกักน้ำต้นทุน รวมทั้งระบบการกระจายน้ำ ประการที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการดูแลรักษาทรัพยากรน้ำ ประการที่ ๓ ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ

๓) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ประกอบด้วย ประการที่ ๑ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับการรักษาฟื้นฟูให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืนเป็นฐานการพัฒนาประเทศทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประการที่ ๒ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้รับการดูแลรักษาอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อลดมลพิษและผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนและระบบนิเวศ ประการที่ ๓ เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ลดความขัดแย้งของการพัฒนาที่ใช้ฐานทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง บรรเทาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและลดภัยพิบัติทางธรรมชาติ ประการที่ ๔ มีระบบบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติกฎหมาย ข้อตกลงระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก โดยยึดถือผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ

๔) ความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบด้วย ประการที่ ๑ ระบบการบริหารจัดการความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ ประการที่ ๒ ระบบการวิจัยและนวัตกรรมด้านความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยที่ชัดเจน ในการสร้างสมดุลในการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ภายใต้ Thailand ๔.๐ และยกระดับการวิจัยและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคอาเซียน ประการที่ ๓ ความหลากหลายทางชีวภาพสามารถยกระดับเป็นจุดแข็งของประเทศที่สามารถใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและเป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในสังคมอย่างยุติธรรม และเท่าเทียม สอดคล้องกับการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ประการที่ ๔ การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์และได้รับผลประโยชน์จากฐานความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างเสริมความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของความหลากหลายทางชีวภาพ

๕) สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยประการที่ ๑ ระบบบริหารจัดการมลพิษที่แหล่งกำเนิดมีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับประชาชน ประการที่ ๒ การผลิตและการบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การเจริญเติบโตบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน ประการที่ ๓ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชนในการจัดการมลพิษ ทำให้เกิดความไว้วางใจและความสำเร็จในการลดมลพิษ

๖) ระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ประการที่ ๑ มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักธรรมาภิบาลและหลักนิติธรรม ประการที่ ๒ ลดและป้องกันความขัดแย้งระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา กับผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และการคุ้มครองสิทธิ ประการที่ ๓ สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วน ประการที่ ๔ การมีส่วนร่วมอย่างมีความหมาย (Meaningful Participation) ของประชาชนองค์กร ชุมชน องค์กรภาคประชาสังคม ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^๙

๔. แผนการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals-SDGs)

ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ ๗๐ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๕๘ ณ สำนักงานใหญ่ สหประชาชาติ ประเทศไทยและประเทศสมาชิกสหประชาชาติรวม ๑๙๓ ประเทศ ร่วมลงนามรับรองวาระ การพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. ๒๐๓๐ (๒๐๓๐ Agenda for Sustainable Development) ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาของโลกเพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. ๒๐๓๐ โดยกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแนวทางให้แต่ละประเทศดำเนินการร่วมกัน ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (กพย.) เป็นกลไกหลักในระดับประเทศ ในการขับเคลื่อนให้หน่วยงานไทยนำวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน ๒๐๓๐ ไปปฏิบัติ รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงาน ตลอดจนสร้างความตระหนักรู้ให้กับภาคส่วนต่าง ๆ อนึ่ง คณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนชุดนี้ จัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่สำคัญในการเสนอแนะนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ เพื่อให้เป็นไปตามข้อตกลง หรือความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ๑๗ เป้าหมายหลัก (Goal) ประกอบไปด้วย ๑๖๙ เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน และกำหนดให้มี ๒๔๗ ตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนาสำหรับเป้าหมายในกลุ่มทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับการปกป้อง และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพภูมิอากาศเพื่อพลเมืองโลกรุ่นต่อไป มีรายละเอียดดังนี้

^๙ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, ๒๕๖๑.

๑. เป้าหมายที่ ๖ สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน : เป้าหมายที่ ๖ มุ่งมั่นที่จะ “ให้มีน้ำเพื่อใช้ประโยชน์และมีการจัดการน้ำและสุขาภิบาลอย่างยั่งยืนสำหรับทุกคน โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้ ๑) ขยายความร่วมมือระหว่างประเทศและการสนับสนุนการเสริมสร้างขีดความสามารถให้แก่ประเทศ กำลังพัฒนาในกิจกรรมและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับน้ำและสุขอนามัย ซึ่งรวมถึงด้านการเก็บน้ำ การขจัดเกลือ การใช้ น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการน้ำเสียเทคโนโลยีการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ ๒) สนับสนุนและเพิ่มความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการจัดการน้ำและ สุขอนามัย

๒. เป้าหมายที่ ๑๒ การสร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน : เป้าหมายที่ ๑๒ มีข้อกำหนดสำคัญของการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Sustainable Consumption and Production-SCP) ที่ต้องการข้อกำหนดแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ได้แก่ เป้าประสงค์ที่ ๑๒.๔ ว่าด้วยการใช้สารเคมีในการจัดการของเสียอันตราย และ ๑๒.๕การจัดการขยะและการรีไซเคิล เนื่องจากรัฐบาลปัจจุบันประกาศให้ขยะเป็นวาระแห่งชาติ นโยบายการจัดการขยะใหม่ ๆ เช่น การจัดการซากผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ การจัดการขยะพลาสติก การสร้างโรงเผาขยะ เป็นต้นทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเตรียมพร้อมรับนโยบายดังกล่าว

๓. เป้าหมายที่ ๑๓ ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบที่เกิดขึ้นการดำเนินนโยบาย ยุทธศาสตร์หรือแผน ที่เป็นการเพิ่มความสามารถในการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสนับสนุนการสร้างภูมิคุ้มกันและความสามารถในการฟื้นตัวจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับต่ำ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการผลิตอาหาร รวมทั้งความยืดหยุ่นของการใช้พลังงานต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Energy Elasticity)ความเข้มข้นของการใช้พลังงาน (Energy Intensity) ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวประชากร (Emission per capita) (ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่าต่อคน) ต้นทุนต่อหน่วยของการลดก๊าซเรือนกระจก (Abatement cost) (บาทต่อตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า) แยกเป็นรายเทคโนโลยีการลดก๊าซเรือนกระจกและสัดส่วนการใช้พลังงานหมุนเวียนต่อการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย

๔. เป้าหมายที่ ๑๔ อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนการดำเนินงานตามเป้าประสงค์และตัวชี้วัด จำนวน ๑๐ มาตรการ ๑) การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเล ๒) การกำหนดมาตรฐานเพื่อควบคุมคุณภาพน้ำทิ้งจากแหล่งกำเนิดมลพิษต่าง ๆ ๓) การจัดทำแผนปฏิบัติการฟื้นฟูคุณภาพแหล่งน้ำและน้ำทะเลชายฝั่ง ๔) การพัฒนาเทคโนโลยีในการลดมลพิษทางทะเล ๕) จัดทำแผนการจัดการ แนวทาง และมาตรการการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ๖) ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และสร้างจิตสำนึกด้านอนุรักษ์แก่ข้าราชการ ผู้ประกอบการ และประชาชน ๗) แผนปฏิบัติการฉุกเฉินเพื่อป้องกันและแก้ไขมลพิษทางทะเล ๘) การจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอย่างบูรณาการสามารถตอบสนองต่อการพัฒนา

และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม ๙) การลดการทำประมงที่ผิดกฎหมายและไร้การควบคุม (IUU Fishing) ผ่านการติดตาม ควบคุม และเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ ๑๐) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ทรัพยากรประมงทะเลอย่างรับผิดชอบและยั่งยืนเป้าหมายที่ ๑๕ ปกป้อง ป่าบก และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืนเป้าหมายที่ ๑๕ ชีวิตบนแผ่นดิน (Life on land) ครอบคลุม ปกป้อง (Protect) ป่า (Restore) และการสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน (Promote sustainable use of terrestrialecosystems) การจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน (Sustainably manage forests) การต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย (Combat desertification) ยุติและฟื้นฟูสภาพพื้นที่ที่เสื่อมโทรม (Reverse land degradation) และหยุดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ (Halt biodiversity loss) ประเทศไทยตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนของพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ประเทศ คือ ๔๐%¹⁰

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประเทศไทย

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจะสร้างความเสียหายต่อทั้งชีวิตและทรัพย์สิน โดย OECD ได้คาดการณ์ว่าหากไม่มีการดำเนินงานที่สำคัญเพื่อลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จะทำให้ภายในพ.ศ. ๒๖๐๓ ความเสียหายอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นทั่วโลกจะมีมูลค่าถึงร้อยละ ๑.๐-๓.๓ ของ GDP โลก และมูลค่าความเสียหายจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๒.๐-๑๐.๐ ภายในพ.ศ. ๒๖๔๓ โดยภาคการเกษตรจะได้รับผลกระทบมากกว่าภาคการผลิตอื่น เนื่องจากภาคการเกษตรต้องพึ่งพาสภาพอากาศและฤดูกาลตามธรรมชาติ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอาจส่งผลให้ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรลดลง หรือพืชบางชนิดอาจมีระยะเวลาการให้ผลผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป ยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่การเกษตรบางส่วนที่ประสบกับภัยแล้งยาวนานหรือน้ำท่วมซ้ำซาก จะไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ ส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ในขณะที่เดียวกันสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปยังส่งผลทำให้การแพร่ระบาดของโรคตามฤดูกาลมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นรวมทั้งยังเป็นปัจจัยส่งเสริมให้โรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำในหลายพื้นที่ของโลก เนื่องจากอากาศร้อนทำให้พาหะนำโรคติดต่อบางชนิดเพิ่มจำนวนเร็วขึ้น โดยเฉพาะยุง แมลงวัน และหนู ซึ่งการแพร่ระบาดของโรคขึ้น อีกทั้งพื้นที่ราบที่อยู่ใกล้ชายฝั่งจะถูกน้ำทะเลท่วมสร้างความเสี่ยงต่อชีวิตและทรัพย์สินส่งผลให้ผู้ที่อาศัยในพื้นที่น้ำท่วมต้องอพยพย้ายถิ่นฐาน โดยกลุ่มคนผู้มีรายได้น้อยจะเป็นกลุ่มเปราะบางที่มีความสามารถในการปรับตัวต่ำ และอาจไม่สามารถฟื้นตัวกลับมาใช้ชีวิตได้ดังเดิม¹¹

ในกรณีของประเทศไทย สภาพภูมิประเทศของไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มประชากรจำนวนมากดำรงชีพด้วยการพึ่งพิงภาคการเกษตร รวมทั้งมีระยะทางของพื้นที่ชายฝั่งทะเลยาวถึง

¹⁰ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, ๒๕๖๑.

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙.

๓,๑๐๐ กิโลเมตรจึงมีโอกาสดังสูงที่ไทยจะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากกว่าหลายประเทศ โดยพบว่าที่ผ่านมาพื้นที่ร้อยละ ๒๓ ของประเทศได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในหลากหลายรูปแบบเช่น น้ำท่วมฉับพลัน ภาวะภัยแล้งและการรุกคืบของน้ำทะเล เป็นต้น ซึ่ง รายงาน Global Climate Risk Index ของ Germanwatch ได้จัดอันดับให้ประเทศไทยมีมูลค่าความสูญเสียจากภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับสภาพอากาศในช่วงปี ๒๕๔๒ – ๒๕๖๐ สูงเป็นอันดับที่ ๘ จาก ๑๘๑ ประเทศทั่วโลก

๒.๒.๑ สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมไปด้วย ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนวิถีชีวิตของท้องถิ่นและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ป่าไม้ แหล่งต้นน้ำ สภาพแวดล้อมทางทะเลและทรัพยากรธรณีเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนอุตสาหกรรมการผลิต การส่งออกและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาทำให้เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อย่างไม่ยั่งยืน ลำดับความสำคัญทางเศรษฐกิจก็มีความสำคัญมากกว่าการอนุรักษ์ในหลาย ๆ กรณี ประเทศไทยเผชิญกับความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในหลายภูมิภาครวมทั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพและประชากรสัตว์ป่าที่ลดลง การตัดไม้ทำลายป่าการกลายเป็นทะเลทราย การขาดแคลนน้ำ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและมลพิษทางอากาศและทางน้ำสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมของประเทศ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๓ เฉพาะที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ดังนี้¹²

๑) **ทรัพยากรดิน** พบว่า ปัญหาดินเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และดินต้นเกิดขึ้นครอบคลุมพื้นที่ประเทศมากที่สุด และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มีระดับความสมบูรณ์ต่ำ การชะล้างพังทลายของดินเกิดขึ้นในพื้นที่ราบเป็นบริเวณกว้าง เกิดขึ้นมากกว่าพื้นที่สูงการนำเข้าปุ๋ยเคมีและวัตถุอันตรายทางการเกษตรลดลงจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด ๑๙ มีการนำเข้าปุ๋ยเคมีและวัตถุอันตรายทางการเกษตรลดลงจากช่วงเดียวกันใน พ.ศ. ๒๕๖๒ การใช้ที่ดิน พบว่า การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด และรัฐบาลมีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้ปริมาณพื้นที่และจำนวนเกษตรกรที่เพาะปลูกเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดทำแผนการบริหารจัดการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรมด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การจัดทำเป้าหมายความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดิน การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การปรับปรุงคุณภาพดินในพื้นที่ดินเปรี้ยว ดินกรด และดินเค็ม การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ การส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน

¹² กิตติศักดิ์ อุตสาหการ, ๒๕๖๑.

๒) ทรัพยากรแร่ มีการสำรวจพบแหล่งแร่ที่มีศักยภาพในการทำเหมืองแร่ ได้แก่ แร่ควอตซ์ ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แร่โพแทชที่จังหวัดมหาสารคาม แร่ทองคำที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์-ชุมพร และแหล่งหินอุตสาหกรรมสำหรับการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ภาครัฐ ซึ่งแร่ที่มีปริมาณการผลิตสูงสุดและใช้งานมากที่สุดคือ หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง รองลงมาคือ หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมซีเมนต์ สำหรับแร่ที่มีปริมาณส่งออกมากที่สุด คือ แร่ยิปซัม ส่วนแร่ที่มีปริมาณนำเข้ามากที่สุด คือ ถ่านหินประเภทเชื้อเพลิงแข็ง นอกจากนี้ มูลค่าการผลิต การนำเข้า และการใช้แร่ มีมูลค่าลดลงขณะที่มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรแร่การสำรวจและประเมินศักยภาพทรัพยากรแร่ และการศึกษาเชิงวิชาการเพื่อวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในการรีไซเคิลเพื่อพัฒนาของเสียเป็นแหล่งทรัพยากรทดแทนด้านแร่และโลหะ มีการทดลองในห้องปฏิบัติการ เพื่อผลักดันเทคโนโลยีต้นแบบให้ผู้ประกอบการนำไปประยุกต์ใช้ รวมถึงส่งเสริมผู้ประกอบการเหมืองแร่ให้ดำเนินกิจการบนหลักธรรมาภิบาลและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

๓) ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ ก่อนช่วงที่จาก พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยภาครัฐได้ส่งเสริมการจัดตั้งป่าชุมชน ทำให้ภาคเหนือมีพื้นที่ป่าชุมชนมากที่สุด สำหรับสถิติการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีจำนวนคดีบุกรุกเพิ่มขึ้น แต่พื้นที่ที่ถูกบุกรุกลดลง ขณะที่สถิติการบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์มีจำนวนคดีบุกรุกและพื้นที่ที่ถูกบุกรุกลดลงจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีพื้นที่ถูกไฟไหม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าสงวนแห่งชาติเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ และใน พ.ศ. ๒๕๖๓ มีจำนวนจุดความร้อนสะสม (Hotspot) ทั้งประเทศคงที่จาก พ.ศ. ๒๕๖๒ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ภาคเหนือ สัตว์ป่า ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมถูกคุกคามมากที่สุด รองลงมา คือ นก สัตว์เลื้อยคลาน และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกตามลำดับ สัตว์ป่าหลายชนิดมีจำนวนประชากรที่ลดลงและตกอยู่ในสภาพที่ควรเฝ้าติดตาม เนื่องจากการถูกคุกคาม การเปลี่ยนแปลงสภาพของแหล่งที่อยู่อาศัย การบุกรุกทำลายป่า การลักลอบล่าสัตว์ป่า และการลดลงของป่าไม้ รวมถึง ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าในบริเวณที่ติดแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินงานตามแผนนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เช่น การจัดทำกฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน การจัดระบบลาดตระเวนเชิงคุณภาพ เพื่อหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า รวมทั้งการดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ให้กลับสู่สภาพสมบูรณ์

๔) ทรัพยากรน้ำ ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ ปริมาณฝนเฉลี่ยทั่วประเทศลดลงจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ เมื่อพิจารณาในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ปริมาณฝนเฉลี่ยมีแนวโน้มลดลง ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ ภาคกลางมีปริมาณน้ำท่ามากที่สุดรองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกตามลำดับ สำหรับปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ ใน พ.ศ. ๒๕๖๓ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และอ่างเก็บน้ำขนาดกลางของประเทศ มีปริมาณน้ำใช้การได้ลดลงจาก พ.ศ. ๒๕๖๒ และมีความต้องการใช้น้ำ

ดังกล่าวเพื่อการเกษตรมากที่สุด รองลงมาเป็นการใช้น้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศ อุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาพื้นที่เกษตรน้ำฝน (นอกเขตชลประทาน) พบว่า ภาคเหนือและภาคกลางมีปริมาณน้ำต้นทุนน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำ สำหรับพื้นที่ชลประทาน มีการวางแผนจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้งเพื่อใช้ในการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือ เพื่อการรักษาระบบนิเวศและอื่นๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ติดตามและประเมินผล การบริหารจัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำ การดำเนินการตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ และมีโครงการบรรเทาและแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย และการผลักดันน้ำเค็มเพื่อรักษาระบบนิเวศในลุ่มน้ำ

๕) **ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง** ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรประมงเพิ่มขึ้นจากการจับสัตว์น้ำต่อหน่วยการลงแรงประมงในทะเลเพิ่มขึ้น แหล่งหญ้าทะเลมีสถานภาพตั้งแต่เสื่อมโทรมเล็กน้อยถึงสถานภาพสมบูรณ์ดีมาก สาเหตุความเสื่อมโทรมเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์และจากธรรมชาติแนวปะการังมีแนวโน้มสภาพดีขึ้น และเกิดปะการังฟอกขาวอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรง โดยพื้นที่ฝั่งอันดามันมีการเกิดปะการังฟอกขาวน้อยกว่าอ่าวไทย และสถิติข้อมูลการเกยตื้นของสัตว์ทะเลหายากใน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีจำนวนลดลงจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ ส่วนใหญ่เป็นเต่าทะเล โลมา วาฬ และพะยูน ตามลำดับ สำหรับพื้นที่ป่าชายเลนมีจำนวนพื้นที่คงเดิม และใน พ.ศ. ๒๕๖๑ พื้นที่ชายฝั่งถูกกัดเซาะมีความยาว ๗๒๖.๗๖ กิโลเมตร ได้รับการแก้ไขปัญหาแล้ว ๖๓๗.๔๘ กิโลเมตร ด้านปัญหาขยะทะเลพบว่า ส่วนใหญ่เป็นขยะพลาสติก ส่งผลกระทบต่อทัศนียภาพ โดยเฉพาะพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ไปจนถึงการตายของสัตว์ทะเลหายาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แบ่งระบบกลุ่มหาดของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างเป็นระบบ การจัดทำหลักเกณฑ์ประกอบการจัดทำแผน/โครงการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งการใช้ไม้ไผ่ปักชะลอความรุนแรงของคลื่นในชายฝั่งทะเลที่เป็นโคลน การดำเนินโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนและชายหาด เช่น การปลูกป่าชายเลน การทวงคืนผืนป่าชายเลน การรื้อถอนสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในพื้นที่ทางคืนการจัดตั้งสวนป่าพระราชวัง สวนป่าพุทธศาสนา และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และดูแลระบบนิเวศ รวมถึงฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ เช่น การปลูกเสริมปะการังและหญ้าทะเล และการช่วยเหลือสัตว์ทะเลหายาก

๖) **ความหลากหลายทางชีวภาพ** ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ พบชนิดพืชสุญพันธุ์ในธรรมชาติ ๑ ชนิด คือ โสกราเย้า มีชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามประมาณ ๙๖๔ ชนิด และได้มีการสำรวจพบชนิดพันธุ์ใหม่ของโลกในประเทศไทย ในช่วง พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑ จำนวน ๒๐๒ ชนิด จากการประเมินความหลากหลายของทรัพยากรในป่าชายเลน พบพันธุ์ไม้ป่าชายเลนทั้งหมดจำนวน ๒๒ วงศ์ ๒๖ สกุล ๔๓ ชนิด มีพันธุ์ไม้ในสกุลโกงกาง (Rhizophora) และพันธุ์ไม้ในสกุลแสม (Avicennia) เป็นชนิดพันธุ์ไม้เด่น สำหรับชนิดพันธุ์สัตว์มีการสำรวจใน พ.ศ. ๒๕๕๙ พบพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคาม ๕๖๙ ชนิด คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๐๓ของสัตว์มีกระดูกสันหลังที่พบในประเทศไทย ผลการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ในระบบนิเวศป่าชายเลน ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ พบว่าความหลากหลายของประชาคมสิ่งมีชีวิตพื้นป่า

ชายเลน พบทั้งหมด ๕๘ ชนิด (Species) ๒๗ วงศ์ (Family) พื้นที่ชุ่มน้ำที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ขึ้นทะเบียนเป็นแรมซาร์ไซต์ ๑๕ แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ๖๙ แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ๔๗ แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น ๑๙,๒๙๕ แห่ง และพื้นที่ชุ่มน้ำที่สมควรได้รับการคุ้มครองและฟื้นฟู ๒๘ แห่ง สำหรับชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่ควรป้องกัน ควบคุม และกำจัด ๓๒๓ ชนิดโดยหลายชนิดเป็นชนิดพันธุ์ต่างถิ่นที่รุกรานที่มีการส่งเสริมให้ใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งต้องมีมาตรการป้องกันเฉพาะที่รัดกุมเพื่อไม่ให้เกิดการแพร่กระจายเข้าไปในพื้นที่อนุรักษ์ และแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งนี้การบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและป่าอนุรักษ์ การลักลอบเก็บของป่า การตัดไม้ทำลายป่า การล่าสัตว์ป่า การกัดเซาะชายฝั่ง การถมพื้นที่ชุ่มน้ำและบุกรุกแหล่งน้ำธรรมชาติ การทำประมงผิดกฎหมาย การรุกรานของชนิดพันธุ์ต่างถิ่น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นสาเหตุที่ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พัฒนาระบบคลังข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศ โดยการปรับปรุงสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามในประเทศไทย ใน พ.ศ. ๒๕๖๓ มีการสำรวจปะการังอ่อน กัลปังหาและดอกไม้ทะเล ในแนวปะการังเขตน้ำตื้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามแผนการจัดการความหลากหลายทางชีวภาพโดยพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพสำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็ก โดยการประเมินต้นทุนทางธรรมชาติให้กับผู้ประกอบการโรงแรม รวมถึงเตรียมเสนอพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติกองทัพบก (บางปู) จังหวัดสมุทรปราการ และพื้นที่เครือข่ายนกอพยพจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นเครือข่ายพันธมิตรเพื่อการอนุรักษ์นกอพยพและถิ่นที่อยู่อาศัยในเส้นทางบินเอเชียตะวันออก-ออสเตรเลีย

๗) สถานการณ์มลพิษ คุณภาพอากาศ ใน พ.ศ. ๒๕๖๒ ในภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก พ.ศ. ๒๕๖๑ พื้นที่ที่มีปัญหาคุณภาพอากาศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เมืองที่มีการจราจรหรือรถบรรทุกขนส่งหนาแน่น พื้นที่ที่มีการเผาในที่โล่ง และพื้นที่เขตนิคมอุตสาหกรรม โดยปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กเส้นผ่านศูนย์กลางไม่เกิน ๑๐ ไมครอน (Particulate Matter ๑๐ Micron: PM๑๐) พบว่า ค่าเฉลี่ยรายปีของทั้งประเทศยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน โดยบริเวณภาคเหนือ จังหวัดสระบุรี มีค่าเพิ่มขึ้น แต่บริเวณพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลมีค่าลดลง ส่วนปริมาณฝุ่นละออง PM๒.๕ พบว่า มีค่าเฉลี่ยรายปีทั้งประเทศ ๒๕.๑ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร โดยทุกพื้นที่มีค่าเกินมาตรฐานและเมื่อพิจารณาในช่วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา พบว่า บริเวณพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสระบุรี (หน้าพระลาน) มีแนวโน้มลดลงแต่บริเวณพื้นที่ภาคเหนือมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และภาวะหมอกควันใน ๙ จังหวัดภาคเหนือ มีความรุนแรงมากกว่าปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีการเผาในพื้นที่จำนวนมาก ประกอบกับประเทศไทยต้องเผชิญกับสภาพอากาศที่แห้งแล้งและเกิดไฟไหม้ในพื้นที่ป่า ทำให้ยากต่อการเข้าไปดับไฟ สอดคล้องกับจุดความร้อนสะสมรายจังหวัดเพิ่มขึ้นร้อยละ ๕๔ เมื่อเทียบกับ พ.ศ. ๒๕๖๑ ปริมาณฝุ่นละออง PM๑๐ และ PM๒.๕ ที่มีค่าเกินมาตรฐาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงเกิดปัญหาทัศนวิสัยในการมองเห็น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำแผน

แม่บทด้านการจัดการคุณภาพอากาศของประเทศ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) และขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหามลพิษด้านฝุ่นละอองเป็นวาระแห่งชาติ กำหนดมาตรฐานและมาตรการควบคุมมลพิษที่แหล่งกำเนิด โดยการกำหนดมาตรฐานการปล่อยควันดำจากท่อไอเสีย รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำมันเชื้อเพลิงให้เทียบเท่ามาตรฐานยูโร ๕ มีการติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวัง เตือนภัยคุณภาพอากาศ เผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านช่องทางต่างๆเป็นประจำทุกวัน และใช้ข้อมูลการตรวจวัดจุดความร้อนสะสมเชิงพื้นที่มาสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า

๒.๒.๒ ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ และสภาพแวดล้อม

จากสถานการณ์ดังกล่าว เป้าหมายความยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันในระดับนโยบายของชาติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีทิศทางการพัฒนาที่สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แผนแม่บทประเด็นการเติบโตอย่างยั่งยืนให้ความสำคัญกับการเติบโตอย่างยั่งยืนบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการเติบโตที่เน้นหลักของการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟูและสร้างใหม่ ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินความพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นและสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคม ยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน ตลอดจนการขับเคลื่อนการปฏิบัติการในระดับหน่วยงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวคิด Triple Bottom Line (TBL) ที่พัฒนาโดย จอห์น เอลลิงตัน (John Elkington) ในปี ๑๙๙๗ เพื่อใช้เป็นกรอบสำหรับการวัดผลการดำเนินงานขององค์กรทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านการบริหาร ดังนี้¹³

๑) ด้านเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ และการสร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจชีวภาพเศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว เศรษฐกิจภาคทะเล เพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มุ่งเน้นการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจให้เติบโตและมีความเป็นธรรมบนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยนำองค์ความรู้มาต่อยอดฐานความเข้มแข็งภายในของประเทศไทย คือ ความหลากหลายทางชีวภาพและผลผลิตทางการเกษตรที่อุดมสมบูรณ์

¹³ อารตี อยุทธกร, ๒๕๖๔

ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตไปสู่การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเพื่อรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม สร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ของสหประชาชาติอย่างน้อย ๕ เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังสอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

๒) ด้านสังคม มุ่งเน้นการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจให้เติบโต และมีความเป็นธรรมบนความสมดุลของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมของคนไทย ผ่านแนวคิดการส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง คอยอำนวยความสะดวกโดยการตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างรวดเร็วและโปร่งใส ส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทยพัฒนาเครื่องมือ กลไกและระบบยุติธรรม และระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อม จัดโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อจัดการประเด็นร่วมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ พัฒนาและดำเนินโครงการที่ยกระดับกระบวนการตัดสินใจ กำหนดอนาคตประเทศ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล

๓) ด้านสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ปกป้อง ปั่นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน จัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ปรับปรุงมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของประเทศตามมาตรฐานสากล และมีการบังคับใช้มาตรฐานสิ่งแวดล้อม เช่น ด่านดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพกับทุกภาคส่วนอย่างเคร่งครัด การพัฒนามาตรฐานและระบบจัดการมลพิษกำเนิดใหม่ พร้อมทั้งจัดมลพิษและแก้ไขฟื้นฟูผลกระทบสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากโครงการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ มีการพัฒนาใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อลดมลพิษและผลกระทบสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางด้วยเป้าหมายการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

๔) ด้านการบริหาร การปรับสมดุลและการบริหารจัดการภาครัฐ มีความทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความโปร่งใสปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ มีระบบบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากร กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม และบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็วโปร่งใส ตลอดจนดำเนินการป้องกันและปราบปรามการ

ทุจริตในสังคมได้อย่างเหมาะสม จึงมีประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นการปรับเปลี่ยนภาครัฐ ซึ่งยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน และแยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐซึ่งยึดหลักธรรมาภิบาล มีการปรับวัฒนธรรมในการทำงานให้มุ่งต่อผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวมให้พร้อมที่จะปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจนมีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัยเป็นสากล มีประสิทธิภาพและนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและยังเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมต้องมีการบริการที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติมีเป้าหมาย มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชน ภาครัฐมีขนาดที่เล็กลงพร้อมต่อการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง มีความโปร่งใสปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ และกระบวนการยุติธรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดได้แก่ ระดับความพึงพอใจของประชาชน ประสิทธิภาพของการบริการภาครัฐ ระดับความโปร่งใสปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ และประเด็นด้านการปรับสมดุลและพัฒนาภาครัฐ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับภาคีเครือข่าย

ในทางสังคมวิทยาเครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Network) ที่แตกต่างจากกลุ่ม โดย “กลุ่ม” จะมีขอบเขตชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก มีความเป็นรูปธรรม มีโครงสร้างทางสังคม แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขต ไม่มีโครงสร้างแน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายมีความเป็นอิสระไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคนหรือกลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอ ๆ กัน รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่มหรือองค์กรมาก¹⁴

สมาชิกในเครือข่ายเป็นไปใน ๓ ลักษณะ คือ ๑) ปัจเจก (individual) หมายถึง สมาชิกที่เป็นตัวบุคคลไม่มีกลุ่มหรือองค์กรใด ๆ รองรับ บุคคลอาจมีศักยภาพ และความสัมพันธ์ที่กว้างขวางแตกต่างกัน ๒) จุดประสานหรือองค์กรประสาน (node) หมายถึง สมาชิกที่เป็นกลุ่ม องค์กรหรือสถาบันที่มีศักยภาพในการจัดการประสานเชื่อมโยงกับบุคคล กลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ ๓) เครือข่าย (network) หมายถึง สมาชิกที่มีเครือข่ายย่อย ๆ อยู่ข้างหลังและพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ตามจังหวะ โอกาสและประเด็นที่สนใจ

การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเครือข่ายอาจมองเห็นหรือมองไม่เห็นเป็นรูปธรรม ในเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เรียกว่า Network มีจุดเชื่อมความสัมพันธ์ที่ประกอบด้วยคนหรือกลุ่มคนเรียกว่า Node และการเชื่อมโยงระหว่างจุดต่าง ๆ เรียกว่า ความสัมพันธ์ (Relationships หรือ tie)

¹⁴ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, มปป.

ที่อาจเป็นแบบหลวมหรือแบบแน่นแฟ้น การเชื่อมโยงของเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมมี ๓ ลักษณะ คือ เครือข่ายการแลกเปลี่ยน เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร และเครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน เครือข่ายทางสังคมถือเป็นทุนทางสังคม (Social capital) ที่จะเพิ่มความสำเร็จให้กับตัวบุคคลและองค์กร ความสัมพันธ์ที่ดีทำให้บุคคลในองค์กรมีการเชื่อมโยงประสานงานกันดีขึ้น ทั้งยังสามารถดึงทรัพยากรของแต่ละองค์กรมาประสานเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁵

๒.๓.๑ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายและการประยุกต์ใช้

แนวคิดหลัก ๆ ใน เครือข่ายทางสังคม อธิบายถึงการสร้างความร่วมมือใน ๒ แนวคิดสำคัญ คือแนวคิดความคล้ายคลึง (Homophily) และแนวคิดความใกล้ชิด (Propinquity) ในแนวคิดความคล้ายคลึง ถูกอธิบายไว้ว่าภายใต้เงื่อนไขที่เหมือนกัน บุคคลชอบจะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่มีคุณลักษณะที่คล้ายกัน โดยอาจเป็นความคล้ายกันในประสบการณ์เดิม ปรัชญาวิชาชีพ พื้นฐานสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ถิ่นฐานเดิมเพศ ระดับการศึกษา ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม เช่น คนหรือสมาชิกในสังคมที่มีพื้นฐานเหมือนกันหรือคล้าย ๆ กันมักจะคบหาสมาคม สูงส่งจับกลุ่มอยู่ด้วยกัน และแนวคิดความใกล้ชิด อธิบายว่าภายใต้เงื่อนไขที่คงที่ บุคคลชอบที่จะมีความสัมพันธ์กับคนที่ระยะทางใกล้ชิดกัน

แนวคิดนี้นำไปสู่การปฏิบัติโดยการใช้ผังภาพ (Map) เพื่อให้เห็นรูปร่างของเครือข่ายที่ประกอบด้วยภาพของสมาชิก และความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่าย ความสัมพันธ์ของสมาชิกที่ต่างกันมี ๒ ลักษณะ ทั้งแบบแน่นแฟ้น (Strong ties) หรือแบบหลวม (Weak ties) ที่วิเคราะห์ได้จากทฤษฎีนี้จะให้แนวทางที่นำไปสู่การปฏิบัติ ความสัมพันธ์แบบแน่นแฟ้นระหว่างผู้คนที่คล้ายคลึงกันทำให้เกิดการตั้งเป้าหมายร่วม เกิดความไว้วางใจเชื่อใจ และมีการแบ่งปันข้อมูลและแหล่งประโยชน์กัน ส่วนความสัมพันธ์แบบหลวม มักมีประโยชน์ในการได้รับความคิดใหม่ ช่วยสร้างโอกาสให้คนที่ไม่คุ้นเคยเข้ามาเพื่อช่วยให้ความคิด มุมมอง องค์ความรู้ แหล่งประโยชน์ หรือแนวปฏิบัติใหม่ ๆ ที่แตกต่าง ความสัมพันธ์ที่แบบหลวมอาจมาจากการเป็นเพื่อนของเพื่อน¹⁶

กลุ่มทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theories)

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม มีสมมติฐานว่าการกระทำระหว่างกันของบุคคลเป็นการโต้ตอบของบุคคลต่อรางวัลกับการลงโทษ หรือความพอใจกับความไม่พอใจ บุคคลจะกระทำโดยคำนึงถึงการจะได้รับความพึงพอใจสูงสุด (กำไร) เมื่อได้ลงมือทำ (ลงทุน) และการตอบแทนจากผู้อื่นที่ทำให้ตนเองมีความพอใจพฤติกรรมทางสังคมคือปฏิสัมพันธ์ของคนหรือกลุ่มคนที่เกิดขึ้นเมื่อกลุ่มคนได้วิเคราะห์ถึงความคุ้มค่ากับผลประโยชน์และตัดสินใจแล้วว่าสิ่งนั้นเป็นความเสี่ยงหรือเป็นประโยชน์ที่จะได้รับ รวมทั้งกลุ่มคนจะมีปฏิสัมพันธ์กันเมื่อกลุ่มมีสิ่งดี ๆ ที่กลุ่มอื่นให้ค่า สถานการณ์บางอย่างอาจสร้างปัญหาให้เกิดขึ้นถ้าคนตัดสินใจว่าความคุ้มค่าของความสัมพันธ์นั้นมาจากการใช้ความ

¹⁵ ทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์, สมหมาย ชินนาค และสิริพัฒน์ ลาภจิตร, ๒๕๕๒.

¹⁶ พลเดช ปิ่นประทีป, ๒๕๕๖.

พยายามหรือเงินจำนวนมากแล้วไม่ได้รับอะไรตอบแทนเป็นรางวัล ปฏิสัมพันธ์ที่มีการคำนวณลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นในความสัมพันธ์แบบโรแมนติค ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพ หรือความสัมพันธ์ชั่วคราวที่ไม่แน่นอน นักทฤษฎีหลายท่านที่เสนอแนวคิดนี้ ได้แก่ George C. Homans, Peter M. Blau และ Richard Emerson¹⁷

George C. Homans อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นเรื่องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตามเหตุผลของรางวัลที่เป็นการเสริมแรงทางบวก หรือการลงโทษ ซึ่งเป็นการเสริมแรงทางลบ บุคคลจะเลือกทำในสิ่งที่ให้ผลกำไร (Benefit) สูงสุด และให้คุณค่าของการทำ (Value of Activity) ตามความพอใจ (Satisfaction) และความขาดแคลน (Deprivation)

Peter M. Blau อธิบายใน ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ ว่าการแลกเปลี่ยนทางสังคมเกิดขึ้นจากความสมัครใจของบุคคลที่ถูกจูงใจด้วยผลกำไรหรือรางวัลตอบแทนที่คาดหวังว่าจะได้รับจากผู้อื่น การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จึงเป็นกลไกการสร้างความสัมพันธ์ การพึ่งพาอาศัยที่ก่อให้เกิดความผูกพันที่ดีต่อกันโดยปทัสถานและค่านิยมในสังคมเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างโครงสร้างทางสังคม และทำให้การแลกเปลี่ยนทางอ้อมเข้าไปแทนที่การแลกเปลี่ยนโดยตรง เช่น การที่สมาชิกของกลุ่มคนหนึ่ง (ปัจเจกบุคคล) ได้ปฏิบัติตามปทัสถานของกลุ่ม (สังคม) จึงได้รับการยอมรับจากกลุ่ม

Richard Emerson เสนอทฤษฎีการแลกเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง ที่อธิบายความเชื่อมโยงปัจเจกบุคคลสู่การเป็นกลุ่มและพัฒนาเป็นเครือข่าย โดยบูรณาการเรื่องอำนาจ (Power) การใช้ อำนาจ ความสมดุลเชิงอำนาจ และการพึ่งพา บุคคลหรือหมู่คณะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนและเครือข่าย โดยการมีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนกันภายในเครือข่ายของตนเอง และอำนาจเป็นศักยภาพในเชิงโครงสร้างที่มาจากความสัมพันธ์ที่พึ่งพา ระหว่างผู้คน และโครงสร้างอำนาจเป็นสิ่งกำหนดแบบแผนและลักษณะของการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในกลุ่มที่มีอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ในความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบพึ่งพาที่ไม่เสมอภาค เช่น ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่ฝ่ายที่พึ่งพาและฝ่ายที่ให้การพึ่งพามีความไม่สมดุลของอำนาจ ฝ่ายที่ให้การพึ่งพาจะได้เปรียบเชิงอำนาจต่ออีกฝ่ายหนึ่ง

ทฤษฎีแนวร่วมการกระทำ Theory Logic of collective action

Mancur Olson เสนอไว้ว่า กลุ่มคนมักมีใจโอนเอียงที่จะกระทำการที่เป็นสินค้าสาธารณะ (public good) สินค้าสาธารณะ หมายถึง สินค้าหรือบริการที่ทุกคนในสังคมได้ใช้ร่วมกัน โดยไม่จำเป็นต้องเสียค่าตอบแทนในการใช้สินค้าหรือบริการดังกล่าว ตัวอย่างสินค้าสาธารณะ ได้แก่ อากาศที่ไม่มีมลภาวะ กลุ่มยังมีขนาดใหญ่แนวร่วมการกระทำเพื่อสินค้าสาธารณะยิ่งน้อยด้วยหลากหลายเหตุผล

บุคคลมีเหตุผลในการเข้าร่วมกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่ง “ผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม” ถ้าต้นทุนของการเข้าไปมีส่วนร่วมของบุคคลไม่มากไปกว่าผลประโยชน์ของบุคคล อย่างไรก็ตามกลุ่มคนที่

¹⁷ นฤมล นิราทร, ๒๕๔๓.

อยู่รวมกันแม้จะกระทำตามผลประโยชน์ร่วม และร่วมมือกันเพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม แต่บุคคลก็จะมีเหตุผลและผลประโยชน์ของตนเองที่ไม่ได้กระทำเพื่อให้บรรลุผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม

ทฤษฎีนี้ยังกล่าวถึงความสำคัญของขนาดของกลุ่ม ต่อการลดโอกาสการมีส่วนร่วมในสินค้าสาธารณะเนื่องจากทุน เช่น เงิน เวลา และกำลังคนมีจำกัด เช่นเดียวกับการเข้าถึงโปรแกรมสาธารณะ ดังนั้นกลุ่มยิ่งขนาดใหญ่ผลประโยชน์ที่ได้ยิ่งน้อย ผลตอบแทนการลงทุนของบุคคลยิ่งต่ำ บุคคลสามารถสร้างผลตอบแทนได้มากโดยกระทำภายใต้ผลประโยชน์ของตนเอง แต่โอกาสในการเลือกกระทำภายใต้ผลประโยชน์ร่วมของกลุ่มจะยิ่งน้อย

กลยุทธ์สำคัญในทฤษฎีนี้คือ การจำกัดขนาดของกลุ่มและการเสริมแรงด้วยสิ่งจูงใจที่เฉพาะเจาะจงการทำให้กลุ่มมีขนาดเล็กช่วยให้การกระทำที่เป็นผลจากแรงจูงใจในตัวเองลดลง ขณะที่การให้แรงจูงใจทางสังคมจะไปกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแฝงที่พร้อมจะถอนตัวเองออกมา เข้าไปมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่มาจากกระทำของตนเอง(ปาริชาติ วลัยเสถียร, ๒๕๔๓)

กล่าวโดยสรุป อำนาจจะสมดุลหากต่างคนต่างพึ่งพาอาศัยกันอย่างทัดเทียม การพึ่งพาอาศัยระหว่างผู้คนในกลุ่มจะช่วยบ่มเพาะให้สมาชิกของกลุ่มมีความสัมพันธ์ต่อกัน และช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ซึ่งในที่สุดแล้วความไม่เท่าเทียมเสมอภาคดังกล่าว มักจะนำไปสู่กระบวนการที่ทำให้อำนาจมีความสมดุลมากขึ้นในการประสานเชื่อมโยงเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ มักพบว่าจะมีบทบาทขององค์กรขนาดเล็กที่ไม่มีอำนาจสั่งการ เป็นผู้เชื่อมประสาน ตรงกันข้ามถ้าเป็นองค์กรประสานที่มีขนาดใหญ่และมีอำนาจหรือมีงบประมาณมาก มักจะครอบงำเครือข่าย ความร่วมมือจึงอยู่บนพื้นฐานของความเกรงใจและผลประโยชน์ชั่วคราวมากกว่าความทุ่มเทจิตใจ

๒.๓.๒ การสร้างและการบริหารเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย หมายถึง กิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิตระหว่างองค์กรสมาชิก ซึ่งต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย เครือข่ายต่าง ๆ มีจุดเริ่มต้นมาใน ๓ ลักษณะ เกิดตามธรรมชาติเกิดจากการจัดตั้ง และเกิดจากวิวัฒนาการ

เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม เป็นเครือข่ายที่ประชาชนตระหนัก ตื่นตัวในปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วลงมือริเริ่มรวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหา ภาคประชาชนจึงเป็นแกนหลัก ภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนและผู้อำนวยความสะดวกให้การจัดตั้งเครือข่ายทำได้ง่ายขึ้น บทบาทภาครัฐจะน้อย กลุ่มองค์กรชุมชนประชาคมจะทำงานและมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ มากเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้ง หรือรัฐเข้าไปเป็นผู้ริเริ่มกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัวให้เกิดความสนใจ และผลักดันให้เกิดการรวมตัวของประชาชน เช่น การที่ส่วนราชการพยายามผลักดันการสร้างหน่วยเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเครือข่ายที่เกิดจากวิวัฒนาการ มีกระบวนการพัฒนาที่เริ่มจากกลุ่มบุคคล องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ไม่ชัดเจน สนับสนุนและเรียนรู้ไปด้วยกัน หรือกลุ่มคนเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน สร้างพันธสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง หลังถูกจุดประกายความคิดมา

จากการได้รับฟัง ได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่น ๆ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์เครือข่ายผู้สูงอายุ

กระบวนการสำคัญในการสร้างหรือเริ่มประสานเครือข่าย ประกอบด้วย ๑) พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๒) จัดตั้งเครือข่าย ๓) ดำเนินการ และประเมินผล¹⁸ ดังรายละเอียด

๑. พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นการเตรียมการศึกษา วิเคราะห์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

๑) ระบุผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการสร้างเครือข่าย ๒) การแสวงหาแกนนำที่ดีของกลุ่มที่จะเป็นเครือข่ายและ ๓) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่ม โดยใช้ผังเครือข่าย ๑) ระบุผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการสร้างเครือข่าย เมื่อชุมชนมีความตระหนักต่อปัญหา หรือมีความต้องการที่จะรวมกลุ่มแล้ว ควรเริ่มด้วยการระบุบุคคล ชุมชน หน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับประเด็นที่กำลังขับเคลื่อน ประกอบด้วยคนที่ได้ประโยชน์ เสียประโยชน์ บุคคลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงกับประเด็น นักวิชาการ และประชาชนทั่วไปหรือผู้ที่สนใจ โดยอาศัยหลักคิดของสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ร่วมกับเทคนิคการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders analysis) ในการระบุดังกล่าวต้องผ่านการศึกษา พิจารณาลักษณะซึ่งถึงความสนใจ พฤติกรรม ความต้องการ ความรู้ จุดประสงค์การทำงาน อิทธิพล อำนาจหน้าที่ที่มี จุดยืนต่อประเด็นที่ดำเนินการ รายชื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้ในกลุ่มที่มีอิทธิพลสูง ความสนใจสูง และกลุ่มที่มีอิทธิพลต่ำ ความสนใจสูง ซึ่งรายชื่อบุคคล กลุ่มคน องค์กรเหล่านี้ที่อยู่ในกลุ่มอิทธิพลสูง ความสนใจสูง และกลุ่มอิทธิพลต่ำ ความสนใจสูงจะกลายมาเป็นผู้เล่นหลักและใช้เป็นกรอบในการพัฒนาความสัมพันธ์ไปสู่การเป็นแนวร่วมของเครือข่าย

๒) การแสวงหาแกนนำที่ดีของกลุ่มที่จะเป็นเครือข่าย กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจที่ระบุได้ ถือเป็นกลุ่มผู้เล่นหลัก (key actors) ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีอิทธิพลเพียงพอในการผลักดันการทำงานนำการเปลี่ยนแปลงและช่วยขยายเครือข่ายออกไปในแนวกว้าง อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดของงบประมาณและบุคลากร การหาผู้นำหลัก (key leaders) หรือบุคคลที่เป็นผู้นำของกลุ่มผู้เล่นหลักจึงมีความสำคัญตัวอย่างผู้นำหลักในกลุ่มสื่อมวลชน ต้องเป็นบุคคลผู้เป็นที่เคารพนับถือของคนในกลุ่มสื่อมวลชน และมีอิทธิพลมากพอที่จะโน้มน้าวทิศทางของกลุ่มหรือวิชาชีพ ผู้นำเหล่านี้มักมีบทบาทสำคัญในการนำและผลักดันคนที่อยู่ในแวดวงของตน ให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันสนับสนุนเครือข่ายจนประสบความสำเร็จ

๓) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่ม โดยใช้ผังเครือข่าย การก่อรูปเครือข่ายอาจเริ่มจากกลุ่มองค์กรที่มีอยู่ ที่มีการรวมตัวกันอยู่แล้วอย่างหลวม ๆ ทำความรู้จัก ทำความเข้าใจเครือข่าย วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ศูนย์อำนาจ ประเด็นที่เป็นจุดตัด คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเหล่านี้ ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ที่จะเข้าไปแตะ หาผู้เล่นหลักในกลุ่ม หาบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่เฉยๆ ที่

¹⁸ พลเดช ปิ่นประทีป, ๒๕๕๖.

ควรเข้ามาเกี่ยวข้อง รู้จักระบบที่กำลังจะเข้าไปและมองหาสิ่งที่จะนำไปขยายต่อ เครื่องมือที่จะช่วยให้เข้าใจเครือข่ายได้ดีขึ้น คือ ผังเครือข่าย ที่ช่วยให้เห็นถึงศักยภาพและทุนทางสังคมของเครือข่าย ซึ่งโครงการสามารถนำไปใช้ในการจัดวางระบบเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด วางแผนการเข้าหา และสร้างความร่วมมือที่ดีขึ้น รวมทั้งเข้าใจสัมพันธ์ภาพระหว่างชุมชนในพื้นที่ จากผู้นำในชุมชนเล็ก ๆ ไปสู่องค์กรอื่นในระดับประเทศ

กรณีเครือข่ายมีการจัดตั้งอยู่แล้วอย่างเป็นทางการ สามารถวินิจฉัยเครือข่ายได้โดยการตอบคำถามเครือข่ายมีการรับรู้ข่าวสารกันอย่างไรถึงหรือไม่ เครือข่ายแสดงให้เห็นถึงมุมมองที่หลากหลายหรือไม่ สมาชิกใหม่เข้าไปร่วมได้ยากหรือง่าย และเครือข่ายสามารถทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้หรือไม่ การเริ่มต้นในกลุ่มที่มีการรวมตัวกันอยู่แล้ว และเป็นกลุ่มที่มีการตื่นตัวในประเด็นเดียวกัน จะช่วยให้การก่อตั้งเครือข่ายเป็นไปได้รวดเร็วเพราะกลุ่มเหล่านี้จะมีบุคลากรและสายสัมพันธ์ในพื้นที่ซึ่งจะช่วยประหยัดทรัพยากรในการริเริ่มไปเสนอหาเครือข่ายใหม่ ๆ วิธีหนึ่งที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันและประสบความสำเร็จอย่างสูงในการขยายเครือข่ายในระดับชุมชน ได้แก่ การขยายแนวร่วมผ่านระบบความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวในลักษณะ “ดาวกระจาย” โดยเสาะหาคนที่มีความคิดหรือประสบปัญหาแบบเดียวกัน แล้วดึงเข้ามาร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความพึงพอใจ และความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นก่อนที่จะไป “ขายความคิด” เพื่อเสาะหาสมาชิกร่วมเครือข่ายต่อไป

๒. จัดตั้งเครือข่าย เป็นระยะของการเริ่มรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ประกอบด้วย ๑) สร้างพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน ๒) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ ๓) พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ

๑) สร้างพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน เป็นการสร้างความผูกพันร่วมกัน โดยการตกลงในการที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหา กลุ่มองค์กรจะต้องมีความรู้ที่จำเป็น ซึ่งอาจจะทำโดยการแลกเปลี่ยนความรู้ และอาจเรียกขั้นตอนนี้ว่ากลุ่มศึกษาเรียนรู้ (Learning group) และจะส่งผลให้ทุกภาคีอยากเข้าไปมีส่วนร่วมกันเป็นเครือข่าย ความรู้ใน ๒ มิติที่เครือข่ายต้องมี คือ ความรู้เชิงประเด็นที่ดำเนินการ และความรู้เชิงพื้นที่หรือชุมชน ที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานของเครือข่าย

๒) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ เครือข่ายเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกที่แต่ละคนมีความต้องการของตนเอง การรวมตัวกันของสมาชิกมาจากเหตุผลของผลประโยชน์ร่วมที่มากพอจะดึงดูดใจให้รวมกันเป็นเครือข่าย ผลประโยชน์นี้อาจเป็นตัวเงิน ชื่อเสียง การได้รับการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข หรือความพึงพอใจ

๓) พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ เป็นการสร้างเครือข่ายให้ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างเป็นทางการ (Formal Agreement) มีการตกลงในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม กำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มกำหนดกิจกรรม จัดวางข้อตกลงในการทำงาน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งกำหนดบทบาทของสมาชิกและสิทธิหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม นอกจากนี้ควรเริ่มเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่จะช่วยให้เกิดการประสาน nodes เพื่อความยั่งยืนของเครือข่าย หน้าที่ตั้งนี้อาจเป็นพื้นที่ทางกายภาพ

หรือพื้นที่เสมือนในระบบออนไลน์แพลตฟอร์มมาตรฐานเครือข่ายทางสังคม เช่น เฟสบุ๊ก เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงการทำงาน

จุดร่วมของผลประโยชน์จะเป็นศูนย์กลางทำให้เกิดการรับรู้มุมมองร่วมถึงเหตุผลในการเข้าร่วมและผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จุดร่วมหรือประเด็น (issues) อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม มาจากความต้องการเฉพาะของประชาชน หรือความเดือดร้อนของชุมชน เช่น ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในช่วงการระบาดของโควิดที่ทุกคนในชุมชนรับรู้และสัมผัสได้ ซึ่งทุกคนต้องการแก้ปัญหา แต่มีข้อจำกัดของกลุ่มในการแก้ปัญหา จุดร่วมของผลประโยชน์จะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายร่วม และวิสัยทัศน์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน วิสัยทัศน์ร่วม เป็นการมองภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป้าหมายที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันช่วยให้เกิดเอกภาพในการทำงาน ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่าง

๓. ดำเนินการ และประเมินผล ประกอบด้วย ๑) การพัฒนาความสัมพันธ์และ ๒) ติดตามและประเมินผล ดังนี้

๑) การพัฒนาความสัมพันธ์ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันและสร้างความผูกพันภายใน สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิกยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก สร้างความไว้วางใจ เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากขึ้น โดยในช่วงเริ่มก่อรูปเครือข่ายควรมีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้ และกระจายงานได้ทั่วถึง ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ ผลงานที่ปรากฏเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด สร้างความรู้สึกให้สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้ถึงผลประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่าย ความสัมพันธ์ในเครือข่ายจะยิ่งแน่นแฟ้นขึ้น กิจกรรมที่ยากถ้าทำไม่สำเร็จโดยเฉพาะในครั้งแรกอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตัวแตกสลายได้

๒) ติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนที่เกิดจากเครือข่ายความร่วมมือเพื่อไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงานนั้น

๒.๓.๓ การบริหารเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

ในการบริหารเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนนั้น เงื่อนไขสำคัญ คือ ธรรมาภิบาล ซึ่งแนวคิดการจัดการเครือข่ายเป็นแนวคิดหนึ่งของธรรมาภิบาลหรือการบริหารงานแนวใหม่ของภาครัฐที่เป็นการจัดการแบบประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบไปด้วยแนวคิดหลักในเรื่อง ๑) การบริหารงานแนวราบที่เน้นการสร้างความร่วมมือ ๒) การสร้างความไว้วางใจ และ ๓) ความเสี่ยงของเครือข่าย¹⁹ ดังรายละเอียด

๑. การบริหารแนวราบ แนวคิดสำคัญในการบริหารแนวราบ คือ การสร้างความร่วมมือ (Collaborating) การจัดระบบเครือข่ายที่ดีและการกำหนดกลไกสร้างระบบจึงใจ

¹⁹ ภาณี บุญยเกื้อกุล, มปป.

๑) การสร้างความร่วมมือ (Collaborating) ในเครือข่าย เพื่อกระจายอำนาจ โดยการช่วยสร้างศักยภาพของเครือข่ายที่เป็นคู่ความร่วมมืออื่น เพื่อผลประโยชน์และเป้าหมายร่วมกัน (Core objectives/ values) ทั้งการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำ เพื่อช่วยสร้างสถานะที่เท่าเทียมในความเป็น “หุ้นส่วน” ของเครือข่าย

บนความสัมพันธ์แนวราบหน่วยงานภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการผูกขาดทางอำนาจและผลประโยชน์ที่เคยกระจุกตัวอยู่ที่ภาครัฐ ไปเป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันกับเครือข่ายที่มาจากภาคส่วนอื่น ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในการเป็นสมาชิกเครือข่าย ยอมลดอำนาจของตนเองลงให้กับองค์กรอื่นที่เข้าร่วมมือ โดยที่แต่ละองค์กรจะไม่สูญเสียความเป็นอิสระในการจัดการองค์กรของตนเอง ไม่มีโครงสร้างของสายการบังคับบัญชา ไม่มีการแข่งขันภายในเครือข่าย แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงร่วมมือกันในการตัดสินใจจัดการบางอย่างร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดระบบที่ดีขึ้น และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสังคม ในรูปของการให้องค์กรความร่วมมือเข้ามาช่วยเสริมศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย เพื่อไปสู่เป้าหมายและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นร่วมกัน เช่น โรงเรียนให้องค์กรเด็กเยาวชนเข้ามาจัดงานเพื่อลดความรุนแรงและอาชญากรรมในพื้นที่ โดยการพัฒนาศักยภาพครูและฝึกนักเรียนในการจัดการกับความรุนแรง หรือหน่วยงานด้านการเกษตรสร้างความร่วมมือให้กลุ่มสมาร์ฟาร์มเมอร์เข้าไปเพิ่มศักยภาพของเกษตรกรรุ่นใหม่ในการจัดการฟาร์ม การจัดการดิน เป็นต้น

การทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน มีการฟังพากันและกัน เกิดความสมดุลของอำนาจในการฟังพาสมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากร การให้การสนับสนุนเงินงบประมาณ เพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุเป้าหมาย

๒) การจัดระบบเครือข่ายที่ดีเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างราบรื่น โดยการจัดโครงสร้างองค์กรที่มีความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ วิธีการทำงาน ตลอดจนการประสานงานระหว่างสมาชิก มีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายการทำงานและกติกาที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิก มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม รวมทั้งมีระบบการช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ทำให้สมาชิกแต่ละคนรู้จักบทบาทของตนเองและมองเห็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันในเครือข่าย ช่วยป้องกันความสับสนและความขัดแย้งจากการทำงานที่ซ้ำซ้อน การจัดแบ่งบทบาทหน้าที่สมาชิกเครือข่ายควรเป็นไปตามความสนใจ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญและศักยภาพ รวมทั้งเป็นไปในลักษณะที่เอื้อให้สมาชิกเข้าร่วมได้แม้เวลาจำกัด ด้วยมีงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ

นอกจากนี้การมีระบบการช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหาจะช่วยให้เครือข่ายที่อาจเกิดปัญหาระหว่างการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่เพิ่งเริ่มดำเนินการใหม่ ๆ การมีที่ปรึกษาที่ดีคอยให้คำแนะนำและคอยช่วยเหลือจะช่วยให้เครือข่ายสามารถดำเนินการต่อไปได้ และช่วยหนุน

เสริมให้เครือข่ายเกิดความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ควรมีที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ เป็นแหล่งข้อมูลให้ศึกษาค้นคว้า และช่วยอบรมภาวะการเป็นผู้นำให้กับสมาชิกเครือข่าย ระบบการช่วยเหลือควรครอบคลุมถึงการดำเนินการใกล้เคียงให้เกิดความเข้าใจกันใหม่ หากมีความความขัดแย้งเกิดขึ้น เพื่อป้องกันความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือข่าย

๓) การกำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจเป็นสิ่งสำคัญ เครือข่ายจะยังคงอยู่ตราบเท่าที่มีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม การกำหนดกลไกที่เป็นระบบจะช่วยสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย โดยการวิเคราะห์และจัดหาสิ่งจูงใจบนพื้นฐานความแตกต่างของบุคคลในแต่ละกลุ่มย่อยของสมาชิกเครือข่าย กลุ่มของสิ่งจูงใจอาจเป็นค่าตอบแทน เกียรติยศชื่อเสียง หรือการได้รับการยอมรับ ชื่นชม ทั้งนี้หากใช้เป็นค่าตอบแทนควรเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงานที่สนับสนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเครือข่ายมากกว่าการให้ผลตอบแทนในลักษณะเหมาจ่าย และควรแบ่งให้เป็นงวด ๆ ตามผลงาน รวมทั้งควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจนเพื่อสร้างทักษะผูกพันระหว่างผู้รับทุนและผู้ให้ทุน

กรณีที่ใช้เกียรติยศและชื่อเสียงเป็นสิ่งจูงใจ โดยเฉพาะในงานพัฒนาสังคมที่มักจะไม่มีการค่าตอบแทนการหาสิ่งจูงใจอื่นมาชดเชยสิ่งตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ในรูปของ”สัญลักษณ์” บางอย่างที่สามารถได้รับเกียรติยศ การยกย่องและมีคุณค่าทางสังคม ที่มีคุณค่าพอที่จะจูงใจสมาชิก เช่น การประกาศเกียรติยศ เข็มเชิดชูเกียรติ โล่เกียรติยศ และควรมีเกียรติยศหลายระดับที่จูงใจสมาชิกเครือข่ายให้ร่วมมือลงแรงเพื่อไต่เต้าไปสู่ระดับที่สูงขึ้นต่อไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่รายชื่อคนกลุ่มนี้อย่างกว้างขวาง

๒. การสร้างความไว้วางใจ (trust) ความไว้วางใจได้มาจากความยุติธรรม (Fairness) การทำให้เกิดสถานะที่เท่าเทียมกัน และการกระจายผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน แนวทางสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ²⁰ มีดังนี้

๑) รับรู้ถึงความเท่าเทียมกันในด้านโอกาสและความรับผิดชอบ มีความเท่าเทียมในการเข้าถึงการแบ่งปันข้อมูลและความรู้ รับรู้ถึงคุณค่าของตนเองแม้จะมีความแตกต่างกันในความร่วมมือ นั้น ยินดีที่จะรับคำแนะนำเมื่อผิดพลาดเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ไม่ทอดทิ้งและพร้อมที่จะไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

๒) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และให้ค่ากับการพึ่งพากันและกัน โดยธรรมชาติสมาชิกของเครือข่ายมีข้อจำกัดของตนเองในด้านทรัพยากรความรู้ เงินทุน กำลังคน จึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเองการพึ่งพากันและการเสริมสร้างกัน ภายใต้จุดแข็งของตนเองที่มีอยู่จะช่วยให้เครือข่ายดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องไปสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างไว้วางใจกัน เช่น นักวิชาการมีความรู้เชิงทฤษฎีเข้าไปทำงานร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นที่มีความรู้เชิงพื้นที่ที่จะช่วยให้เกิดการระดมองค์ความรู้ของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มีประโยชน์ต่อชุมชน

²⁰ Gray, B., & Stites, J.P. ๒๐๑๓.

๓) สื่อสารอย่างเปิดเผยและซื่อสัตย์ ทุกกลุ่มเครือข่ายต้องการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้ที่จะสร้างให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้ ต้องสร้างความไว้วางใจผ่านการกระทำและคำพูด เปิดเผยตนเอง หรือเปิดเผยความคิดความรู้สึก ข้อมูลของตนเองต่อผู้อื่น รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะอย่างเปิดเผย การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางเครือข่ายแบบเปิดจะช่วยสร้างความเข้าใจและคุณค่าร่วม

๔) จัดการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การจะทำให้เครือข่ายอื่นไว้วางใจ เชื่อใจต้องทำให้เครือข่ายสามารถที่จะคงไว้ในความไว้วางใจเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาจากภายนอกที่ ห้ามไม่ให้บางเครือข่ายเข้าไปยุ่งเกี่ยว ต้องทำให้มั่นใจว่าความไว้วางใจที่มีต่อกันในกลุ่มเครือข่าย จะถูกปกป้องจากความไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้นในองค์กรหลักที่สร้างเครือข่ายมา

๓. ความเสี่ยงของเครือข่าย และธรรมาภิบาล (governance) ความเสี่ยงของเครือข่ายมาจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกเครือข่าย

๑) ปัจจัยภายในเครือข่าย ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของเครือข่าย การขาดผู้นำผู้ประสานที่ดี การสื่อสารไม่ทั่วถึง การบริหารรวมศูนย์ ความไม่โปร่งใส ความไม่สมดุลในการจัดการผลประโยชน์

๒) ปัจจัยภายนอกเครือข่าย ได้แก่ การถูกครอบงำโดยกลุ่มบุคคลหรือองค์กรภายนอก การขึ้นนำโดยแหล่งทุน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การตลาด

๒.๓.๔ ปัจจัยสำคัญในการสร้างและบริหารเครือข่าย

ปัจจัยสำคัญในการสร้างและบริหารเครือข่าย ประกอบด้วย ๑) ผู้นำของเครือข่าย ๒) ระบบการติดต่อสื่อสาร และการมีกิจกรรมร่วมกัน ๓) การจัดระบบสารสนเทศ ๔) ทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ และ ๕) ระบบการเรียนรู้ร่วมกัน^{๒๑} ดังรายละเอียด

๑. ผู้นำของเครือข่าย ในจำนวนสมาชิกของเครือข่ายบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุด ในการกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของเครือข่าย คือ ผู้นำของเครือข่าย ดังนั้น การกำหนดตัวผู้นำเครือข่ายที่มีภาวะผู้นำเข้มแข็งสามารถระดมความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกในกลุ่ม รวมทั้งมีความรู้ และประสบการณ์ร่วมกับเครือข่าย มีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของกลุ่ม มีบาร์มีเป็นที่ ยอมรับเชื่อถือของสมาชิก และที่สำคัญคือสามารถบริหารจัดการกลุ่มได้ ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มหรือเครือข่าย อาจมีใช้บุคคลเพียงคนเดียว แต่เป็นคณะผู้นำ (collective) ที่ประกอบไปด้วยบุคคลหลากหลายใน ท้องถิ่นเข้ามาช่วยกัน เครือข่ายจะขับเคลื่อนไปได้อย่างมีพลัง หากคณะผู้นำทำงานประสานกันอย่าง แนบสนธิ แต่ถ้าคณะผู้นำแตกแยกก็จะส่งผลทำให้เครือข่ายอ่อนกำลังลง ไม่สามารถขับเคลื่อนไปสู่ ทิศทางที่พึงประสงค์ได้

๒. ระบบการติดต่อ สื่อสาร และการมีกิจกรรมร่วมกัน การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอ ระหว่างสมาชิก เป็นช่องทางที่สร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย ซึ่งต้องอาศัย ผู้ประสาน การใช้ เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการติดต่อสื่อสาร การมีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

²¹ Katz, N., Lazer, D., Arrow, H., & Contractor, ๒๐๐๔.

ผู้ประสาน เมื่อเครือข่ายขยายตัวอย่างกว้างขวาง มีกิจกรรม โครงการที่ทำอย่างต่อเนื่อง ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ อาจต้องมีผู้ประสานซึ่งเป็นตัวบุคคล กลุ่ม องค์กรทำหน้าที่ประสานงานที่ทำหน้าที่เป็นหน่วยธุรการในการจัดการงานประจำในลักษณะเช่นนี้ของเครือข่าย ผู้ประสานเป็นผู้ เชื่อมโยงและเอื้ออำนวยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาไปด้วยกัน เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงและเป็นผู้สร้างเสริมให้เกิดความเป็นเครือข่ายต่อกัน กระบวนการสื่อสารเป็นกลไกที่ เชื่อมสมาชิกของเครือข่ายเข้าหากัน ช่วยสร้างความเข้าใจในภารกิจของเครือข่ายให้กับสมาชิก ช่วย แพร่กระจายความรู้หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และยกระดับความตระหนักในปัญหาของสมาชิก

การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการติดต่อ สื่อสาร กระบวนการสื่อสารที่ทันสมัยผ่าน อินเทอร์เน็ตทั้งทางเฟสบุ๊คไลน์ชุม หรือแพลตฟอร์มอื่น ๆ ที่พัฒนาขึ้น ช่วยให้การติดต่อสื่อสารระหว่าง สมาชิกเป็นไปได้อย่างสะดวก สบาย รวดเร็ว สม่าเสมอ และทั่วถึง ทั้งในช่วงเวลาปกติ และช่วงที่มี ภาวะวิกฤติ

แบบแผนการมีกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอให้สมาชิกของเครือข่ายได้ กระทำร่วมกัน เป็นกลไกสำคัญที่จะดึงสมาชิกของเครือข่ายให้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ต่อกัน สร้างความ มั่นใจในการคงอยู่ของเครือข่ายให้กับสมาชิกเครือข่าย การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องที่สร้างความ ยั่งยืนของเครือข่ายควรถูกพัฒนาจนกลายเป็นแบบแผน (pattern) ของการกระทำที่สมาชิกเครือข่าย ยอมรับโดยทั่วกัน มีการกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมที่น่าสนใจและสามารถตอบสนองกับความ ต้องการของกลุ่มสมาชิกย่อย กิจกรรมมีความหลากหลายเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมได้ตาม ความสมัครใจ มีการกำหนดตารางกิจกรรมไว้ชัดเจนทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และกิจกรรมเหล่านี้ ยังคงอยู่ในทิศทางที่จะสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายของเครือข่าย

กิจกรรมอาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกันการพบปะเพื่อ ประเมินผลร่วมกันทุกเดือน หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น กีฬาสันทนาการระหว่างสมาชิก งานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น กรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางมากควรกระจายจุด พบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวกและทั่วถึง

๓. การจัดระบบสารสนเทศ ในการจัดการเครือข่ายควรมีหน่วยงานที่เป็นแกนกลาง ทำหน้าที่จัดระบบฐานข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย รูปแบบ วิธีการ ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคและข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น รวมทั้งผลการวิจัย ทฤษฎี โครงการ ประสบการณ์ภาคปฏิบัติเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล ระบบสารสนเทศต้องใช้งานได้ง่าย (user friendly) ทุก คนเข้าถึงได้ง่าย (accessible) และเผยแพร่ให้กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง เครือข่ายฐานข้อมูลที่ดี จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ต่อยอดทางปัญญาระหว่าง เครือข่าย ช่วยลดความสูญเสียสิ้นเปลืองทรัพยากรและเวลาจากการทำงานซ้ำซ้อนและการลองผิดลอง ถูก

๔. ทรัพยากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ เงินทุนในการดำเนินงาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการ ดำเนินงานที่มีความยั่งยืนของเครือข่าย เครือข่ายต้องมีงบประมาณเพื่อใช้สำหรับการจัดหาวัสดุ

อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และช่วยให้คนเข้ามามีส่วนร่วม งบประมาณที่นำมาใช้ต้องเป็นจำนวนไม่มาก และต้องระมัดระวังรวมทั้งไว้ต่อผลกระทบของเงินต่อการดำเนินงาน โดยเฉพาะกับกลุ่มที่เกี่ยวข้องที่ยังไม่เป็นทางการ หากได้รับการสนับสนุนจะต้องมีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะ

๕. ระบบการเรียนรู้ร่วมกัน เครือข่ายจะแข็งแกร่งก้าวหน้าไปได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของสมาชิกของเครือข่าย การสร้างองค์ความรู้เฉพาะของกลุ่มเป็นสิ่งจำเป็นเพราะแต่ละกลุ่มอยู่ในบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกันทั้งในเชิงของประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม ความเชื่อ สถานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ การทำให้เครือข่ายแข็งแกร่งจึงต้องอาศัยระบบการพัฒนาสมาชิกของเครือข่ายอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (interactive action learning) การเรียนรู้ร่วมกันจากการปฏิบัติทั้งการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน จะช่วยให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริง ดังนั้น การจัดระบบการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะช่วยสร้างและสะสมองค์ความรู้ที่สามารถนำมาปรับใช้และเพิ่มเติมได้ตลอดเวลา

๒.๓.๕ เทคนิค เครื่องมือในการสร้างและบริหารเครือข่าย

๑. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders analysis)^{๒๒} ประกอบด้วย

- ๑) ระบุวัตถุประสงค์ประเด็นของการวิเคราะห์ ให้ชัดเจน
- ๒) ค้นหาผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นที่ศึกษา โดยใช้คำถาม ใครมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง โดยอ้อม ใครมีความสนใจ มีความรู้ หรืออยู่ในแวดวงที่ศึกษา ใครได้ประโยชน์ หรือเสียประโยชน์ ใครเป็นเจ้าของทุน ข้อมูลหรือวัตถุดิบ ใครรับผลกระทบการเปลี่ยนแปลงนั้น
- ๓) ศึกษาลักษณะของหน่วยงาน การบริหารงาน การตัดสินใจ จุดมุ่งหมาย จุดประสงค์ในการทำงานผลงาน กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง มุมมอง ความเห็นของหัวหน้าองค์กร สิ่งที่สามารถทำได้หรือเสีย
- ๔) ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ
- ๕) ประเมินอำนาจ โดยพิจารณาจาก ความสนใจ และอิทธิพลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อำนาจมาจากลักษณะองค์กร บทบาทหน้าที่ กฎระเบียบที่รองรับ ความสามารถในการสร้างผลกระทบ
- ๖) จัดกลุ่มความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย โดยใช้ตารางวิเคราะห์
- ๗) พิจารณาแนวทางการเข้าหา สร้างความสัมพันธ์

^{๒๒} ปาริชาติ วลัยเสถียร, ๒๕๔๓.

รูปภาพที่ ๒.๑ การจัดกลุ่มความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสีย

รูปภาพที่ ๒.๒ แนวทางการเข้าหา สร้างความสัมพันธ์

๒. ผังเครือข่าย (Network mapping)

ผังเครือข่ายทางสังคม เป็นการนำเอาข้อมูลของแต่ละเครือข่ายมาทำการจัดแผนที่หรือแผนผังของเครือข่ายตามความสนใจและวัตถุประสงค์ของเครือข่าย โดยนำเสนอความสัมพันธ์ในความหมายของจุดเชื่อมที่เป็นคนหรือองค์กร (Node) และความสัมพันธ์ (Tie) ในรูปแบบของแผนผังหรือแผนภาพ เพื่อนำมาใช้ประเมินค่าทุนทางสังคม ในแผนผังใช้การแทนค่า node ด้วยจุด และแทนค่า ความสัมพันธ์ด้วยเส้น ผังเครือข่ายถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อก่อรูปหรือสร้างเครือข่าย รวมทั้งใช้แสดงถึงทุนทางสังคมที่มีอยู่ของเครือข่าย

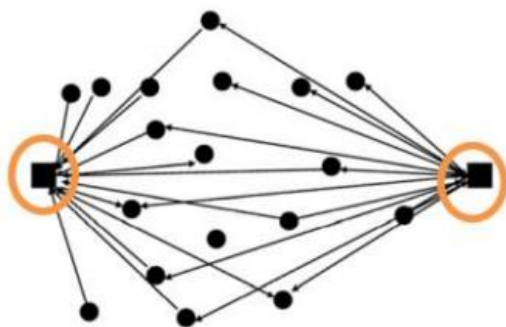
๑) การใช้แผนผังเครือข่าย ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เพื่อก่อรูปเครือข่าย

การนำข้อมูลสมาชิกเครือข่ายและความสัมพันธ์มาเขียนเป็นแผนภาพต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบถึงจำนวนเครือข่ายการกระจายตัวของเครือข่ายที่มีเป้าหมายการดำเนินการในทิศทางเดียวกันซึ่งจะสามารถใช้เป็นข้อมูลเพื่อวิเคราะห์หาช่องว่างในการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย และสร้างเครือข่ายเพิ่มเติมเพื่อเข้าไปปิดช่องว่างเหล่านั้น แผนผังเครือข่ายที่ครบถ้วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารเครือข่ายในภาพรวม ช่วยขยายเครือข่ายให้กว้างขวาง และจะให้เป็นแนวทางในการก่อรูปเครือข่ายในชุมชน การติดขัดของข้อมูล หรือการที่ข้อมูลไปกระจุกตัวอยู่ในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

รูปภาพที่ ๒.๓ ความสัมพันธ์เครือข่ายอย่างหลวม ๆ (COOK-CRAIG, ๒๐๑๐)

ในเครือข่ายที่ได้แผนผังแสดงลักษณะความสัมพันธ์ในเครือข่ายเป็นแบบหลวม ๆ โดยเครือข่ายมีความสัมพันธ์ผ่าน node เดียว กลุ่มที่มีความสัมพันธ์หลวม ๆ อาจเป็นนักวิชาการที่มีความสัมพันธ์แบบหลวมกับกลุ่ม เช่น วิศวกรเคมีที่มีความรู้เรื่องการผลิตก๊าซชีวภาพและปุ๋ยจากเศษพืชผักระดับครัวเรือน นักจุลชีววิทยาที่ทำเรื่องการใช้จุลินทรีย์แปรรูปอาหาร ซึ่งจะเป็นแหล่งประโยชน์ในด้านความรู้ของการลดต้นทุนการผลิต และการแปรรูปอาหาร การจัดหาเวลาพบปะกันจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในเครือข่าย

รูปภาพที่ ๒.๔ ความสัมพันธ์เครือข่ายผ่าน Hub (COOK-CRAIG, ๒๐๑๐)

ในเครือข่ายที่แผ่ผังออกมาในลักษณะของความสัมพันธ์เครือข่ายผ่าน Hub หรือองค์กรประสานที่มีอิทธิพลต่อสมาชิก ๒ จุด ซึ่งแต่ละองค์กรประสานเหล่านี้เป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงบุคคล องค์กรในพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียง ในการก่อรูปเครือข่ายควรเลือกองค์กรทั้ง ๒ เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายในแต่ละพื้นที่เข้ามา

รูปภาพที่ ๒.๕ ความสัมพันธ์เครือข่ายแบบแน่นแฟ้น (COOK-CRAIG, ๒๐๑๐)

ในเครือข่ายที่แผ่ผังแสดงออกมาในลักษณะที่เครือข่ายมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้น เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน มีการทำงานร่วมกันอย่างอิสระ ในการก่อรูปเครือข่ายอาจไม่มีความจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์ แต่ควรทำให้เกิดกิจกรรมในการสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กระจายไปทั่วทั้งเครือข่าย

ผังเครือข่ายที่ดีต้องทันสมัย ครอบคลุมและชัดเจน มีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ทราบถึงเครือข่ายที่เพิ่มขึ้นมาและเครือข่ายที่ล้มเลิกหายไป มีองค์กร หน่วยงานรับผิดชอบเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ

๒) การใช้แผนผังเครือข่ายแสดงทุนทางสังคม แผนผังจะช่วยบอกถึงทุนทางสังคมที่สามารถประสานเพื่อสนับสนุนการทำงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยให้เครือข่ายประสบความสำเร็จในการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่วางไว้

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

ในหลายทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปมาก ส่งผลให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง และยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพและวิถีการดำรงชีวิตของประชาชนเป็นวงกว้างและรุนแรงขึ้นตามลำดับ ในขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็มีการดำเนินงานอย่างไม่เป็นเอกภาพและขาดการบูรณาการ ดังนั้น ในการปฏิรูประบบราชการ โดยเฉพาะในพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ จึงได้จัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นใหม่ให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือส่วนราชการในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากภารกิจที่ได้รับมอบหมาย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจนที่จะดำเนินการให้ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายของประเทศได้อยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป รวมทั้งประชาชนได้มีการดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขภายใต้คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี

๒.๔.๑ ข้อมูลพื้นฐาน อำนาจหน้าที่ โครงสร้างหน่วยงาน

อำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๒๒ แก่ไขโดยพระราชกฤษฎีกาโอนกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปเป็นกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและต่อมาได้มีการปรับปรุงอำนาจหน้าที่และกิจการของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๔๖ บัญญัติให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และราชการอื่นตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือส่วนราชการในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และตามมาตรา ๒๓ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ดังกล่าวบัญญัติให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีส่วนราชการ^{๒๓} ดังนี้

^{๒๓} กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๕.

๑. สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่

(๑) เสนอความเห็นและคำแนะนำในการกำหนดนโยบายเป้าหมายและผลสัมฤทธิ์ของงานในกระทรวง (๒) พัฒนายุทธศาสตร์การบริหารของกระทรวงรวมทั้งแปลงนโยบายเป็นแนวทางและแผนการปฏิบัติงาน (๓) จัดสรรและบริหารทรัพยากรของกระทรวง เพื่อให้เกิดการประหยัดคุ้มค่าและสมประโยชน์ (๔) ประสานการปฏิบัติงาน รวมทั้งกำกับ เร่งรัด ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ และดำเนินการเรื่องราวร้องทุกข์ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง (๕) กำหนดนโยบาย ท้าที่ และแนวทางความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๖) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อใช้ในการบริหารงานและการบริการของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง (๗) กำหนดยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ ติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวังและทดสอบตัวอย่างสิ่งแวดล้อมรวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยีการจัดการสิ่งแวดล้อม ให้บริการข้อมูลสารสนเทศและให้คำปรึกษา แนะนำการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม (๘) ดำเนินการ รวมทั้งประสานงานและสนับสนุนการดำเนินการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ (๙) ดำเนินการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (๑๐) ปฏิบัติงานด้านการบินและการสื่อสาร เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๑๑) ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายพัฒนาปรับปรุงกฎหมายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม งานด้านนิติกรรมและสัญญา งานคดีต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของสำนักงานปลัดกระทรวงและกระทรวง (๑๒) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของสำนักงานปลัดกระทรวง หรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๒. สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่ (๑)

จัดทำนโยบายและแผนการอนุรักษ์และ บริหารจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๒) ประสานและจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และดำเนินการอื่นให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประสานจัดการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม (๓) ศึกษาวิเคราะห์ประสานและดำเนินการให้มีประกาศเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผน และมาตรการและจัดทำรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม (๕) ดำเนินการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการหรือกิจกรรมของภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม (๖) บริหารงานกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนนโยบาย แผนและมาตรการ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกภาคส่วน (๗) เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารที่ดินและทรัพยากรดิน การวางแผนการถือครองที่ดิน การสงวนและพัฒนาที่ดินเพื่อจัดให้แก่ประชาชน และการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐ (๘) ประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและต่างประเทศ ในการดำเนินการร่วมด้านนโยบายและ

แผนการอนุรักษ์และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๙) เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศ การกักเก็บ และการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้ง ศึกษา วิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (๑๐) เสนอความคิดเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบายและ แผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน ตลอดจนดำเนินการตามพันธกรณีของความตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทางชีวภาพและพื้นที่ชุ่มน้ำ (๑๑) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมายมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำนโยบายและแผนแบบบูรณาการ เสนอแนะมาตรการและกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการประสานเพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อการกิจตามแนวนโยบายในรัฐธรรมนูญ นโยบายรัฐบาล แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๓. กรมควบคุมมลพิษ มีอำนาจหน้าที่ (๑) เสนอความเห็นเพื่อจัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านการจัดการมลพิษ (๒) เสนอแนะการกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมและมาตรฐานควบคุมมลพิษ จากแหล่งกำเนิด (๓) จัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้านการจัดการมลพิษ และมาตรการในการควบคุมป้องกัน และแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากภาวะมลพิษ (๔) ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลคุณภาพสิ่งแวดล้อม และจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษ (๕) พัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีและกฎหมายเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกากของเสียอันตราย คุณภาพน้ำ อากาศระดับเสียง และความสั่นสะเทือน (๖) ประสานเพื่อให้มีการดำเนินการฟื้นฟูระงับเหตุที่อาจเป็นอันตรายจากมลพิษในพื้นที่ที่มีการปนเปื้อนมลพิษ (๗) ให้ความช่วยเหลือและคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการจัดการมลพิษ (๘) ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศในด้านการจัดการมลพิษ (๙) ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ด้านมลพิษ (๑๐) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติด้านการควบคุมมลพิษ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (๑๑) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของกรมหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๔. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ (๑) ส่งเสริม เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ด้านสิ่งแวดล้อม (๒) รวบรวม จัดทำ และให้บริการข้อมูลข้อสนเทศด้านสิ่งแวดล้อมด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ในฐานะศูนย์ข้อมูลข้อสนเทศด้านสิ่งแวดล้อม (๓) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งเป็นศูนย์ป้องกันไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทด้านสิ่งแวดล้อม (๔) ประสาน เสนอแนะแผน และมาตรการในการส่งเสริม เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๕) ศึกษา วิจัย พัฒนา ถ่ายทอด และส่งเสริมเทคโนโลยีและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นศูนย์เทคโนโลยีสะอาดและศูนย์ปฏิบัติการ

อ้างอิงด้านสิ่งแวดล้อม (๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๕. กรมทรัพยากรน้ำ มีอำนาจหน้าที่ (๑) เป็นหน่วยงานหลักในการเสนอแนะนโยบาย แผนแม่บท และมาตรการในการบริหารจัดการ พัฒนาอนุรักษ์ พื้นฟู การใช้ประโยชน์และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งกำกับและประสานให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติ (๒) กำหนดแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน (๓) ศึกษา วิจัย พัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำ (๔) ติดตามประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำตามนโยบาย แผนแม่บท แผนปฏิบัติการและมาตรการที่ได้กำหนดไว้ทั้งในระดับประเทศและระดับลุ่มน้ำ (๕) พัฒนาระบบฐานข้อมูล และเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ (๖) กำหนดหรือเสนอแนะให้มีการปรับปรุงหรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย กฎ ระเบียบในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศ (๗) ส่งเสริม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ รวมทั้งรณรงค์ทำความเข้าใจกับองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรน้ำ (๘) ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ (๙) ส่งเสริม สนับสนุน และให้คำปรึกษาด้านเทคนิควิชาการ มาตรฐานและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแก่หน่วยงานของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรม หรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๖. กรมทรัพยากรน้ำบาดาล มีอำนาจหน้าที่ (๑) เสนอแนะนโยบาย แผน มาตรการบริหารจัดการ พัฒนา อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล (๒) ควบคุม กำกับ ดูแล เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำบาดาลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล (๓) ดำเนินการสำรวจประเมินศักยภาพ การพัฒนา การอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล รวมทั้งการส่งเสริมการใช้ประโยชน์น้ำบาดาล และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำบาดาลให้เกิดประโยชน์สูงสุด (๔) ติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบการบริหารจัดการ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาลและผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาล (๕) ศึกษา วิจัย และพัฒนากำหนดมาตรฐาน เทคโนโลยีใหม่ด้านน้ำบาดาล เพื่อการบริหารจัดการ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล (๖) เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศทรัพยากรน้ำบาดาล (๗) ตรวจสอบ วิเคราะห์คุณภาพน้ำบาดาลเพื่ออุปโภคบริโภค เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม (๘) ดำเนินการและสนับสนุนเกี่ยวกับการเจาะและพัฒนา น้ำบาดาลเพื่อสนับสนุนการอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรม และการเกษตรในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย และพื้นที่ที่การหาแหล่งน้ำบาดาลที่ต้องใช้วิชา อุทกธรณีวิทยาขั้นสูง และพื้นที่ประสบภัยพิบัติธรรมชาติ (๙) บริหารจัดการทรัพยากรน้ำบาดาลเพื่อเตรียมความพร้อมในภาวะฉุกเฉิน รวมทั้งการแก้ไขและบรรเทาปัญหาวิกฤตภัยธรรมชาติทั้งภัยแล้ง และน้ำท่วม (๑๐) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๗. กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีอำนาจหน้าที่ (๑) อนุรักษ์ ค้ำครอง ดูแลรักษาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้มีสมดุลตามธรรมชาติ และให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนที่ เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (๒) ปั่นฟู แก้ไข ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศในพื้นที่ป่าไม้ (๓) ควบคุม กำกับดูแล ป้องกันการบุกรุกการทำลายป่า และการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติกฎหมายว่าด้วยอุทยานแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (๔) ศึกษา วิจัย และพัฒนาวิธีการอนุรักษ์การบริหารจัดการ และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ (๕) กำหนดมาตรการและมาตรฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ บริหารจัดการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า (๖) บริการข้อมูลสารสนเทศและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านป่าไม้ (๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืชหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๘. กรมป่าไม้ มีอำนาจหน้าที่ (๑) ควบคุม กำกับ ดูแล ป้องกันการบุกรุก การทำลายป่า และการกระทำผิดในพื้นที่รับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติกฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยเชื้อเพลิงฟอสซิลกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (๒) ศึกษา วิจัย วางแผน และประสานงานเกี่ยวกับการปลูกป่าเพื่อการฟื้นฟูสภาพป่า และระบบนิเวศ (๓) ส่งเสริมการปลูกป่า การจัดการป่าชุมชน และการปลูกสร้างสวนป่าเชิงเศรษฐกิจ ในลักษณะสวนป่าภาคเอกชนและสวนป่าในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษา วิเคราะห์ แลประเมินสถานการณ์ป่าเศรษฐกิจของตลาดในประเทศและต่างประเทศ (๔) อนุรักษ์ ค้ำครอง ดูแลรักษา และจัดการให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ และการอนุญาตที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากไม้ อุตสาหกรรมไม้ ที่ดินป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้ (๕) ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ และที่เกี่ยวข้องกับไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ (๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๙. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีอำนาจหน้าที่ (๑) เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำนโยบายและแผนเพื่อการบริหารจัดการการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๒) เสนอให้มีการปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎ ระเบียบ และมาตรการเกี่ยวกับการอนุรักษ์การฟื้นฟู การจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งอย่างยั่งยืน (๓) กำกับดูแล ประเมิน และติดตามตรวจสอบการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การจัดการและใช้ประโยชน์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งและการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งให้เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรการที่เกี่ยวข้อง (๔) ศึกษา วิจัย และพัฒนาการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงพืชและสัตว์ทะเลที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ (๕) เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดพื้นที่ป่าชายเลนอนุรักษ์ พื้นที่คุ้มครองทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และพื้นที่ที่จะใช้มาตรการในการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งเพื่อประโยชน์ในการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตลอดจนแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง (๖) ส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ร่วมและสนับสนุนประชาชน ชุมชนชายฝั่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการ การปลูกการบำรุงรักษาการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๗) เป็นศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของประเทศ (๘) ประสานความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและต่างประเทศในด้านทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (๙) ปฏิบัติงานอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของกรมหรือตามที่รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๑๐. กรมทรัพยากรธรณี มีอำนาจหน้าที่ (๑) เสนอความเห็นเพื่อกำหนดพื้นที่และการจัดทำนโยบาย แผน และมาตรการเกี่ยวกับการสงวน การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการบริหารจัดการด้านธรณีวิทยาทรัพยากรธรณี ซากดึกดำบรรพ์ ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม และธรณีพิบัติภัย (๒) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ กฎหมายว่าด้วยแร่ในส่วนที่รับผิดชอบ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (๓) เสนอให้มี ปรับปรุง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบและมาตรการ เกี่ยวกับการสงวน การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการบริหารจัดการด้านธรณีวิทยา ทรัพยากรธรณี ซากดึกดำบรรพ์ ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม และธรณีพิบัติภัยรวมทั้งการกำกับการดูแล การประเมินผล และติดตามตรวจสอบให้เป็นไปตามกฎหมายและมาตรการ (๔) ดำเนินการเกี่ยวกับการสำรวจ การตรวจสอบ การศึกษา การวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้การให้บริการข้อมูล การเผยแพร่ความรู้ การบริการทางวิชาการ ประสานความร่วมมือกับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ในด้านธรณีวิทยา ทรัพยากรธรณีซากดึกดำบรรพ์ ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม และธรณีพิบัติภัย (๕) กำหนดมาตรฐานทางธรณีวิทยา ทรัพยากรแร่ ซากดึกดำบรรพ์ ธรณีวิทยาสิ่งแวดล้อม และธรณีพิบัติภัย รวมทั้งรวบรวมจัดเก็บรักษาหลักฐานอ้างอิงทางธรณีวิทยาทรัพยากรแร่ และซากดึกดำบรรพ์ของประเทศ (๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของกรมหรือตามที่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ในการศึกษาวิจัยที่ ๑ เรื่อง “ยุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” มุ่งศึกษายุทธศาสตร์และการบริหารหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง ประกอบไปด้วยการวางแผน การบริหารทรัพยากรบุคคล และการควบคุมองค์กร โดยที่การบริหารจัดการครอบคลุมขยายตัวของธุรกิจตั้งแต่การบริหารจัดการกลยุทธ์ การบริหารงาน และการจัดการเครือข่าย ภายใต้โมเดล ๔ อย่าง คือ ๑) การวิเคราะห์ SWOT Analysis กล่าวคือ Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats ๒) การวิเคราะห์ Root –Cause Analysis กล่าวคือ Turning Point, Cognitive Walkthrough, Conventional Why, Comprehensive Scan ๓) การวิเคราะห์ POCCC กล่าวคือ Planning, Organizing, Commanding, Coordination, Controlling) ๔) การวิเคราะห์วงจรเดมมิ่ง PDCA กล่าวคือ Plan, Do, Check, Action

๒.๕.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT Analysis

๑. ความหมายของหลักการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

SWOT Analysis: เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กร เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งทีอาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต (Vision) SWOT เป็นตัวย่อที่มีความหมาย²⁴ ดังนี้

Strengths – จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบขององค์กร (ปัจจัยภายใน)

Weaknesses – จุดอ่อนหรือข้อเสียเปรียบขององค์กร (ปัจจัยภายใน)

Opportunities – โอกาสที่จะทำให้องค์กรดำเนินการได้ (ปัจจัยภายนอก)

Threats - อุปสรรค ข้อจำกัด หรือปัจจัยที่คุกคามการดำเนินงานขององค์กร (ปัจจัยภายนอก)

หลักการสำคัญของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ ๒ ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก (Situation Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง(รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กรทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถ ด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนด วิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรที่เหมาะสมต่อไป

๒. ขั้นตอน / วิธีการดำเนินการทำ SWOT Analysis

การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร²⁵ การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุก ๆ ด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรแหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อการประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือระบบข้อมูลเพื่อการบริหาร ที่ครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในด้านโครงสร้างระบบ ระเบียบ วิถีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุการจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ขององค์กรเพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย

จุดแข็งขององค์กร (S-Strengths) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในภายในองค์กรนั่นเอง ว่าปัจจัยใดภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นขององค์กรที่องค์กรควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

²⁴ เณลิพวงค์ มีสมนัย, ไตรรัตน์ โภคพลารักษ์ และคณะ, ๒๕๕๑.

²⁵ บุญอริ ยะหมะ, ๒๕๖๐.

จุดอ่อนขององค์กร (W-Weaknesses) เป็นการวิเคราะห์ ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ภายในจากมุมมอง ของผู้ที่อยู่ภายในองค์กรนั้น ๆ เองว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อย ข้อเสียเปรียบขององค์กรที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือจัดให้หมดไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก องค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงาน ขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจาก สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งในและระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางการเมือง เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา มติคณะรัฐมนตรี และสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยี

โอกาสทางสภาพแวดล้อม (O-Opportunities) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอก องค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบประโยชน์ ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินการของ องค์กรในระดับมหภาค และองค์กรสามารถฉกฉวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้หน่วยงานเข้มแข็งขึ้น ได้

อุปสรรคทางสภาพแวดล้อม (T-Threats) เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยภายนอกองค์กร ปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในระดับมหภาค ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรง และทางอ้อม ซึ่งองค์กรจะต้องหลีกเลี่ยงหรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่งพร้อมที่จะเผชิญ แรงกระทบดังกล่าวได้

ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม เมื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรคแล้ว ให้นำ จุดแข็ง-จุดอ่อนภายในมาเปรียบเทียบกับ โอกาส-อุปสรรค จากภายนอก เพื่อดูว่าองค์กรกำลังเผชิญสถานการณ์เช่นใดและภายใต้สถานการณ์เช่นนั้นองค์กรควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปในการวิเคราะห์ SWOT ดังกล่าวนี้องค์กรจะอยู่ในสถานการณ์ ๔ รูปแบบ²⁶ ดังนี้

สถานการณ์ที่ ๑ (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก (Aggressive –Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิด และหาประโยชน์อย่างเต็มที่

สถานการณ์ที่ ๒ (จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้นทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหลีกภัยอุปสรรค ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

สถานการณ์ที่ ๓ (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์นี้เององค์กรมีโอกาเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลาย ประการ แต่ติดขัดอยู่ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน

²⁶ ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิณ, ๒๕๖๐.

ดังนั้นทางออกคือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-oriented Strategy) เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

สถานการณ์ที่ ๔ (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้น แทนที่จะรอนจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน

๒.๕.๒ แนวคิดเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ TOWS Matrix

๑. ความหมายของหลักการวิเคราะห์ TOWS (TOWS Matrix)

TOWS Matrix – A Tool for Situational Analysis คือ กรอบแนวคิด (Framework) ที่ช่วยสร้างแนวคิดและกลยุทธ์ เผยแพร่ครั้งแรกในปี ๑๙๘๒ ใน Long Range Planning © Heinz Weihrich โดย TOWS ย่อมาจาก Threat Opportunity Weakness Strength ซึ่งตั้งใจสื่อความหมายเดียวกันกับ SWOT เพียงแต่การลำดับตัวอักษรจากหลังมาหน้า ซึ่งชื่อ TOWS นั้นนอกจากทำให้จำง่ายแล้ว ศาสตราจารย์ Heinz Weihrich เคยได้ให้เหตุผลที่ TOWS เริ่มต้นด้วย Threats ไว้อีกว่า “สถานการณ์ที่องค์กรจะดำเนินการวางแผนกลยุทธ์อย่างเต็มขั้นนั้น ส่วนมากมักเป็นวาระที่องค์กรต้องเผชิญกับวิกฤติ ปัญหา หรืออุปสรรคต่าง ๆ” ดังนั้น TOWS จึงเริ่มต้นด้วย Threat ที่เมื่อเกิดเหตุคับขัน นักวางแผนจะต้องคิดถึง Framework ตัวนี้

TOWS มีต้นกำเนิดจากกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning Process) โดยเป็นเครื่องมือที่เข้ามาช่วยในขั้นตอนค้นหาทางเลือก (Alternative Strategies) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและภายในขององค์กร เพื่อสร้างกลยุทธ์ทางเลือกต่อสถานการณ์ต่าง ๆ (แตกต่างจาก SWOT Analysis ตรงที่ SWOT จะวิเคราะห์ระบุปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่มีการวิเคราะห์กลยุทธ์ ขณะที่ TOWS จะเน้นไปที่วิเคราะห์การสร้างกลยุทธ์)

หลักการจับคู่ของ TOWS มาจาก ๒ รูปแบบหลัก คือ Matching และ Converting โดยจับคู่ปัจจัยภายในองค์กร (จุดอ่อน – จุดแข็ง) คู่กับ ปัจจัยภายนอก (อุปสรรค – โอกาส) ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้องค์กรเห็นแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมใน ๔ รูปแบบสถานการณ์ แบ่งออกเป็น ๔ กลยุทธ์ ดังนี้

๑. กลยุทธ์ SO: Strength & Opportunity (Maxi-Maxi)

“โอกาสกับจุดแข็ง” รูปแบบสถานการณ์ที่ธุรกิจใช้จุดแข็งมาสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่ค้นพบ ทำให้สามารถแสดงศักยภาพได้สูงสุดจากการมองเห็นและกระโจนเข้าสู่โอกาส (Maximize Strength and Maximize Opportunity) ซึ่งเป็นไปได้ทั้งในตลาดที่มีการแข่งขันรุนแรง (Red Ocean) และพื้นที่ที่มีความต้องการของลูกค้าและยังไม่มีการแข่งขันสูงเท่าไรนัก (Blue Ocean) กลยุทธ์ในกลุ่มนี้ส่วนมากเป็นกลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive Strategy) เสมือนเป็นทัพหน้าที่ธุรกิจต้องเร่งเสริมกำลังเข้าสู่จุดแข็งเพื่อบุกคว้าชัยจากโอกาสในตลาดอย่างเต็มที่

๒. กลยุทธ์ WT: Weakness & Threat (Mini – Mini)

“อุปสรรคกับจุดอ่อน” สถานการณ์ที่ธุรกิจจะพบการแนวทางการลดความเสียหายหรือการหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น (Minimize Weakness and Minimize Threat) ซึ่งส่วนมากจะอยู่ในรูปแบบของกลยุทธ์เชิงรับ (Defensive Strategy) เปรียบเสมือนการสร้างป้อมปราการให้กับธุรกิจ โดยบริษัทต้องหาทางลดจุดอ่อนภายในที่มีเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคหรือลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นให้ได้มากที่สุด บริษัทอาจใช้กลยุทธ์การตัดทอน (Retrenchment Strategy) เพื่อลดค่าใช้จ่าย (Retrench) ยกเลิกผลิตภัณฑ์ที่ไม่ก่อให้เกิดกำไร (Liquidate) จนไปถึงการหาผู้ร่วมลงทุน (Joint Venture)

๓. กลยุทธ์ WO: Weakness & Opportunity (Mini – Maxi)

“จุดอ่อนกับโอกาส” ในสถานการณ์ที่มีโอกาสเอื้ออำนวยแต่ยังมีจุดอ่อนภายในที่ทำให้ติดขัด ธุรกิจต้องหาทางชิงความได้เปรียบจากโอกาสที่เกิดขึ้น (Minimize Weakness and Maximize Opportunity) รูปแบบกลยุทธ์ที่ได้รับความนิยมในกลุ่มนี้ส่วนมากจึงเป็นลักษณะ Turn-around Strategy คือ การพลิกจุดอ่อนให้เข้ากับโอกาสที่มีในตลาด ทั้งนี้องค์กรอาจเลือกปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อนที่ติดขัดนั้นให้มีประสิทธิภาพในการแข่งขันเร็วที่สุด หรือ ธุรกิจอาจมองเห็นโอกาสจากตลาดที่ไม่มีการแข่งขัน (Blue Ocean) จึงหาบุคลากรภายนอกเข้ามาช่วยแก้ไข-เพิ่มขีดความสามารถเพื่อคว้าโอกาสจากภายนอก

๔. กลยุทธ์ ST: Strength & Threat (Maxi – Mini)

“จุดแข็งกับอุปสรรค” เป็นรูปแบบของสถานการณ์ที่ต้องใช้จุดแข็งต่อสู้กับอุปสรรคภายนอก (Maximize Strength and Minimize Threat) ยกตัวอย่างกรณีที่เกิดขึ้นเป็นประจำในตลาด Red Ocean คือ คู่แข่งต่างต้องหาทางชิงลูกค้าในพื้นที่เดียวกัน โจทย์ข้อนี้้องค์กรอาจหาจุดแข็งที่มีเข้ามาเสริมเพื่อชิงยอดขาย หรือสถานการณ์รูปแบบอื่น ๆ องค์กรอาจเลือกใช้กลยุทธ์การขยายขอบเขต (Diversification Strategy) โดยการพัฒนาจุดแข็งอื่นที่มี มาช่วยขยายผลิตภัณฑ์บริการเพื่อเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้น

๒. ขั้นตอน / วิธีการดำเนินการทำ TOWS Matrix

การวิเคราะห์สถานการณ์การแข่งขันขององค์กรสามารถเริ่มต้นได้จากหลากหลายวิธี เช่น เริ่มต้นจากปัญหาสำคัญที่พบ เริ่มต้นจากเป้าหมาย-วัตถุประสงค์ หรือมุ่งเน้นไปที่การใช้ประโยชน์จากโอกาสภายนอก การวางแผนตัดสินใจขึ้นอยู่กับสถานการณ์ขององค์กร แต่ถ้ายึดตามตำราดั้งเดิมของศาสตราจารย์ Heinz Weihrich ใน Long Range Planning หนึ่งในกระบวนการที่แนะนำสำหรับการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรโดยใช้ TOWS Framework เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ จะมีทั้งหมด ๗ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ระบุข้อมูลขององค์กรในแต่ละด้านให้พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ประกอบด้วย ลักษณะธุรกิจ, อาณาเขตที่ตั้งภูมิศาสตร์ทางธุรกิจ, สถานการณ์การแข่งขันในอุตสาหกรรม, และ ทิศทางการบริหารขององค์กร

๒. ระบุ และประเมิน โอกาส-อุปสรรค จากปัจจัยภายนอกเศรษฐกิจ, สังคม, การเมือง, ประชากร, ลูกค้า/ผู้บริโภค, ผลกระทบ, นวัตกรรม-เทคโนโลยี, ตลาด, การแข่งขัน, และ คู่แข่ง

๓. คาดการณ์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้น และประเมินความน่าจะเป็นของอนาคตจากปัจจัยเดียวกัน (ขั้นตอนนี้จะเห็นผลได้ชัดเจนเมื่อทำ Time Dimension)

๔. ระบุ และประเมิน จุดแข็ง-จุดอ่อนขององค์กรจากปัจจัยภายในการบริหารงานและองค์กร ฝ่ายงานปฏิบัติการ การเงิน การตลาด รวมไปถึงส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรมีทีมงาน Audit มาช่วยตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

๕. พิจารณาความสัมพันธ์ของปัจจัยในแต่ละช่องเพื่อสร้างกลยุทธ์ทางเลือกด้วยการทำ Interaction Matrix เพื่อเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

๖. พิจารณาทางเลือกของกลยุทธ์ต่าง ๆ แนวทางการนำไปใช้ แผนการปฏิบัติงาน

๗. ตรวจสอบการวิเคราะห์จากขั้นตอนที่ ๑-๖ การตรวจสอบครอบคลุมถึงความถูกต้อง ความสอดคล้องของข้อมูล แนวโน้มที่เป็นไปได้ รวมไปถึงแผนการที่นำไปปฏิบัติได้จริง

๒.๕.๓ แนวคิดเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ Root –Cause Analysis

การวิเคราะห์รากสาเหตุ (Root Cause Analysis : RCA) คือ การทบทวน เหตุการณ์ หรือกระบวนการทำงานที่มีปัญหาเพื่อค้นหาสาเหตุ โดยเลือกใช้เครื่องมือและวิธีการ วิเคราะห์ให้เหมาะสมกับปัญหา ให้สามารถนำไปสู่การค้นหาและวางแผนแนวทางแก้ไขในเชิงระบบ และพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง ตอบสนองความต้องการของ ผู้รับผลงานหรือผู้รับบริการ ทำให้ผลลัพธ์การดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมายที่หน่วยงานและองค์กร กำหนดไว้ ประกอบด้วย

๑. Turning Point เป็นการมองย้อนหลังก่อนเกิดเหตุ ว่าตรงไหนเป็นจุดพลิกผันให้เกิด เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

๒. Cognitive Walkthrough เป็นการมองย้อนหลังเกิดเหตุการณ์โดยมีผู้เกี่ยวข้องให้ข้อมูล และร่วมทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อหาโอกาสพัฒนาร่วมกัน

๓. Conventional Why ถามถึงสาเหตุโดยตั้งคำถามว่า “ทำไม” จนได้คำตอบที่สามารถ นำไปสู่แนวทางแก้ไขที่ได้ซึ่งหากพบรากสาเหตุในขั้นตอนนี้ก็จำเป็นต้องทำขั้นตอนต่อไปขึ้นอยู่ กับความซับซ้อนของปัญหา

๔. Comprehensive Scan เป็นการกำหนดกลุ่มสาเหตุหลัก/ปัจจัยในการพิจารณาปัญหา ตามลักษณะของปัญหาและบริบทหน่วยงานเพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติโดยตั้งประเด็นในการทบทวนทั้ง ระบบงานจากนั้นร่วมกันระดมความคิดเพื่อรวบรวมและจัดประเภทของปัญหาให้เฉพาะเจาะจง มากยิ่งขึ้น

๑. หลักการของการวิเคราะห์ Root –Cause Analysis

๑. Turning Point เป็นการมองย้อนหลังก่อนเกิดเหตุ ว่าตรงไหนเป็นจุดพลิกผันให้เกิด เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์เป็นการมองย้อนหลังในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการทำงานก่อนที่จะเกิด

ปัญหาหรืออุปสรรค การมองย้อนหลังจะทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าจุดไหนบ้างที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วยหากมีการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจหรือการกระทำของผู้ให้บริการ ใช้การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการนี้เป็นจุดที่นำไปสู่การสร้างสิ่งแวดล้อม สิ่งอำนวยความสะดวก นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่พึงประสงค์โดยไม่ต้องตั้งคำถามหรือขุดคุ้ยสิ่งที่เป็นสาเหตุซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือความไม่ร่วมมือตามมา วิธีนี้สามารถใช้ได้ทั้งในสถานการณ์ที่ไม่ซับซ้อนและเป็นจุดเริ่มต้นวิเคราะห์สำหรับสถานการณ์ที่ซับซ้อน

๒. Cognitive Walkthrough เป็นการมองย้อนหลังเกิดเหตุการณ์โดยมีผู้เกี่ยวข้องให้ข้อมูล และร่วมทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อหาโอกาสพัฒนาร่วมกันเป็นการย้อนรอยอดีตโดยผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ เป็นการพยายามเรียนรู้ปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดของคนเพื่อนำมาสู่ การออกแบบระบบหรือเครื่องอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานใหม่ ที่จะทำให้ข้อจำกัดเหล่านั้นไม่เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานข้อจำกัดของคนที่ทำให้เกิดปัญหามีตั้งแต่ข้อจำกัดในการรับรู้สิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ข้อจำกัดในการจดจำข้อมูลจำนวนมาก ข้อจำกัดในการประมวลผลและการตัดสินใจ รวมไปถึงความเหนื่อยล้า ความไม่สะดวกทางกายภาพ เป็นต้น การย้อนรอยอดีตจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีวัฒนธรรมคุณภาพ มีบรรยากาศของการเปิดใจ ความไว้วางใจ วิธีการคือ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ได้ทำการปฏิบัติซ้ำในสถานการณ์จำลองแล้วคิดออกมาดังๆ ว่าขณะนั้นกำลังคิดอะไร มีความต้องการอะไร มีความรู้สึกอะไร คิดขัดอะไร ข้อมูลเหล่านี้จะมีประโยชน์มากในการรับทราบข้อจำกัดในการปฏิบัติงานที่ตรงประเด็นและสามารถกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมต่างๆ ได้มากมาย และสามารถเชื่อมต่อกับเทคนิคจุดเปลี่ยนโดยการย้อนรอยอดีตตรงจุดหรือขั้นตอนที่เห็นว่ามีโอกาสปรับเปลี่ยนการตัดสินใจหรือการกระทำได้

๓. Conventional Why ถามถึงสาเหตุโดยตั้งคำถามว่า “ทำไม” จนได้คำตอบที่สามารถนำไปสู่แนวทางแก้ไขที่ได้ซึ่งหากพบรากสาเหตุในขั้นตอนนี้ก็ไม่จำเป็นต้องทำขั้นตอนต่อไปขึ้นอยู่กับความซับซ้อนของปัญหาการวิเคราะห์โดยใช้คำถามทำไมหลายๆ ครั้ง (conventional why) เป็นวิธีการดั้งเดิมคือให้ถามคำถาม “ทำไม” ต่อเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นและถามซ้ำหลายๆ ครั้งจนเห็นคำตอบที่พอใจและนำไปแก้ปัญหาได้อาจตอบคำถามตามกรอบที่มีหัวข้อไว้ให้หรือระดมสมองแล้วนำมาจัดกลุ่มที่หลังข้อควรระวังคือต้องนำข้อมูลจริงของผู้ป่วยเฉพาะรายมาวิเคราะห์และอย่าให้ได้คำตอบที่ไม่เกี่ยวข้องมามากเกินไปหรือเป็นคำตอบในเชิงทฤษฎีซึ่งอาจไม่ตรงประเด็นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นการเชื่อมต่อกับเทคนิคการย้อนรอยอดีตคือการนำข้อมูลจากการย้อนรอยอดีตมาวิเคราะห์ต่อว่าทำไมจึงเกิดเหตุการณ์พฤติกรรมหรือวิธีการคิดเช่นนั้น

๔. Comprehensive Scan เป็นการกำหนดกลุ่มสาเหตุหลัก/ปัจจัยในการพิจารณาปัญหาตามลักษณะของปัญหาและบริบทหน่วยงานเพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติโดยตั้งประเด็นในการทบทวนทั้งระบบงานจากนั้นร่วมกันระดมความคิดเพื่อรวบรวมและจัดประเภทของปัญหาให้เฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้นเป็นการใช้หัวข้อที่ครอบคลุมกว้างขวางรอบด้านมาตรวจสอบว่าเหตุการณ์นั้นไปเกี่ยวพันกับปัจจัยในหัวข้อดังกล่าวหรือไม่เรียกได้ว่าเป็นวิธีที่ซับซ้อนที่สุดใช้เวลามากที่สุดอาจก่อให้เกิดความเบื่อ

หน่วยแก่ผู้ปฏิบัติหากลนำมาใช้ในทุกครั้งที่พบทวนจึงควรพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่มีความซับซ้อน

๒. วิธีวิเคราะห์ Root cause analysis

๑. วิเคราะห์ปัญหาและรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลควรเก็บให้ครบรอบด้าน เริ่มจากลำดับเหตุการณ์ บุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์ ทีมงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสอบถามถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อศึกษาที่มาที่ไปของปัญหา พร้อมทั้งจัดตั้งทีมที่จะมาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว และหาทางออกร่วมกันต่อไป ซึ่งกลุ่มบุคคลที่จะมาช่วยในส่วนนี้ควรมีทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหา ผู้ที่ส่วนได้ส่วนเสียกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ และผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิเคราะห์

๒. ระดมสมองเพื่อหาทางออก ในขั้นตอนนี้จะมีการนำเครื่องมืออื่น ๆ มาใช้ในการวิเคราะห์ หลัก ๆ ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ Fishbone diagram หรือ แผนภูมิก้างปลา เพื่อจัดการกับข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ และ ๕ Why หรือ WHY analysis ในการไต่หาสาเหตุไปให้ถึงต้นตอที่แท้จริง วิธีการ Fishbone Diagram จะใช้เส้นกระดูกสันหลัง แทนปัญหาหลักที่เกิดขึ้น จากนั้นลากเส้นทแยงทำมุมกับเส้นหลักประมาณ ๔๕ องศา หรือเส้นก้างปลา ในการแจกแจงสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดปัญหา ซึ่งส่วนนี้สามารถแตกย่อยออกไปได้อีก เพื่อวิเคราะห์เจาะลึกให้ถึงที่มาอย่างแท้จริงการเขียนสาเหตุจะใช้ ๕ Why หรือใช้คำถามว่า “ทำไม” ไปเรื่อย ๆ เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัย ที่จะช่วยนำไปสู่การแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาเดิมซ้ำ ด้วยประโยคที่สั้น กระชับ และเข้าใจง่าย รวมถึงการนำเทคนิค Failure Modes and Effects Analysis หรือ FMEA มาปรับใช้ ซึ่งจะช่วยวิเคราะห์และป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น เมื่อผลลัพธ์ของวิธีการที่นำไปใช้ เกิดความคาดเคลื่อนหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมทั้งนำกลับมาวิเคราะห์และปรับปรุงระบบอีกครั้ง ที่สำคัญในขั้นตอนนี้ควรจะมีการระดมสมอง (Brainstorming) จากบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ รวมถึงบุคคลที่เคยมีประสบการณ์หรือประสบปัญหาใกล้เคียง มาช่วยกันเสนอความคิดเห็น ก็จะช่วยให้ได้วิธีแก้ไขที่มีความหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ควรคำตอบที่ครอบคลุม ๓ คำถามหลัก คือ ปัญหาคืออะไร ? สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา ? มีวิธีการแก้ไขและป้องกันปัญหาอย่างไร ?

๓. นำไปสู่การปฏิบัติและวัดผล เมื่อได้ข้อมูลที่ครบถ้วนแล้วให้นำมาจัดทำเป็นผลสรุป พร้อมออกแบบวิธีการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสม และตัดสินใจเลือกวิธีการที่จะนำไปปฏิบัติและวัดผล พร้อมทั้งหาจุดอ่อนและนำวิธีการปรับปรุงซ้ำ ๆ ในขั้นตอนการดำเนินงาน จนสามารถกำจัดปัญหาได้ในระยะยาว และนำไปสู่ผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจแน่นอนครับ ขั้นตอนด้านบนเป็นแค่คำแนะนำพื้นฐานเท่านั้น ในส่วนต่อไปเราจะมาลงรายละเอียดมากขึ้นว่าเราต้องทำอะไรถึงจะทำให้ Root Cause Analysis ได้ผล

๓. ประโยชน์ของ Root Cause Analysis

นอกจากจะทำให้องค์กรสามารถเข้าถึงสาเหตุของอุปสรรคที่แท้จริง และนำไปสู่ทางออกที่ช่วยป้องกันการเกิดปัญหาได้แบบถาวรแล้ว ยังเป็นการนำข้อมูลที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

สูงสุด ที่จะนำไปสู่การพัฒนาระบบการทำงานอย่างต่อเนื่อง และสร้างผลลัพธ์อื่น ๆ ที่ส่งผลดีแก่องค์กร

การหาต้นตอปัญหา หลายครั้งที่ธุรกิจรู้ว่าตัวเองมีปัญหาแต่ไม่รู้วิธีแก้ไขปัญหานั้นๆ (หรือมีวิธีแก้หลายวิธี แต่ไม่รู้จะเลือกวิธีไหนดี) เพราะฉะนั้น Root Cause Analysis จะเป็นวิธีแก้ปัญหานี้ได้ดี (ซึ่งในช่วงหลังของบทความ ผมจะแนะนำเครื่องมือในการทำอีกที)

กระบวนการที่ทำซ้ำได้ ข้อนี้สำคัญมาก เพราะในองค์กรหลายๆที่ สิ่งที่เกิดปัญหาใหญ่ได้แค่ครั้งเดียวไม่ได้สำคัญเท่าสิ่งที่แก้ปัญหาเล็กๆได้เรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นเครื่องมือวิเคราะห์แก้ปัญหานี้ที่ใครก็ทำได้ ทำกี่ครั้งก็ได้ ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีค่ามาก

การสื่อสารที่ทุกคนเข้าใจ เวลาที่เราทำงานกันคนเยอะ ๆ เครื่องมือที่สามารถใช้คุยกับคนได้หลายตำแหน่ง หลายชั้นระดับก็มีความสำคัญ หลายครั้งที่บริษัทมีโครงการ มีวิธีแก้ปัญหานี้ฉลาดล้ำ แต่ไม่สามารถทำให้สิ่งเหล่านี้เป็นจริงได้ เพราะไม่สามารถสื่อสารและโน้มน้าวให้คนเข้าใจได้ ในส่วนนี้ เครื่องมือที่ทุกคนเข้าใจกันเป็นอย่างดีและถูกยอมรับทั่วโลกจึงมีประโยชน์มาก²⁷

๒.๕.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ POCCC

ทฤษฎี POCCC ของ อองรี ฟาโยล (Henri Fayol) เป็นแนวคิดการบริหารจัดการเชิงปฏิบัติการที่คิดค้นขึ้นเพื่อรองรับการทำงานกับคนหมู่มาก แต่ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับขนาดองค์กร จำนวนคน และประเภทของธุรกิจด้วยเช่นกัน เพราะหลักการนี้มีความเป็นสากลที่ปรับใช้ได้กับทุกสายงานและสาขาอาชีพ ถึงแม้หลักการนี้จะเป็นหลักการที่เกิดขึ้นมานานแล้วแต่หัวใจของหลักการบริหารจัดการนี้ยังคงมีประโยชน์และใช้ได้ดีสำหรับในยุคปัจจุบันด้วย ซึ่งหลายองค์กรก็นำเอา POCCC ไปประยุกต์ใช้เป็นหลักการในการบริหารองค์กรของตนได้อย่างประสบความสำเร็จทีเดียว โดยรายละเอียดของหน้าที่ทั้ง ๕ ประการ นั้นมีดังนี้ Planning : การวางแผน Organizing : การจัดองค์กร Commanding : การบังคับบัญชาสั่งการ Coordination : การประสานงานและ Controlling : การควบคุม

๑. หลักการของการวิเคราะห์ POCCC

กระบวนการจัดการงานประกอบด้วยหน้าที่ ๕ ประการ หรือที่เรียกชื่อย่อว่า POCCC ซึ่งเป็นการรวมอักษรตัวแรกของหน้าที่แต่ละด้าน²⁸ ดังนี้

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจ และกำหนดขึ้นเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือวิถีทางที่จะปฏิบัติในการทำงานในอนาคต

๒) การจัดการองค์กร (Organizing) หมายถึง การจัดให้มีโครงสร้างงานต่างๆ และอำนาจหน้าที่ให้อยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมที่จะช่วยให้งานองค์กรบรรลุผลสำเร็จได้

²⁷ กิตติพงษ์พิ พิธกุล, ภูวนิดา คุณผลิน และ กนกอร บุญมี, ๒๕๖๒.

²⁸ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาข้าราชการ, ๒๕๕๑.

๓) การบังคับบัญชาสั่งการ (Command) หมายถึง การสั่งงานต่างๆ แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งผู้บริหารจะต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี และต้องเข้าใจผู้ปฏิบัติงานด้วย ตลอดจนเข้าใจถึงข้อตกลงในการทำงานของคนงาน และองค์การที่มีอยู่รวมทั้งการติดต่อสื่อสารภายในองค์การด้วย

๔) การประสานงาน (Coordinate) หมายถึง การเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และไปสู่เป้าหมายเดียวกันในที่สุด

๕) การควบคุมงาน (Control) หมายถึง การที่จะต้องกำกับดูแลให้กิจกรรมต่างๆ ที่ทำไปนั้น สามารถเข้ากันได้กับแผนที่วางไว้ การตรวจสอบเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ถ้าไม่บรรลุเป้าหมายจะต้องดำเนินการแก้ไขใหม่และกำหนดมาตรฐานในกรณีบรรลุเป้าหมายจะต้องรักษามาตรฐานสืบไป

๒. ประโยชน์ของการวิเคราะห์ POCCC

ทฤษฎีการบริหารของ Fayol ยอมรับองค์การที่เป็นทางการ โดยใช้ประโยชน์จากการแบ่งงานกันทำ (Specialization) และเน้นถึงความสำคัญที่ว่าอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบต้องเท่ากัน โดย Fayol ระบุเป้าหมายที่สำคัญขององค์การ คือ ความเป็นระเบียบ ความมั่นคง ความคิดริเริ่ม และความสามัคคี นักทฤษฎีการบริหารจะต้องเป็นนักปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับนักทฤษฎีระบบองค์การขนาดใหญ่แล้ว สิ่งที่พวกเขาสนใจและให้ความสำคัญ คือ หลักการและแนวคิดสำหรับการประสบความสำเร็จขององค์การซึ่งเป็นทางการ นักทฤษฎีระบบองค์การขนาดใหญ่จะกล่าวถึงลักษณะที่ควรจะเป็น ส่วนนักทฤษฎีการบริหารจะมองในลักษณะที่ว่า จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จได้อย่างไร กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับการบริหาร ว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญขององค์การ ซึ่งมีข้อดี²⁹ ดังนี้

- ๑) องค์การมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นจากที่มีการปรับปรุงกระบวนการบริหาร
- ๒) สามารถพัฒนาผลผลิตของคนงานให้ดีขึ้นได้
- ๓) สามารถนำมาใช้ในการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๕.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์วงจรเดมมิง PDCA

วงจรเดมมิง (The Deming Cycle) หรือวงล้อ PDCA ก็คือ วิธีการที่เป็นขั้นตอนในการที่ทำให้งานเสร็จอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเชื่อถือวางใจได้ โดยการใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องมือการบริหารงานอย่างต่อเนื่องในการติดตาม ปรับปรุงพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมาย โดยประกอบด้วย P (Plan) เป็นการวางแผนงานจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้น D (Do) เป็นการปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียนไว้อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่อง C (Check) เป็นการตรวจสอบผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของแผนงานว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้น จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงแก้ไขแผนงานในขั้นตอนใด A (Action) เป็นการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่มีปัญหาหรือถ้าไม่มี

²⁹ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, ๒๕๖๑.

ปัญหาใด ๆ ก็ยอมรับแนวทางการปฏิบัติตามแผนงานที่ได้ผลสำเร็จ เพื่อนำไปใช้ในการทำงานครั้งต่อไป³⁰

๑. หลักการของการวิเคราะห์ วงจรเดมมิง PDCA

๑) P (Plan) เป็นการวางแผนงานจากวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ได้กำหนดขึ้น เป็นกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์กร โดยกำหนดเป้าหมายในอนาคตที่ต้องการจะบรรลุและกำหนดแนวทางในการบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ที่ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่รอบด้าน คือ จะต้องคำนึงถึงเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดศักยภาพหรือขีดความสามารถขององค์กร และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม การวางแผนเชิงกลยุทธ์มีองค์ประกอบ ๕ ประการดังนี้ ประการที่ ๑ มีการวิเคราะห์เปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เพื่อหาโอกาส (Opportunity) และอันตราย (Threat) เพื่อให้ปรับตัวได้ทันและเตรียมพร้อมในการรองรับและได้ประโยชน์สูงสุดจากการเปลี่ยนแปลง ประการที่ ๒ มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน กล่าวคือ วิเคราะห์องค์กร บุคลากร การเงิน คอมพิวเตอร์ เพื่อหาจุดอ่อน และจุดแข็ง ประการที่ ๓ เป็นการวางแผนที่มีระยะยาว อันเป็นแผนทิศทางที่มีลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) แผนระยะกลาง และระยะสั้น ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรม (Concrete) โดยมีการกำหนดเงื่อนไขด้านเวลา และแนวทางในการดำเนินงานที่สามารถวัดได้ การดำเนินแผนระยะสั้นจะเป็นทิศทางสู่การบรรลุเป้าหมายระยะกลาง และการบรรลุเป้าหมายระยะกลางก็จะไปสู่ทิศทางที่กำหนดไว้เป็นระยะยาว ประการที่ ๔ การวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนและขั้นตอนอย่างเป็นระบบ (Systematic) โดยทุก ๆ ส่วนจะสัมพันธ์และผูกพันต่อกันอย่างมีโครงสร้าง ทุกเวลาที่เสียไปและทุก ๆ ส่วนของกิจกรรมที่ทำจะสัมพันธ์และเสริมสร้างเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประการที่ ๕ การวางแผนกลยุทธ์ จะต้องเป็นการวางแผนที่สามารถปฏิบัติได้ (Realistic) มิใช่การวางแผนที่ยากได้มากกว่าแผนที่ทำได้ โดยสรุปองค์ประกอบที่สำคัญของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ กำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อให้ทราบถึงทรัพยากร และความสามารถต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อจะได้นำไปสร้างให้องค์กรบรรลุความได้เปรียบในการแข่งขัน

๒) D (Do) เป็นการปฏิบัติตามขั้นตอนในแผนงานที่ได้เขียนไว้อย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องการบริหารโดยการควบคุมคุณภาพหรือกลุ่มคุณภาพ (Quality Control Circle: QCC) ซึ่งในปัจจุบันนี้องค์กรธุรกิจเอกชนต่าง ๆ รัฐวิสาหกิจ ได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก คำว่า คุณภาพ หมายถึง คุณสมบัติหรือลักษณะต่าง ๆ ของผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคหรือผู้บริการ การควบคุมคุณภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานต่าง ๆ ในระหว่างการผลิตที่ป้องกันไม่ให้เกิดของเสีย ป้องกันไม่ให้งานผิดพลาดไปจากกำหนด หาทางลดปริมาณของเสีย เพิ่ม

³⁰ ศุภสวัสดิ์ ชีवाल, ๒๕๔๕.

ปริมาณการผลิตและคุณภาพให้ดีขึ้นตลอดเวลา กลุ่มสร้างคุณภาพ หมายถึง กลุ่มคนเหมาะสม ขนาดเหมาะสมที่ทำงานอย่างเดียวกันเกี่ยวข้องกัน รวมตัวอย่างอิสระ เพื่อร่วมมือและช่วยกันปรับปรุงงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

๓) C (Check) เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) เป็นการศึกษา ค้นคว้า และเรียนรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น ผลิตภัณฑ์ วิธีการ กระบวนการ กลุ่มคน องค์ความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งดังกล่าวเป็นอย่างดี และนำความรู้ความเข้าใจนั้นมาใช้ในการปรับปรุงหรือพัฒนาในสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น หรือเป็นการสร้างสิ่งใหม่ (Innovation) ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านนวัตกรรมใหม่ ๆ หรือเป็นด้านที่ทำให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อทำการวิจัยและพัฒนาโดยมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อที่จะปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมให้ดีขึ้น เราอาจค้นพบนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้อย่างไม่คาดคิด ประโยชน์ของการพัฒนาที่ว่า “ทุก ๆ อย่างสามารถพัฒนาและปรับปรุงต่อไปได้อีก” จึงต้องใช้ Research & Development of Products เป็นเครื่องมือเชิงรุกในการแข่งขันทางธุรกิจ พอจะสรุปเหตุผลในการใช้ Research & Development of Products ได้ดังต่อไปนี้คือ วิธีการวิจัยและพัฒนาใด ๆ ก็ตามที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความปลอดภัย (Safety) ของชีวิตและทรัพย์สิน ก็จะถือว่าวิธีการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวนี้เป็นวิธีการที่ถูกต้องทั้งสิ้น ซึ่งยังต้องการข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ ๑. พิจารณาจากหลักฐานทางวิทยาศาสตร์พื้นฐาน อาศัยตำรา เอกสารทางวิชาการ และอินเทอร์เน็ต ๒. พิจารณาจากผู้มีประสบการณ์ด้านนั้น ๆ โดยทั่วไปจะหาได้จากบุคลากรภายในองค์กร โดยยึดหลักความสอดคล้องกับเทคโนโลยีของตนเองเป็นหลัก ๓. พิจารณาจากสมมติฐานของตนเอง คือการคาดเดาอย่างมีเหตุผล ที่ต้องการการพิสูจน์ต่อไป ๔. พิจารณาจากความเหมาะสมขององค์กร ได้แก่ นโยบาย ทิศทางของตลาด ซึ่งจะต้องได้จากการประชุม ปรึกษาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๔) A (Action) เป็นการตรวจสอบ และทบทวนเป็นการตรวจสอบ ทบทวน หากพบว่าเกิดข้อบกพร่องเกิดขึ้น ทำให้งานที่ได้ไม่ตรงเป้าหมายหรือผลงานไม่ได้มาตรฐาน ให้ปฏิบัติการแก้ไขตามลักษณะปัญหาที่พบ

๒. ประโยชน์ของการวิเคราะห์ วงจรเดมมิง PDCA

การบริหารองค์กรด้วยวงจรเดมมิง (The Deming Cycle) เป็นการบริหารองค์กรที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญคือ การวางแผน P (Plan) ซึ่งมุ่งเน้นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อให้ทราบถึงทรัพยากร และความสามารถต่าง ๆ ในองค์กร เพื่อจะได้นำไปสร้างให้องค์กรบรรลุความได้เปรียบในการแข่งขัน แล้วมาปฏิบัติ D (Do) ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามแผนแบบมีส่วนร่วม ที่สำคัญคือ การควบคุมคุณภาพหรือกลุ่มคุณภาพ เพราะพนักงานเป็นผู้อยู่ในสายการผลิต (Production Line) จึงทำให้พวกเขาค้นหาปัญหา และมุ่งแก้ปัญหาด้วยการระดมสมอง การจัดการคุณภาพโดยรวมเป็นการทำให้ทุกขั้นตอนการผลิตมีคุณภาพตามที่ลูกค้าทั้งภายในและภายนอกองค์กรธุรกิจต้องการ

และมุ่งการบริหารกระบวนการผลิต โดยใช้แนวคิดเทคโนโลยีการผลิตที่สะอาด ที่ไม่สร้างมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม หลังจากนั้นก็จะดำเนินการตรวจสอบ C (Check) ในสิ่งที่ผลิต หรือกำลังจะผลิตออกไปสู่ตลาด โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) และการตลาด (Marketing) เป็นเครื่องมือที่สำคัญ และกลับมาตรวจสอบ ทบทวน A (Action) ผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ มีอะไรให้ต้องปรับปรุงแก้ไข แล้วเข้าสู่กระบวนการวางแผน P (Plan) ซึ่งจะส่งผลให้องค์กร ธุรกิจมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) มีความต่อเนื่องในการบริหาร จัดการ และปรับปรุงงานอยู่ตลอดเวลา สามารถปรับตัว รองรับ และแข่งขันในตลาดกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างดีเยี่ยม³¹

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ๒๕๖๑-๒๕๘๐

๒.๖.๑ แนวทางการพัฒนา

โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (อีอีซี) เป็นแผนยุทธศาสตร์ภายใต้ ไทยแลนด์ ๔.๐ ด้วยการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ต่อยอดความสำเร็จมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกหรือ Eastern Seaboard ซึ่งดำเนินมาตลอดกว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมาโดยในครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) มีเป้าหมายหลักในการเติมเต็มภาพรวมในการส่งเสริมการลงทุนซึ่งจะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและทำให้ เศรษฐกิจของไทยเติบโตได้ในระยะยาว โดยในระยะแรกจะเป็นการยกระดับพื้นที่ในเขต ๓ จังหวัดคือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา ให้เป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกเพื่อรองรับการขับเคลื่อน เศรษฐกิจอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพผ่านกลไกการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของ คณะกรรมการนโยบายพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

สถานภาพโดยรวมของอุตสาหกรรมไทย

เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศขนาดเล็กจึงต้องพึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศอย่างสูงเพื่อเป็นเครื่องยนต์ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ จึงทำให้เศรษฐกิจไทยค่อนข้างอ่อนไหวต่อภาวะความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยจากรายงานบทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของธนาคารแห่งประเทศไทย ชี้ให้เห็นว่ามูลค่าการส่งออกของไทยมีสัดส่วนถึงร้อยละ ๕๐ – ๖๐ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๓เป็นต้นมา และหากพิจารณาถึงมูลค่าการค้า (ผลรวมมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้า หรือ Trade Balance) ที่สะท้อนถึงมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของไทยแล้ว พบว่ามีสัดส่วนต่อ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๘๖ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๕ – พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็น ร้อยละ ๑๑๕ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๘ – พ.ศ. ๒๕๕๒ และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๑๖ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๓ – พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งในช่วงปีเดียวกันนี้ไทยมีการเติบโตของการส่งออกเพียง

³¹ ไททัศน์ มาลา, ๒๕๕๔.

ร้อยละ ๒ เนื่องจากอยู่ในภาวะวิกฤติการเงินโลก จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจโลก ส่งผลกระทบต่ออุปสงค์สินค้าส่งออกของไทย และขณะเดียวกันไทยเองก็สูญเสียความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกอีกด้วย หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าไทยขายสินค้าได้น้อยลงจากข้อมูลสินค้าอุตสาหกรรมส่งออกสำคัญของไทยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๗ – พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า สินค้าหลายรายการมีมูลค่าการส่งออกชะลอตัวและลดลง เช่น กลุ่มเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบซึ่งมีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับที่ ๒ รองลงมาจากกลุ่มรถยนต์ อุปกรณ์ และส่วนประกอบ รวมไปถึงกลุ่มเม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์ยาง เคมีภัณฑ์ และน้ำมันสำเร็จรูป ที่มีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจนเช่นกัน³²

ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมยานยนต์ ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุด และมีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้น แต่ก็ต้องเผชิญความเสี่ยงจากการย้ายฐานการลงทุน เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาการลงทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศสูง นอกจากนี้ภาคการเกษตรอันเป็นฐานทางเศรษฐกิจสำคัญของไทยที่มีผลผลิตที่หลากหลาย แต่ยังขาดการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์อย่างจริงจัง ปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมและภาคการผลิตไทย คือ บทบาทการเป็นผู้รับจ้างผลิตและประกอบ (OEM) ซึ่งเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อจึงมีมูลค่าเพิ่มค่อนข้างต่ำ และถูกกดดันทางด้านราคาจากผู้ว่าจ้าง ซึ่งสวนทางกับต้นทุนการผลิตที่มีแนวโน้มสูง ดังแนวคิด Smiling Curve ของ Stan Shih ที่แสดงให้เห็นว่า การผลิต (Manufacturing) เป็นกิจกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกิจกรรมอื่นในห่วงโซ่การผลิตโดยรวมไปถึงปัญหาทางด้านแรงงานที่เป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ด้วยความโน้มเอียงสู่สังคมสูงวัย และปัญหาการผลิตกำลังแรงงานที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของอุตสาหกรรม จึงทำให้ความได้เปรียบของประเทศจากความสามารถในการแข่งขันในด้านต้นทุนค่าจ้างแรงงาน และระดับฝีมือแรงงานโดยทั่วไปเริ่มลดลง และต้องใช้เวลาอันยาวนานในการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่³³

ข้อมูลทั่วไปของระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

เขตนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกตั้งอยู่ในระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ประกอบไปด้วย ๓ จังหวัด ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง (กลุ่มจังหวัด EEC) ซึ่งมีลักษณะทั่วไปที่สำคัญ ดังนี้³⁴

ลักษณะทางภูมิประเทศ

กลุ่มจังหวัด EEC มีพื้นที่รวมกันกว่า ๘.๓ ล้านไร่ ซึ่งมีความหลากหลายทางลักษณะกายภาพ ทั้งที่ราบลุ่มที่ราบลูกคลื่น ราบสูง ที่ราบลุ่มแม่น้ำ ที่ราบชายฝั่งทะเล เนินเขา และภูเขา ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้ทำให้กลุ่มจังหวัด EEC จึงมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์

³² อารตี อยุธยาธร, ๒๕๖๔.

³³ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๙.

³⁴ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๕๘.

หรือมีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ทั้งนี้ หากแบ่งตามลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ พบว่า การใช้พื้นที่ของกลุ่มจังหวัด EEC เป็นพื้นที่ทางการเกษตรประมาณ ๕.๕ ล้านไร่ หรือเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๖.๒ นอกภาคเกษตรประมาณ ๑.๗ ล้านไร่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๕ และพื้นที่ป่าไม้ประมาณ ๑.๑ ล้านไร่ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๑๓.๓

ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

จากข้อมูลในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ พบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (Gross Provincial Product: GPP) ของกลุ่มจังหวัด EEC รวมกันมีมูลค่า ๑,๙๑๔,๑๒๗ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๘๒.๐ ของภาคตะวันออกทั้งหมด และมีสัดส่วนร้อยละ ๑๔.๖ ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) โดยกลุ่มจังหวัด EEC มีจำนวนประชากรรวมกันกว่า ๒.๘ ล้านคน หรือคิดเป็นจำนวนร้อยละ ๖๑.๐ ของภาคตะวันออก เมื่อคำนวณเป็นรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรต่อปีอยู่ที่ประมาณ ๖.๘ แสนบาทซึ่งสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรต่อปีทั่วประเทศที่ ๑.๓ แสนบาท ทั้งนี้ เมื่อจำแนก GPP ของกลุ่มจังหวัด EEC พบว่า รายได้ของจังหวัดส่วนใหญ่มาจากภาคการค้าและบริการมากที่สุดถึง ๙๗๑,๓๒๐ ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๕๐.๘ ภาคการผลิต ๘๘๒,๑๐๐ ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๔๖.๑ และภาคเกษตรกรรม ๖๐,๗๐๗ ล้านบาทหรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๓.๑

ความโดดเด่นของกลุ่มจังหวัด EEC คือการเป็นฐานที่ตั้งสำคัญของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ และอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ รวมถึงอุตสาหกรรมอื่น ๆ อีกหลากหลาย และมีจำนวนนิคมอุตสาหกรรมที่พัฒนาแล้วและอยู่ระหว่างการพัฒนาารวมกันกว่า ๓๐ แห่ง ได้แก่³⁵

จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์ นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ นิคมอุตสาหกรรมที เอฟ ดี และ นิคมอุตสาหกรรม ๓๐๔ ปาร์ค ๒ ฉะเชิงเทรา

จังหวัดชลบุรี ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมเหมราชชลบุรี นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร (โครงการ ๒) นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง (แหลมฉบัง) นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง (โครงการ ๓) นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง (โครงการ ๔) นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง (โครงการ ๕) นิคมอุตสาหกรรมบ้านบึง นิคมอุตสาหกรรมเหมราชชลบุรี (โครงการ ๒) นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด แห่งที่ ๒ นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด แห่งที่ ๓ นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด แห่งที่ ๔ และนิคมอุตสาหกรรมยามาโตะอินดัสตรีส์

จังหวัดระยอง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก (มาบตาพุด) นิคมอุตสาหกรรมผาแดง นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด (ระยอง) นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด นิคมอุตสาหกรรมเอเชีย นิคมอุตสาหกรรมอาร์ ไอ

³⁵ อารตี อยุธยา, ๒๕๖๔.

แอล นิคมอุตสาหกรรมท่าเรือ เอเชีย เทอร์มินัล นิคมอุตสาหกรรมระยอง (บ้านค่าย) นิคมอุตสาหกรรมหลักชัย เมืองยางและ นิคมอุตสาหกรรมเหมราชระยอง ๓๖³⁶

ดังนั้น จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินข้างต้นมีประเด็นน่าสังเกต คือ ในกลุ่มจังหวัด EEC มีการใช้เนื้อที่ทางการเกษตรถึงร้อยละ ๖๖.๒ ของเนื้อที่ทั้งหมดแต่กลับมีสัดส่วนของ GPP เพียงร้อยละ ๓.๑ เท่านั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องนำเทคโนโลยีเข้ายกระดับประสิทธิภาพการผลิต รวมถึงการสร้างมูลค่าและคุณค่าเพิ่มเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ได้สูงสุด ดังนั้น การวิจัยและพัฒนาเพื่อถ่ายทอดสู่ภาคการเกษตร รวมถึงประมงน้ำจืดและประมงชายฝั่งอันเป็นกิจกรรมทางการเกษตรหลัก เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย แรงงานในพื้นที่ EEC ข้างต้น จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาฝีมือจากแรงงานที่มีทักษะต่ำให้เป็นแรงงานที่มีทักษะ ความสามารถสูง และปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีใหม่ได้รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรวิชาชีพที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมเป้าหมายเพื่อจะช่วยเป็นกำลังแรงงานรองรับการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ยุค ๔.๐

สถาบันการศึกษา

ภาคการศึกษามีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจทุกภาคส่วน ทั้งในการผลิตบุคลากรที่เป็นกำลังแรงงานและการทำงานวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทั้งในภาคการผลิต เกษตร และการค้าและบริการ โดยจากข้อมูลสถาบันการศึกษาในพื้นที่ ๓ จังหวัด พบว่า มีประมาณ ๔๒ สถาบัน โดยเป็นสถาบันระดับอุดมศึกษา ๘ แห่ง ที่เหลือเป็นระดับวิทยาลัยเทคนิค ๓๓ แห่ง และสถาบันฝึกอบรม ๑ แห่ง โดยพื้นที่ที่มีสถาบันการศึกษามากที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี จากข้อมูลข้างต้น เห็นได้ว่าสถาบันการศึกษาในพื้นที่ส่วนใหญ่ผลิตบุคลากรประเภทช่างเทคนิคเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรม ขณะที่สถาบันระดับอุดมศึกษาซึ่งจะเป็นหน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมยังมีค่อนข้างน้อย ดังนั้น การมีเขตนวัตกรรมเพื่อรองรับการรวมตัวของหน่วยงานด้านวิจัยและพัฒนาในพื้นที่จึงมีความจำเป็น เพื่อให้เป็นแหล่งรวมบุคลากรทั้งนักวิจัย และนวัตกรรมรวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับเข้าไปแก้ปัญหาและยกระดับอุตสาหกรรมอย่างใกล้ชิดและเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ และเป็นแหล่งชี้ทิศทางการให้แก่วิทยาลัยเทคนิคในพื้นที่ เพื่อให้สามารถผลิตบุคลากรที่ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรม และสอดคล้องกับ ๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ³⁷

โครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมและขนส่ง

กลุ่มจังหวัด EEC เป็นฐานอุตสาหกรรมของประเทศ จึงค่อนข้างมีความพร้อมด้านการคมนาคมและขนส่งในระดับหนึ่ง ทั้งทางถนน ทางราง ทางน้ำ และทางอากาศ โดยมีโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ³⁸ ดังนี้

³⁶ กองยุทธศาสตร์และสารสนเทศเพื่อการพัฒนา จ.ระยอง, ๒๕๖๑.

³⁷ อารตี อยู่ทศกร, ๒๕๖๔.

³⁸ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, ๒๕๕๘.

โครงข่ายทางถนน กลุ่มจังหวัด EEC มีโครงข่ายทางถนนที่ค่อนข้างสมบูรณ์และทั่วถึงสามารถเชื่อมโยงไปยังภาคอื่น และประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีถนนทางหลวงสายสำคัญ เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓ (สุขุมวิทเลียบชายฝั่งทะเล) เส้นทาง กรุงเทพฯ – สมุทรปราการ – ชลบุรี – ระยอง – จันทบุรี – ตราด (หาดเล็ก) สามารถเดินทางสู่เกาะกง ประเทศกัมพูชา เส้นทาง R๑๐ ทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง (ทางหลวงพิเศษหมายเลข ๗) เส้นทาง กรุงเทพฯ – ฉะเชิงเทรา – ชลบุรี ทางพิเศษบูรพาวิถี เป็นทางยกระดับเส้นทาง กรุงเทพฯ – ฉะเชิงเทรา – ชลบุรี ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๔๔ เส้นทาง ชลบุรี (บ้านบึง) – ระยอง (แกลง) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๓๑ เส้นทาง ฉะเชิงเทรา (บางคล้า) – ชลบุรี (สัตหีบ) โดยสามารถเชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๐๔ ไปยังนครราชสีมา หรือเชื่อมต่อไปยังสระแก้วเพื่อเดินทางสู่อีสานใต้ทางบุรีรัมย์ หรือเข้าสู่บันเตียเมียนเจย ประเทศกัมพูชา นอกจากนี้ รัฐบาลอยู่ระหว่างพัฒนาโครงข่ายทางถนนเพิ่มเติมในเส้นทางหลวงพิเศษระหว่างเมืองช่วงพัทยา – มาบตาพุด เพื่อให้การคมนาคมทางถนนในภาคตะวันออกมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

โครงข่ายทางราง โครงข่ายรถไฟของกลุ่มจังหวัด EEC มีเส้นทางหลักสำคัญ ได้แก่ กรุงเทพฯ – ฉะเชิงเทรา – ชลบุรี (สัตหีบ) โดยมีเส้นทางที่ตัดจากเส้นทางนี้ไปยังนิคมอุตสาหกรรม ๒ แห่ง คือ เส้นทาง ศรีราชา – แหลมฉบัง เพื่อขนส่งสินค้าจากท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และนิคมแหลมฉบัง อีกหนึ่งเส้นทางคือ สัตหีบ – มาบตาพุด เพื่อขนส่งสินค้าจากท่าเรือน้ำลึกมาบตาพุด และนิคมมาบตาพุด กรุงเทพฯ – ฉะเชิงเทรา – ปราจีนบุรี (กบินทร์บุรี) – สระแก้ว (อรัญประเทศ) นอกจากนี้ ยังมีโครงการทางรางอยู่ในระหว่างดำเนินการและการศึกษา ได้แก่ โครงการรถไฟทางคู่ ๒ สาย ฉะเชิงเทรา – ศรีราชา – แหลมฉบัง และ ฉะเชิงเทรา – คลองสิบเก้า – แก่งคอย เพื่อให้ฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลางการขนส่งเชื่อมต่อไปยังกรุงเทพมหานคร ภาคกลางตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก โครงการรถไฟความเร็วสูง กรุงเทพฯ – ระยอง เพื่อเชื่อมโยงการเดินทางระหว่างท่าอากาศยานดอนเมือง – สุวรรณภูมิ – อุตะเถา

การขนส่งทางน้ำ โครงสร้างพื้นฐานขนส่งทางน้ำที่สำคัญของกลุ่มจังหวัด EEC คือ ท่าเรือพาณิชย์เพื่อการขนส่งสินค้า โดยมีท่าเรือที่สำคัญ ๒ แห่ง ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และท่าเรือน้ำลึกมาบตาพุด โดยปัจจุบัน มีโครงการพัฒนาท่าเรือทั้ง ๒ แห่ง เพื่รองรับการขนส่งสินค้าได้มากขึ้น และยังมีโครงการพัฒนาท่าเรือสัตหีบเพื่รองรับการท่องเที่ยวระหว่างสองฝั่งอ่าวไทย (พัทยา – หัวหิน)

การขนส่งทางอากาศ ในกลุ่มจังหวัด EEC มีท่าอากาศยานนานาชาติอุตะเถา ตั้งอยู่ที่อำเภอบางฉางจังหวัดระยอง อยู่ภายใต้สังกัดของกองทัพเรือ ให้บริการการบินทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศซึ่งกำลังได้รับการพัฒนาให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์ และเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมการบิน ศูนย์ซ่อมบำรุงศูนย์ฝึกอบรมทางอากาศยาน และศูนย์การแพทย์เฉพาะด้าน

๒.๖.๒ เป้าหมายและตัวชี้วัด

ตามที่คณะรัฐมนตรีมติเห็นชอบหลักการในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๕๙ โดยมีแนวคิดของการพัฒนากลุ่มจังหวัดเป้าหมายนำร่อง ได้แก่ ฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง โดยมีเป้าหมายเพื่อ ๑) การยกระดับพื้นที่เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย ๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ ๓) ส่งเสริมการพัฒนาเมืองและสภาพแวดล้อมเมือง ๔) อำนวยความสะดวกและสิทธิประโยชน์แก่นักลงทุน และ ๕) สนับสนุนอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงและท่องเที่ยว โดยมี ๑๐ อุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ ได้แก่ ๕ อุตสาหกรรมเดิมที่มีศักยภาพ (First S-Curve) ประกอบด้วยยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวรายได้ดีและท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และอาหารแห่งอนาคต และ ๕ อุตสาหกรรมใหม่ (New S-Curve) ประกอบด้วย หุ่นยนต์การบินและโลจิสติกส์ เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ ดิจิทัล และการแพทย์ครบวงจร

หลักการการทำงานเพื่อการพัฒนาพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก เป็นการประสานการทำงานร่วมกันระหว่าง รัฐ เอกชน และประชาชน โดยรัฐมีบทบาทในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการลงทุนและอำนวยความสะดวก เอกชนมีบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรม และการร่วมลงทุนในกิจการของรัฐในลักษณะ Public-Private-Partnership ขณะที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และได้รับการยกระดับชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดย EEC มีแนวทางในการพัฒนาอยู่ ๔ ด้าน³⁹

๑) พัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพ ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีพื้นที่เป้าหมายสำหรับพัฒนาอุตสาหกรรม ๓๐,๐๐๐ ไร่ โดยเป็นพื้นที่พร้อมลงทุน ๑๕,๐๐๐ ไร่ และพื้นที่รอการพัฒนา ๑๕,๐๐๐ ไร่ โดยมีโครงการที่สำคัญ คือ การพัฒนาท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ระยะที่ ๓

๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมและโลจิสติกส์ เพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ทั้งทางถนน ทางราง ทางน้ำและทางอากาศ โดยมีตัวอย่างโครงการที่สำคัญ ได้แก่ ๒.๑) ทางถนน ก่อสร้างทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง ๓ เส้นทาง (๑) กรุงเทพฯ – ชลบุรี (๒) พัทยา – มาบตาพุด (๓) แหลมฉบัง – นครราชสีมา ๒.๒) ทางราง โครงการรถไฟทางคู่ ๒ เส้นทาง (ฉะเชิงเทรา – คลองสิบเก้า – แก่งคอย และ ฉะเชิงเทรา – ศรีราชา – แหลมฉบัง) รถไฟความเร็วสูง กรุงเทพฯ – ระยอง และการพัฒนาสถานีรถไฟอุตุตะเถา ส่วนทางน้ำ การพัฒนาท่าเรือแหลมฉบัง และการพัฒนาท่าเรือสัตหีบ และทางอากาศ คือ การพัฒนาท่าอากาศยานอุตุตะเถา ให้เป็นสนามบินเชิงพาณิชย์แห่งที่ ๓

๓) พัฒนาสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ/พัฒนาเมือง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต เป็นการพัฒนาระบบไฟฟ้า ระบบน้ำ สาธารณสุข/การศึกษา การกำจัดขยะ/น้ำเสีย/การระบายน้ำ เทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาสภาพแวดล้อมของเมือง และการท่องเที่ยว

³⁹ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, ๒๕๖๑.

๔) สิทธิประโยชน์ เพื่อดึงดูดการลงทุนภาคอุตสาหกรรม อาทิ สิทธิประโยชน์การลงทุน กองทุนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (OSS) เขตปลอดภาษี (Free Zone) ระยะเวลาการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการทำธุรกรรมทางการเงิน เป็นต้น

ผลกระทบจาก ผังเมือง EEC

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงประเภทที่ดินให้กลายเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมผังเมือง EEC เปลี่ยนพื้นที่เกษตรให้กลายเป็นอุตสาหกรรม ขาดความสอดคล้องกับระบบนิเวศ ศักยภาพสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาอันหลากหลายของชุมชนและสังคมมีรายละเอียดดังนี้⁴⁰

๑. การเปลี่ยนพื้นที่เกษตรให้กลายเป็นอุตสาหกรรม

เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ใน EEC ยกตัวอย่างเช่นใน ต.เขาหิน อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา พื้นที่เกษตรกรรมชั้นดีติดกับแม่น้ำบางปะกง อาศัยระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ และความพิเศษเฉพาะของพื้นที่ที่มีทั้งน้ำเค็ม น้ำกร่อย และน้ำจืดสลับเปลี่ยนกันตามฤดูกาล คนในพื้นที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นเรียกว่า การทำ “นาข้าววัง” คือการปลูกข้าวช่วงน้ำจืด และเลี้ยงสัตว์น้ำช่วงน้ำเค็ม สร้างความมั่นคง สร้างรายได้หมุนเวียนในท้องถิ่นตลอดทั้งปี แต่เมื่อมีการจัดทำผังเมือง EEC กลับไม่ได้มีกระบวนการมีส่วนร่วม ไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ ทำให้ผังเมืองที่ออกมากำหนดให้ ต.เขาหิน กลายเป็นพื้นที่สำหรับอุตสาหกรรม ซึ่งไม่เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่และระบบนิเวศของกลุ่มน้ำบางปะกง กรณีข้างต้นยังพบได้ในอีกหลายแห่งทั่ว EEC ยกตัวอย่างเช่นใน ต.เขาหินซ้อน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา และ อ.พานทอง จ.ชลบุรี เป็นต้น เมื่อมีการเปลี่ยนผังเมือง พบว่าหลายพื้นที่ใน EEC มีการขยายอาณาเขตของพื้นที่อุตสาหกรรมซึ่งประกอบกิจการโรงงาน อุตสาหกรรมได้ทุกประเภทเพิ่มขึ้นมากกว่าผังเมืองที่เคยมีอยู่เดิม ยกตัวอย่างเช่น ในพื้นที่ ต.ทุ่งสุขลา อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี เป็นต้น

๒. ผลกระทบจากการเปลี่ยนข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ในที่ดิน เปิดช่องให้สามารถตั้งโรงงานที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้

๒.๑ ที่ดินสำหรับเกษตรกรรมตามผังเมืองเดิมเคยมีมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ระบบนิเวศ มีข้อจำกัดสำหรับการทำอุตสาหกรรมที่ละเอียดและรัดกุม แต่ปรากฏว่าเมื่อผังเมือง EEC ประกาศใช้มีการเปลี่ยนที่ดินสำหรับเกษตรกรรมหลายพื้นที่ให้กลายเป็น ที่ดินประเภท ชุมชนชนบท(สีเหลืองอ่อน) และที่ดินเขตปฏิรูปที่ดิน(สีเหลืองมีเส้นทแยงสีเขียว) ซึ่งมีอาณาเขตรวมกันกว่าครึ่งของทั้ง ๓ จังหวัดใน EEC โดยมีการปลดล็อกให้ที่ดินทั้ง ๒ ประเภทนี้สามารถตั้งโรงงาน อุตสาหกรรมได้เกือบทุกชนิด มีข้อห้ามประกอบกิจการเฉพาะที่กำหนดไว้ตาม ประกาศกระทรวง อุตสาหกรรม เรื่อง โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการอุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน อย่างรุนแรงทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งมีข้อกำหนดห้ามประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมตาม ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม

⁴⁰ กิตติศักดิ์ อุตสาหการ, ๒๕๖๑.

เรื่อง โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการอุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๒ เพียง ๘ ประเภท นอกเหนือจากนี้สามารถประกอบกิจการโรงงานได้ทั้งสิ้น

๒.๒ เปลี่ยนข้อกำหนดการใช้ที่ดินสำหรับเกษตรกรรม เปิดช่องให้ตั้งโรงงาน อุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้แต่เดิมพื้นที่เกษตรกรรมตามผัง เมืองรวมของแต่ละพื้นที่ จะถูกออกแบบข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินกำหนดประเภทกิจการที่ตั้งได้ ให้สอดคล้องกับรูปแบบการทำเกษตรและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ เมื่อผังเมือง EEC ประกาศใช้ พื้นที่ หลายแห่งยังคงถูกกำหนดเป็นที่ดินสำหรับเกษตรกรรม โดยมีชื่อเรียกว่า ที่ดินประเภสงเสริม เกษตรกรรม (สีเขียวอ่อน) ซึ่งเป็นประเภทที่ดินที่มีอาณาเขตค่อนข้างกว้าง โดยเฉพาะใน จ.ฉะเชิงเทรา และ จ.ระยอง แต่พื้นที่เกษตรกรรมแบบใหม่ตามผังเมือง EEC นี้กลับมีข้อกำหนดที่เปิดช่องให้ตั้ง โรงงานที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้ เช่น โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า โดยห้าม เฉพาะที่ใช้ถ่านหินเป็นวัตถุดิบ ส่วนวัตถุดิบประเภทอื่นเช่น ขยะ หรือชีวมวล ไม่ได้มีการห้ามไว้แต่ อย่างใด และโรงงานลำดับที่ ๑๐๑ (โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสียรวม) กับโรงงานลำดับที่ ๑๐๕ (โรงงานคัดแยกหรือฝังกลบขยะ) ซึ่งต่างเป็นโรงงานเกี่ยวกับการกำจัดขยะ โดยไม่ได้มีการกำหนด รายละเอียดมาตรการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อม การกำหนดเขตพื้นที่ การเว้นระยะห่างจากพื้นที่ เกษตรกรรมและชุมชนไว้ จึงเท่ากับว่าในระหว่างที่ยังมีการบังคับใช้ผังเมือง EEC อยู่นี้ขัดกับหลัก สำคัญของพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชน ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่ดีและอุดม สมบูรณ์เพื่อให้การทำเกษตรกรรมมีประสิทธิภาพ

๒.๓ กำหนดให้พื้นที่เมือง ที่อยู่อาศัย และพื้นที่ศูนย์กลางพาณิชยกรรม สามารถตั้ง โรงงานที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้ พื้นที่เหล่านี้มีชื่อเรียกและสีตามผัง เมือง EEC ว่า ที่ดินประเภทศูนย์กลางพาณิชยกรรม (สีแดง) ที่ดินประเภทชุมชนเมือง (สีส้ม) ที่ดิน ประเภทรองรับการพัฒนาเมือง (สีส้มอ่อนมีจุดสีขาว) เป็นที่ดินสำหรับอยู่อาศัยและประกอบธุรกิจ การค้า โดยพื้นที่เมืองส่วนใหญ่อยู่ติดทะเล ทั้งเมืองพัทยา ชลบุรี ระยอง และพื้นที่เมืองต่างๆ ซึ่งเป็น ทั้งแหล่งท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสำคัญของประเทศ แต่ที่ดินประเภทข้างต้นนี้ มีข้อกำหนดตามผังเมือง EEC ที่เปิดช่องให้สามารถประกอบกิจการโรงงานได้ ๕๖ ประเภทโรงงาน จากทั้งหมด ๑๐๗ ประเภท ซึ่งในจำนวนดังกล่าวมีโรงงานอุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ดังนี้ โรงงานลำดับที่ ๘๘ (โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า) โรงงานลำดับที่ ๑๐๑ (โรงงานปรับปรุงคุณภาพของเสีย รวม) และโรงงานลำดับที่ ๑๐๕ (โรงงานคัดแยกหรือฝังกลบขยะ) มาตรการที่เปิดช่องว่างไว้กว้างเช่นนี้ ในระหว่างที่ผังเมือง EEC ยังมีผลบังคับใช้อยู่ อาจทำให้ได้เห็นภาพการตั้งโรงงานไฟฟ้าหรือโรงงาน ขยะใกล้กับตัวเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะในพื้นที่ที่หยิบยกมา เท่านั้น แต่เกิดขึ้นเกือบทุกพื้นที่ของ ๓ จังหวัด ระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ซึ่งมีประชาชนจำนวนมากที่ หาเลี้ยงชีพด้วยการทำเกษตรกรรม และการประมง รวมถึงการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องพึ่งพิงระบบนิเวศ

และสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี การบังคับใช้ผังเมือง EEC ที่มีผลเป็นการยกเลิกผังเมืองเดิม จึงเป็นการทำลายความคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ประชาชนเคยมี

๓. ผลกระทบจากการเพิ่มขึ้นของขยะและกากของเสียอุตสาหกรรม และการเปิดช่องให้ตั้งโรงงานกำจัดขยะและโรงงานรีไซเคิลขยะได้เกือบทุกพื้นที่

เนื่องจากภาคตะวันออกเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมจำนวนมาก และการจัดการของเสียทุกประเภททั้งจากเมืองและจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ยังขาดการจัดการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment: SEA) รวมถึงไม่มีการศึกษาและกำหนดศักยภาพการรองรับมลพิษของพื้นที่ (Carrying Capacity) เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณากำหนดประเภทและจำนวนสถานประกอบการในพื้นที่ โดยหากคาดการณ์จากโครงการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมใน EEC ทั้งผลจากแผนผัง EEC ที่ให้เกิดกิจการโรงงานอุตสาหกรรมได้ง่ายและรวดเร็ว ย่อมส่งผลต่อปริมาณกากของเสียอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นด้วย

ประกอบกับประเด็นการนำเข้าขยะ นับตั้งแต่ปลายปี ๒๕๖๐ หลังจากประเทศจีนประกาศห้ามนำเข้าขยะพลาสติกเด็ดขาด เนื่องจากประสบปัญหาการลักลอบนำเข้าสารอันตรายที่ปะปนมากับขยะพลาสติกและขยะอื่นหลายชนิดที่นำมาเป็นวัตถุดิบเพื่อรีไซเคิลและผลิตสิ่งของในประเทศ จนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ส่งผลให้ขยะจำนวนมากศาลไหลทะลักไปสู่ประเทศอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทย จากข้อมูลการนำเข้าเศษพลาสติกพบว่า ในปี ๒๕๖๑ มีการนำเข้าเศษพลาสติกสูงถึง ๕๕๒,๙๑๒ ตัน เทียบกับปี ๒๕๕๙ ก่อนประเทศจีนประกาศห้ามที่มีการนำเข้าเพียง ๖๙,๕๐๐ ตัน ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง ๘ เท่า นอกจากนี้ ยังพบกรณีการลักลอบนำเข้าขยะพลาสติกปนเปื้อนและขยะอิเล็กทรอนิกส์ต่อเนื่องมาเป็นระยะ ปัจจุบันเมื่อคณะอนุกรรมการเพื่อบูรณาการการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์และเศษพลาสติกที่นำเข้าจากต่างประเทศอย่างเป็นระบบ มีมติเลื่อนการยกเลิกนำเข้าขยะพลาสติก โดยใช้วิธีลดการนำเข้าปีละ ๒๐% โดยเริ่มตั้งแต่ปี ๒๕๖๔ นับไปอีก ๕ ปีจึงจะสามารถยกเลิกการนำเข้าได้แบบ ๑๐๐ % ในปี ๒๕๖๙

การเพิ่มขึ้นของขยะทั้งจากกากอุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การเข้ามาขยะพลาสติกจากต่างประเทศจำนวนมากศาลข้างต้น สอดคล้องกับสถานการณ์การเพิ่มขึ้นของโรงงานกำจัดขยะและโรงงานรีไซเคิลเศษพลาสติกในเขต EEC ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๖๐ หลังจากประเทศจีนประกาศห้ามนำเข้าขยะ โดยเฉพาะในปี ๒๕๖๑-๒๕๖๒ มีจำนวนเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด เนื่องจากจังหวัดใน EEC ถูกบังคับให้ใช้กฎหมายเฉพาะ ซึ่งมีข้อยกเว้นมาตรการการมีส่วนร่วมและการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมตามที่มิในกฎหมายทั่วไป อีกทั้งในปี ๒๕๖๒ หลังจากมีการประกาศใช้ผังเมือง EEC ซึ่งมีข้อกำหนดที่เปิดกว้างให้ประกอบโรงงานเกี่ยวกับการกำจัดและและโรงงานรีไซเคิลขยะได้ในเกือบทุกพื้นที่อย่างที่ได้กล่าวไปตอนต้น ยกตัวอย่างผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนท่าถ่าน ต.ท่าถ่าน อ.พนมสารคาม จ.ฉะเชิงเทรา นับตั้งแต่ปี ๒๕๖๑ เป็นต้นมาประชาชนในพื้นที่ต้องประสบปัญหาการปนเปื้อนของสารมลพิษในแหล่งน้ำใช้ ปัญหามลพิษทางเสียง กลิ่นเหม็น และฝุ่นละอองขนาดเล็กจากโรงงานรี

ไซเคิลขยะหลายแห่ง ขณะที่หน่วยงานรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบยังอนุมัติให้สร้างโรงงานเหล่านี้มากขึ้นเรื่อย ๆ กลับไม่ได้เข้ามาควบคุมกำกับดูแลด้านสิ่งแวดล้อมอย่างที่ควรจะเป็น

ข้อมูลในเดือนสิงหาคม ๒๕๖๓ พบว่าใน EEC และจังหวัดใกล้เคียงอีก ๒ จังหวัด คือ สระแก้ว และปราจีนบุรี เฉพาะใน ๕ จังหวัดนี้ มีโรงงานลำดับที่ ๑๐๑ (โรงงานปรับปรุงสภาพของเสียรวม) ทั้งสิ้น ๓๓ โรง โรงงานลำดับที่ ๑๐๕ (โรงงานคัดแยกหรือฝังกลบขยะ) ๔๖๑ โรง และโรงงานลำดับที่ ๑๐๖ (โรงงานรีไซเคิลขยะ) อีก ๒๓๑ โรง รวมทั้ง ๓ แยกประเภทจะมีทั้งสิ้นกว่า ๗๒๕ โรง เป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งว่าเมื่อยังมีการนำเข้าขยะพลาสติกเข้ามาจำนวนมากศาล มาประกอบมาตรการทางสิ่งแวดล้อมที่อ่อนแอ เปิดช่องให้สร้างสามารถตั้งโรงงานกำจัดขยะและโรงงานรีไซเคิลขยะได้อย่างง่ายดายในพื้นที่ EEC อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้โรงงานกำจัดขยะและโรงงานรีไซเคิลขยะจำนวนมากมุ่งเป้าเข้ามาประกอบกิจการในเขต EEC

๔. การแย่งชิงทรัพยากรน้ำเพื่อนำไปส่งเสริมอุตสาหกรรม

จากข้อมูลในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ความต้องการใช้น้ำรายปีของภาคตะวันออกทั้งภาคมีปริมาณความต้องการใช้น้ำทั้งสิ้น ๔,๑๖๗ ล้าน ลบ.ม. ความต้องการใช้น้ำรายปีของ EEC มีปริมาณความต้องการใช้น้ำทั้งสิ้น ๒,๔๑๙ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งหากโครงการ EEC ถูกพัฒนาจนเต็มศักยภาพ มีการคาดการณ์ถึงความต้องการน้ำใช้เพื่ออุปโภคบริโภค น้ำใช้เพื่ออุตสาหกรรม น้ำเพื่อการเกษตร และน้ำเพื่อรักษาระบบนิเวศและผลักดันน้ำเค็ม ในปี พ.ศ. ๒๕๗๐ เป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า ๒,๗๗๗.๖๘ ล้าน ลบ.ม. และในปีพ.ศ. ๒๕๘๐ ไม่ต่ำกว่า ๒,๙๗๗.๕๕ ล้าน ลบ.ม. ซึ่งถือว่าเพิ่มขึ้นจากความต้องการน้ำในปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ในทุกมิติการใช้น้ำ แต่ตามแผนงานพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนทั่วทั้งภาคตะวันออก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๓-๒๕๘๐ กลับพบว่าแม้ว่าจะได้ดำเนินการจนเสร็จสิ้นครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว พื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกจะมีปริมาณน้ำต้นทุนเพียงพอต่อปริมาณความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๘๐ สวนทางกับพื้นที่จังหวัดนอกเขตเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ปราจีนบุรี สระแก้ว จันทบุรี ตราด) ที่แม้ดำเนินการตามแผนงานข้างต้นเสร็จสิ้นแล้วก็ยังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำใช้อยู่เช่นเดิม

อีกทั้งตามแผนผังระบบบริหารจัดการน้ำท้ายประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก เรื่อง แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน และแผนผังการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. ๒๕๖๒ ยังมีการวางโครงการจัดการน้ำ โดยดึงทรัพยากรน้ำมาจากจังหวัดอื่นๆ นอกพื้นที่ EEC ด้วย หากพิจารณาถึงสถานการณ์น้ำในชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา และจันทบุรี จะเห็นได้ชัดว่า ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งกำลังประสบกับปัญหาการขาดแคลนน้ำที่อยู่ในขั้นวิกฤตในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่พื้นที่เหล่านี้กลับถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ต้นน้ำที่สำคัญของ EEC โดยเฉพาะในจังหวัดจันทบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่ถูกผลักดันให้เป็น “มหานครผลไม้” โครงการจัดการน้ำดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในพื้นที่ดังกล่าวในระยะยาว จนอาจได้รับความเสียหายอย่างไม่สามารถนำกลับคืนมาได้ อีก และหากไม่มีการจัดการที่ดีพอ อาจไม่เกิดความเป็นธรรมในการจัดสรรการใช้น้ำระหว่างคนจันทบุรีกับอุตสาหกรรมใน EEC และ

ท้ายที่สุดจะนำไปสู่ความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดจันทบุรีในอนาคต แต่กลับไม่ปรากฏว่าในกระบวนการจัดทำผังเมือง EEC ไม่ได้มีการรับฟังเสียง รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียอย่างครบถ้วน ทั้งคนใน EEC จังหวัดข้างเคียงซึ่งถูกใช้เป็นฐานทรัพยากรน้ำมาร่วมประกอบการจัดทำด้วย โครงการบริหารจัดการน้ำต่างๆ เช่นในจันทบุรี ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าโดยไม่ปรากฏว่าคนจันทบุรี ได้รับทราบข้อมูลอย่างครบถ้วนหรือไม่ มีส่วนร่วมแสดงความเห็นกับโครงการเหล่านี้หรือไม่ จึงอาจขาดความสอดคล้องกับระบบนิเวศ ศักยภาพสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิต ของคนในพื้นที่

๕. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการใน EEC ประเด็นใหญ่ภาคตะวันออก ที่ต้องติดตามอย่างใกล้ชิด

ผลกระทบทั้งจากผังเมือง EEC ที่เปลี่ยนข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สามารถตั้งโรงงานที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพได้เกือบทั่วทั้ง EEC ส่งเสริมอุตสาหกรรมโดยไม่ได้มีการศึกษาผลกระทบที่ในระดับยุทธศาสตร์ภาพรวม นำมาสู่ปัญหาการเพิ่มขึ้นของขยะและกากอุตสาหกรรมจำนวนมหาศาล และการเพิ่มขึ้นของโรงงานกำจัดขยะและโรงงานรีไซเคิลขยะที่เดิมก็มีจำนวนมาก และมีผลกระทบต่อชุมชนปรากฏขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ EEC ที่มาตรการทางสิ่งแวดล้อมที่อ่อนแอลง อำนาจรับให้ตั้งโรงงานขยะกันได้เกือบทุกพื้นที่ อีกทั้งผลกระทบยังกระจายออกไปสู่จังหวัดภายนอกเขต EEC จากการจัดสรรทรัพยากรน้ำที่มุ่งเน้นมาที่ EEC โดยไม่ขาดการรับฟังเสียงของประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง⁴¹

ผลกระทบเหล่านี้เกิดขึ้นแล้ว และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากมาตรการคุ้มครองด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนตามกฎหมายผังเมืองยังอ่อนแอ และเปิดช่องให้ประกอบอุตสาหกรรมได้อย่างกว้างขวาง และภายใต้การบังคับใช้กฎหมายดังเช่นทุกวันนี้ คงต้องเป็นหน้าที่ของประชาชนอย่างเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องช่วยกันติดตาม ตรวจสอบ และเฝ้าระวังผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จนกว่าปัญหาทั้งหมดจะได้รับการแก้ไข มีกระบวนการจัดทำผังเมือง EEC ใหม่ ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ กำหนดมาตรฐานและมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เพื่อให้ผังเมือง EEC เป็นของทุกคน และเป็นผังเมืองที่นำไปสู่สิทธิที่จะมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดีของประชาชน

๒.๗ แนวคิดเกี่ยวกับบริบทพื้นที่จังหวัดชลบุรี

๒.๗.๑ สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชลบุรี มีการผสมผสานกันมากถึง ๕ แบบ ทั้งที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา ที่ราบชายฝั่งทะเล ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง พื้นที่สูงชันและภูเขา รวมถึงเกาะน้อยใหญ่อีกมากมายที่ราบลูกคลื่นและเนินเขาของชลบุรี พบได้ทางด้านตะวันออกของจังหวัด ในเขตอำเภอบ้านบึง พนัสนิคม หนองใหญ่ ศรีราชา บางละมุง สัตหีบ และบ่อทอง พื้นที่นี้มีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ คล้ายลูกกระพรวน ปัจจุบันพื้นที่นี้ส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในการปลูกมันสำปะหลัง สำหรับ ที่ราบชายฝั่ง

⁴¹ อารตี อยุทธกร, ๒๕๖๔.

ทะเล นั้นพบตั้งแต่ปากแม่น้ำบางปะกง ถึงอำเภอสัตหีบ เป็นที่ราบแคบ ๆ ชายฝั่งทะเล มีภูเขาสูงเล็กๆ สลับเป็นบางตอน ถัดมาคือ พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง มีลำน้ำคลองหลวงยาว ๑๓๐ กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ที่อำเภอบ่อทอง และอำเภอบ้านบึง ผ่านพนัสนิคม ไปบรรจบเป็นคลองพานทองไหลลงสู่แม่น้ำบางปะกง โดยดินตะกอนอันอุดมสมบูรณ์จากการพัดพาของแม่น้ำบางปะกงนี้เอง ได้ก่อให้เกิดที่ราบลุ่มเหมาะต่อการเกษตรกรรม ส่วน พื้นที่สูงชันและภูเขา นั้นอยู่ตอนกลาง และด้านตะวันออกของจังหวัด ตั้งแต่อำเภอเมืองฯ บ้านบึง ศรีราชา หนองใหญ่ และบ่อทอง ที่อำเภอศรีราชานั้นเป็นต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำบางพระ แหล่งน้ำอุปโภคบริโภคหลักแห่งหนึ่งของชลบุรี

รูปภาพที่ ๒.๖ ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชลบุรี

จังหวัดชลบุรีมีชายฝั่งทะเลยาวถึง ๑๖๐ กิโลเมตร ภูเขาแห่งคดโค้งสวยงาม เกิดเป็นหน้าผา หิน หาดทรายทอดยาว ป่าชายเลน ป่าชายหาด ฯลฯ ซึ่งอ่าวหลายแห่งสามารถพัฒนาไปเป็นท่าจอดเรือกำบังคลื่นลมได้เป็นอย่างดี อาทิ ท่าจอดเรือรบที่อำเภอสัตหีบ เป็นต้น สำหรับเกาะสำคัญๆ มีอยู่ไม่น้อยกว่ามีจำนวนทั้งสิ้น ๔๗ เกาะตั้งอยู่ใน ๗ ตำบล ๔ อำเภอ มีพื้นที่รวมทั้งหมด ๔๑.๖๖๗ ตารางกิโลเมตร เกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุด คือ เกาะคราม รองลงมาคือ เกาะสีชังและเกาะล้าน เกาะเกือบครึ่งหนึ่งของชลบุรีอยู่ภายใต้การดูแลของกองทัพเรือ อ่าวสัตหีบเป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือซึ่งมีการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เกาะที่อยู่ภายใต้การดูแลของกองทัพเรือได้รับการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นอย่างดี เช่น เกาะครามเป็นแหล่งวางไข่เต่าทะเลหนึ่งในสอง

แหล่งที่เหลืออยู่ในอ่าวไทย ในแต่ละปีมีเต่าทะเลมาวางไข่จำนวนมาก เกาะขามเป็นที่ตั้งของอุทยานใต้ทะเลเกาะขามอยู่ในการดูแลของกองเรือป้องกันฝั่ง เกาะในจังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง ได้แก่ เกาะล้าน เกาะสีชัง เกาะขามใหญ่ เกาะคางคาวและเกาะขาม โดยเกาะเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นปราการธรรมชาติ ช่วยป้องกันคลื่นลม ทำให้ชลบุรีไม่ค่อยมีคลื่นขนาดใหญ่ ต่างจากจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งมักมีคลื่นใหญ่กว่า ด้วยเหตุนี้เองชายฝั่งของชลบุรีจึงเต็มไปด้วยท่าจอดเรือประมง และเหมาะแก่การสร้างท่าจอดเรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ อาทิ ท่าเรือแหลมฉบัง เป็นต้น

จังหวัดชลบุรีแบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๑ อำเภอ ๙๒ ตำบล ๖๘๗ หมู่บ้าน การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนคร ๒ แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครแหลมฉบัง และเทศบาลนครเจ้าพระยาสุรศักดิ์ เทศบาลเมือง ๑๐ แห่ง เทศบาลตำบล ๓๕ แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล ๕๐ แห่ง และมีรูปแบบการปกครองพิเศษ ๑ แห่ง คือ เมืองพัทยา แยกจากการปกครองของอำเภอบางละมุง เนื่องจากเป็นเมืองท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ซึ่งมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

อำเภอทั้ง ๑๑ ของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอพนัสนิคม อำเภอบางละมุง อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอเกาะจันทร์ อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ และอำเภอเกาะสีชัง^{๔๒}

๒.๗.๒ ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดชลบุรีตั้งอยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย หรือ ริมฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ ๑๒ องศา ๓๐ ลิปดา ถึง ๑๓ องศา ๔๓ ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ ๑๐๐ องศา ๔๕ ลิปดา ถึง ๑๐๑ องศา ๔๕ ลิปดาตะวันออก ระยะทางจากกรุงเทพมหานครตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๔ (ถนนสายบางนา-ตราด) รวมระยะทางประมาณ ๘๑ กิโลเมตร นอกจากนี้ยังมีเส้นทางหลวงพิเศษหมายเลข ๗ หรือ Motorway (กรุงเทพฯ-ชลบุรี) ระยะทาง ๗๙ กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ ๔๕ นาทีเท่านั้น

จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ทั้งสิ้น ๒,๗๒๖,๘๗๕ ไร่ (๔,๓๖๓ ตารางกิโลเมตร) คิดเป็นร้อยละ ๐.๘๕ ของพื้นที่ประเทศไทย (พื้นที่ของประเทศไทยประมาณ ๓๒๐,๖๙๖,๘๗๕ ไร่ หรือ ๕๑๓,๑๑๕ ตารางกิโลเมตร)

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	ติดกับจังหวัดระยอง
ทิศตะวันออก	ติดกับจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดระยอง
ทิศตะวันตก	ติดกับชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย

^{๔๒} องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี [ออนไลน์] แหล่งที่มา <https://www.chon.go.th/cpao/page/> [๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕]

๒.๗.๓ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

จังหวัดชลบุรี เมืองชายทะเลที่ได้รับการกล่าวขานมากที่สุดแห่งบูรพาทิศ ดินแดนชายทะเลอันมั่งคั่งแห่งนี้ได้ผ่านกาลเวลามาเนิ่นนาน จากการเป็นเมืองท่าค้าขายคึกคักในอดีตพัฒนามาสู่เมืองเกษตร อุตสาหกรรม และท่องเที่ยว สิ่งนี้อาจสะท้อนคุณลักษณะสำคัญของคนเมืองชล ซึ่งมีความขยัน และมองการณ์ไกล กอปรกับทรัพยากรในดินสินในน้ำ ต่างช่วยกันเอื้ออำนวยให้การพัฒนาด้านต่างๆ เป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น และต่อเนื่อง ปัจจุบันชลบุรีมีประชากรประมาณ ๑,๕๓๕,๔๔๕ คน ประชากรแฝงประมาณ ๑,๕๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผู้โยกย้ายเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทว่าเมื่อพูดถึงผู้คนพื้นถิ่นจริงๆ ของชลบุรีแล้ว จะพบว่าคนชลบุรีมีอาชีพผูกพันอยู่กับท้องทะเล นารี ทำปศุสัตว์ และทำเหมืองแร่ โดยลักษณะนิสัยของคนเมืองชลดั้งเดิมได้ชื่อว่าเป็นคนจริง ใช้ชีวิตเรียบง่าย ประหยัดอดออม เอาการเอางาน หนักเอาเบาสุ่มมีความเป็นมิตร และพร้อมต้อนรับผู้มาเยือนเสมอ แม้ทุกวันนี้สภาพบ้านเมืองของชลบุรีจะเจริญรุดหน้าไปมาก อีกทั้งมีผู้คนต่างถิ่นโยกย้ายเข้ามาอาศัยผสมกลมกลืนกับชนดั้งเดิม ทว่าคนเมืองชลก็ยังคงรักษาขนบธรรมเนียม และประเพณีอันดีงามของตนเอาไว้อย่างเหนียวแน่น สะท้อนออกมาในรูปแบบงานเทศกาลประจำปีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นงานบุญกลางบ้าน และงานเครื่องจักสานพนัสนิคมงานประเพณีวันไหล (งานก่อพระทรายวันไหล) ในช่วงหลังวันสงกรานต์ งานประเพณีกองข้าวอำเภอศรีราชา งานประเพณีวิ่งควายอันคึกคักสนุกสนาน รวมถึงงานแห่พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และงานกาชาดชลบุรี เป็นต้น เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงเอกลักษณ์ความโดดเด่นของคนชลบุรีได้อย่างชัดเจนคนเมืองชลในปัจจุบันนับถือศาสนาพุทธมากถึง ๙๗เปอร์เซ็นต์ ส่วนที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม และอื่นๆ โดยผสมผสานความเชื่อความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้าไว้ในศาสนาที่ตนนับถือด้วย เช่น เมื่อถึงช่วงเทศกาลกินเจประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี ผู้คนที่ศรัทธาก็จะพากันนุ่งขาวห่มขาว งดการบริโภคเนื้อสัตว์ แล้วเดินทางไปร่วมสวดมนต์บำเพ็ญทานยังโรงเจต่างๆ ทั่วจังหวัดชลบุรี หรือ อีกตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ คนเมืองชลมักเดินทางไปที่เขาสามมุข เพื่อสักการะ และขอพรจากเจ้าแม่สามมุขบริเวณเขาสามมุข ซึ่งไม่ห่างจากหาดบางแสน และอ่างศิลา สองตัวอย่างนี้ คือความเชื่อของชาวจีนที่ผสมรวมเป็นเนื้อเดียวกับความศรัทธาท้องถิ่น จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. ญัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชนพบว่า การมีส่วนร่วม การบำรุงรักษา มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อวัดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาแม่น้ำลำคลอง การชักชวนให้สมาชิกในครอบครัว เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำเนื่องในวันสำคัญ และการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเสนอข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ และวิธีการ

ในการพัฒนาแหล่งน้ำ และเมื่อวัดการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปลูกพืชแบบขั้นบันได การใช้ปุ๋ยหมักที่ผสมเอง การกำจัดวัชพืชโดยวิธีธรรมชาติ การกำจัดวัชพืชโดยใช้สารเคมี การปลูกพืชคลุมดิน การปลูกหญ้าแฝก การปลูกพืชตระกูลถั่ว พบว่าการบำรุงรักษามีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน สำหรับปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพล ต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเลย คือ การมีจิตสำนึก จากการวัดการมีจิตสำนึกของประชาชนในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การกำจัดขยะ การกำจัดฟางข้าว การสร้างส้วม การจับสัตว์น้ำ พบว่าการมีจิตสำนึกไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม⁴³

แนวทางการแก้ไขปัญหา หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้เข้าใจ ความหมายและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้จักรักษาหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน จะต้องมีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำรงคงอยู่คู่ชุมชนและพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป

๒. ขวนพิศ ศรีบุญเรือง และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ขอบเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรณีศึกษาลุ่มน้ำสาขาห้วยแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๓๐-๒๕๖๐ พื้นที่ป่าไม้ลดลงถึงร้อยละ ๖.๙๓ ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชน พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่นๆ มีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ ๕.๑๕ ๐.๖๔ ๐.๙๘ และ ๐.๑๖ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามเขตป่าไม้ตามกฎหมาย พบว่า พื้นที่ป่าไม้ถาวรที่ป่าสงวนที่อยู่นอกอุทยานแห่งชาติมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่มากที่สุด คือ ๘๐.๙๙ ตร.กม. เนื่องจากเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ขอบเขตพื้นที่และกฎระเบียบไม่ชัดเจน เมื่อเทียบกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติในช่วงเวลา ๓๐ ปี ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้เลย ดังนั้น เพื่อฟื้นคืนสภาพพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก จึงควรดำเนินการกำหนดขอบเขตร่วมกับการจัดทำข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสนับสนุนการสร้างป่าชุมชนเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพิ่ม เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของป่าไม้และให้ความร่วมมือในการฟื้นฟูพื้นที่ป่า⁴⁴

๓. ชิสณุพงศ์ พงศ์สินโชติ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เชื่อมโยงกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สู่การจัดการดินและน้ำตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของเครือข่ายป่าชุมชน อำเภอพาน จังหวัดเชียงรายพบว่า การเชื่อมโยงองค์ความรู้หลัก คือ แนวพระราชดำริป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง กับแนวคิดป่าชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เชื่อมโยงการอนุรักษ์ดินและน้ำให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน จึง

⁴³ ณัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ, ๒๕๕๖.

⁴⁴ ขวนพิศ ศรีบุญเรือง และคณะ, ๒๕๖๔.

ต้องคำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากป่าของคนในชุมชนและการอำนวยความสะดวกจากพื้นที่ป่าให้กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยต้องมีกระบวนการนำพาองค์ความรู้ให้เกิดการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และสร้างคุณค่าเพิ่มให้ชุมชนเกิดความรู้ใหม่ๆ ดำเนินการจัดการให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาป่าชุมชนแนวใหม่ที่แตกต่างจากการปฏิบัติที่ผ่านมา เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างดีที่สุด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง โดยเครือข่ายป่าชุมชน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าชุมชนการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน ขั้นตอนการจัดทำโครงการป่าชุมชนขั้นตอนการดำเนินงานด้านป่าชุมชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สู่การจัดการดินและน้ำตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน⁴⁵

๔. ศันสนีย์ อรัญวาสน์ ได้ศึกษา การวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำลำเสียวน้อย พบว่า ลุ่มน้ำลำเสียวน้อยมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยพื้นที่ปลูกข้าว และมันสำปะหลังซึ่งถือเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญในพื้นที่ มีอัตราการลดลงจากพื้นที่เดิมในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๓ - ๒๕๕๓ คิดเป็นร้อยละ ๒.๘๙ และ ๓๙.๖๙ ตามลำดับ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๖๓ มีอัตราการลดลงของพื้นที่ป่า ในขณะที่พื้นที่มันสำปะหลัง ยูคาลิปตัส และยางพารา มีอัตราการเพิ่มขึ้นจากพื้นที่เดิมเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ปัจจัยทางกายภาพที่มีอิทธิพลกับประเภทการใช้ที่ดินมากที่สุด คือ การกระจายของคราบเกลือ จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ พบว่า ปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน คือ ราคาผลผลิตทางการเกษตร และนโยบายการส่งเสริมของภาครัฐ ข้อมูลจากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการคาดการณ์แนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมและเพื่อการจัดการพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน⁴⁶

๕. นงนุช อักษรพิมพ์ และ จุฑารัตน์ ชมพันธ์ุ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO ๑๔๐๐๑: ๒๐๑๕) และระบบมาตรฐานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (ISO ๔๕๐๐๑: ๒๐๑๘) ของบริษัทจำหน่ายรถยนต์แห่งหนึ่ง ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ ชลบุรี พบว่า ในด้านประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่กำหนดไว้ ในด้านผู้มีส่วนได้เสีย พบว่าผู้มีส่วนได้เสีย มีความพึงพอใจมากที่มีการดำเนินงานตามมาตรฐาน ในด้านการบริหารจัดการ มีการจัดทำนโยบายไว้อย่างชัดเจน การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงาน มีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และในด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถของพนักงาน อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้

⁴⁵ ชีตณพงศ์ พงศ์สินโชติ และคณะ, ๒๕๖๐.

⁴⁶ ศันสนีย์ อรัญวาสน์, ๒๕๖๕.

ควรมีการตั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานให้ชัดเจน และส่งเสริมให้พนักงานทุกคนมีจิตสำนึก ตระหนักถึงอันตรายและความเสี่ยง⁴⁷

๖. กุลการ มงคลชูโชคทวี และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาโครงการอ่างเก็บน้ำคลองบ้านนาจังหวัดสระบุรี พบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลโครงการไม่เพียงพอ เนื่องจากผู้พัฒนาโครงการแจ้งข้อมูลเฉพาะผู้นำชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ รวมทั้งการบริหารงานเป็นการสั่งการแบบบนลงล่างส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับโอกาสการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำที่เพียงพอ ระดับการมีส่วนร่วมจึงอยู่ในระดับที่ต่ำ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผู้พัฒนาโครงการควรให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลที่มีความชัดเจน ง่ายต่อการเข้าถึง และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งปรับแนวทางการบริหารการสั่งการเป็นการบริหารแบบล่างขึ้นบน ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเปิดเผย รวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้มีระดับที่สูงขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน⁴⁸

๗. ชนิตา เจริญเนตร์ และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา โครงการอ่างเก็บน้ำคลองบ้านนา จังหวัดสระบุรี พบว่า สาเหตุหลักของความขัดแย้งในกรณีศึกษานี้ ได้แก่ ความขัดแย้งด้านข้อมูล ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ และความขัดแย้งด้านค่านิยมเป็นหลัก โดยพบว่า ข้อมูลโครงการที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอ ขาดความน่าเชื่อถือของข้อมูล นอกจากนี้ประชาชนมีความกังวลเกี่ยวกับการเยียวยาผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมถึงวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้พัฒนาโครงการยังไม่ได้มีแนวทางในการป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ในการเสนอแนวทางการจัดการความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อม ผู้พัฒนาโครงการควรใช้เครื่องมือแก้ไขความขัดแย้งในรูปแบบของการร่วมมือ เพื่อหาทางออกในการแก้ไขข้อกังวลของทั้งสองฝ่าย เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ เพื่อจะนำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน⁴⁹

๘. น้าฝน อัครกิจกุลโรจน์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสม สำหรับพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเล ด้วยการใช้วิจัยแบบมีส่วนร่วม พบว่า ปัญหาของการจัดการขยะในพื้นที่มีสาเหตุมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นตามฤดูกาลท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวบางส่วนมีพฤติกรรมไม่คัดแยกขยะก่อนทิ้ง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาสถิติการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและปริมาณขยะ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๐ นั้น กลับมีทิศทางตรงกันข้ามเนื่องจากการจัดการขยะที่เข้มงวด มีการนำหลัก ๓Rsมาใช้ การประชาสัมพันธ์ รมณรงค์ และมีความ

⁴⁷ นงนุช อักษรพิมพ์ และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, ๒๕๖๕.

⁴⁸ กุลการ มงคลชูโชคทวี และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, ๒๕๖๔.

⁴⁹ ชนิตา เจริญเนตร์ และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, ๒๕๖๔.

ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นและผู้เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ทำให้การจัดการขยะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้ปริมาณลดลง สรุปได้ว่านอกจากจะต้องมีระบบการจัดการขยะและกฎระเบียบที่ดีแล้ว สิ่งสำคัญที่สุดคือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รมรณรงค์ สร้างจิตสำนึก ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เกี่ยวข้องให้สอดคล้องตามบริบทและเงื่อนไขของพื้นที่ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบการจัดการขยะในพื้นที่อื่นๆ ได้ต่อไป⁵⁰

๙. กนกวรรณ เกียรติเสวี และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรประมงชายฝั่งอย่างยั่งยืน อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ๑) การพัฒนาทรัพยากรประมงชายฝั่งอย่างยั่งยืน อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี มี ๕ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม ระบบนิเวศ และสถาบัน ๑๐ องค์ประกอบย่อย และ ๕๐ ตัวบ่งชี้ ซึ่งองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๒) รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรประมงชายฝั่งอย่างยั่งยืน อำเภอกะสปีชัง จังหวัดชลบุรี เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานราชการและเอกชน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรประมงชายฝั่งในหมู่นักเรียนและเยาวชนอื่น ๆ เพื่อนำประโยชน์มาสู่ชุมชนอย่างยั่งยืน⁵¹

๑๐. ณัฐพร ยงวงศ์ไพบูลย์ ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการอุตสาหกรรมเหล็กไทยสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างยั่งยืน พบว่า มิติที่ ๑ มุมมองด้านการเงินมีผลต่อการจัดการอุตสาหกรรมเหล็กไทย สู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวในระดับเห็นด้วยมาก จากการสัมภาษณ์นั้นผู้บริหารลงความคิดเห็นว่าการปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมเหล็กให้เป็นอุตสาหกรรมสีเขียวได้นั้นต้องมีการลงทุนด้านเครื่องจักร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรนั้นต้องวิเคราะห์ว่าผลิตภัณฑ์นั้นคุ้มค่าแก่การลงทุนหรือไม่ มิติที่ ๒ มุมมองทางด้านกระบวนการจัดการภายในอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก การจะผลักดันองค์กรให้ประสบผลสำเร็จในการเป็นองค์กรสีเขียวได้นั้น จากการสัมภาษณ์ปัจจัยอยู่ที่การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มิติที่ ๓ มุมมองทางด้านลูกค้าและสังคม ผลในระดับเห็นด้วยมาก จากการสัมภาษณ์ “สังคม” มีผลกระทบและมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้องค์กรปรับตัวและพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างยั่งยืน หากองค์กรไม่ได้รับการยอมรับ การทำธุรกิจก็จะเป็นเรื่องยุ่งยาก อีกทั้งการที่บริษัทเป็นองค์กรสีเขียวจะส่งผลดีแก่สังคมและชุมชนรอบองค์กร มิติที่ ๔ มุมมองทางด้านการเรียนรู้และการเติบโต จากการสัมภาษณ์พบว่าในปัจจุบันเทรนของตลาดยังไปในทิศทางการผลิต การใช้สินค้าที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนองค์กร รวมถึงกระบวนการผลิตให้เป็นสีเขียวนั้น จะช่วยสร้างความเชื่อมั่น และความมั่นใจ และความคุ้มค่าให้แก่ลูกค้าได้เป็นอย่างดี⁵²

⁵⁰ น้ำฝน อัสวากิจกุลโรจน์ และคณะ, ๒๕๖๔.

⁵¹ กนกวรรณ เกียรติเสวี และคณะ, ๒๕๖๓.

⁵² ณัฐพร ยงวงศ์ไพบูลย์, ๒๕๖๔.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง “ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” มีเป้าหมายในการศึกษาวิจัย คือ การศึกษาสภาพทั่วไปของยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนและนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี/ผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มุ่งเน้นการศึกษารวบรวมข้อมูล จากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ๑) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจาก แผนแม่บทกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)
- ๒) ศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๕)
- ๓) ศึกษาภาคีเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย
- ๔) การวิเคราะห์ SWOT Analysis การวิเคราะห์ Root -Cause Analysis การวิเคราะห์ POCCC การวิเคราะห์วงจรเดมมิง PDCA
- ๕) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

๒. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

- ๑) ดำเนินการออกแบบเครื่องมือ/แบบสอบถามเพื่อทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจากพื้นที่ ๑๑ อำเภอ ในจังหวัดชลบุรี
- ๒) การสำรวจความคิดเห็น สภาพทั่วไปของปัญหา อุปสรรค และสาเหตุในการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก จำนวน ๔๐๐ คน
- ๓) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นและแนวปฏิบัติ สภาพทั่วไปของปัญหา อุปสรรค และสาเหตุในการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๔) จัดการข้อมูลในเชิงปริมาณเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของปัญหาอุปสรรค และสาเหตุในการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๓. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยดำเนินการดังนี้

๑) การสัมภาษณ์ผู้บริหารส่วนราชการ ปลัดอำเภอ และผู้นำชุมชน จำนวน ๓๑ คน เพื่อทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๒) สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มร่วมกับประชาชนในระดับอำเภอ ๑๑ อำเภอ จำนวน ๒๒ คน เพื่อทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๓) ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้เห็นแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๓.๒ พื้นที่และองค์กรในการศึกษาวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยใน ๒ ระดับ โดยมีความสำคัญ ดังนี้

๑) ระดับนโยบาย ดำเนินการศึกษากับองค์กรของส่วนราชการ จำนวน ๑๐ ส่วนงาน คือ

๑) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) สำนักงานนโยบายและแผน

๓) กรมควบคุมมลพิษ

๔) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๕) กรมทรัพยากรน้ำ

๖) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

๗) กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

๘) กรมป่าไม้

๙) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

๑๐) กรมทรัพยากรธรณี

๒) ระดับอำเภอ ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๑ แห่ง คือ

- ๑) อำเภอเมืองชลบุรี
- ๒) อำเภอพนัสนิคม
- ๓) อำเภอพานทอง
- ๔) อำเภอบ้านบึง
- ๕) อำเภอศรีราชา
- ๖) อำเภอเกาะจันทร์
- ๗) อำเภอบ่อทอง
- ๘) อำเภอหนองใหญ่
- ๙) อำเภอบางละมุง
- ๑๐) อำเภอสัตหีบ และ
- ๑๑) อำเภอเกาะสีชัง

๓.๓ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

สำหรับการศึกษานี้ผู้วิจัยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการวิจัย ดังนี้

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนใน ๑๑ อำเภอ (เชิงปริมาณ) ประชากรในจังหวัดชลบุรี มีจำนวน ๑,๕๐๙,๑๒๕ คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยถือว่าทุก ๆ สมาชิกในประชากรมีโอกาสจะถูกเลือกเท่า ๆ กัน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน เพื่อให้ทราบถึงการพัฒนาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน⁵³ ที่กำหนดให้ ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ ๕ หรือ ๐.๐๕

⁵³ Yamane, Taro, *Statistic: An Introductory Analysis*, (New York: Harpen and Row, ๑๙๖๗), p.๑๑๐.

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{1,509,125}{1 + 1,509,125(0.05)^2}$$

$$n = \frac{1,509,125}{1 + 3,773.81}$$

$$n = 399.88$$

$$n = 400$$

ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการเก็บข้อมูลและตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณสามารถเป็นตัวแทนของประชากรได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 ตัวอย่าง

๒. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์ 30 - 50 นาที ต่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1 ท่าน หรือจนกว่าผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา และจะหยุดการสัมภาษณ์เมื่อข้อมูลมีความครบถ้วน หรืออิ่มตัว (Saturation of data) โดยพบว่าข้อมูลเริ่มซ้ำกับข้อมูลเดิม ไม่มีข้อมูลใหม่ที่เพิ่มเติมจากข้อมูลเดิมที่เก็บรวบรวมได้ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ข้อมูลมีความครบถ้วน หรืออิ่มตัว เมื่อได้จำนวนผู้ให้ข้อมูล 31 รูป/คน ประกอบด้วย ๑) กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อม และมีความเชี่ยวชาญในการจัดการสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ๒) ปลัดอำเภอ จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ๓) ผู้นำชุมชน จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี รวมถึงตัวแทนภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 10 คน เพื่อนำมาประกอบผลการวิจัยให้สมบูรณ์ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 กลุ่ม ซึ่งมีคุณสมบัติตามข้อใดข้อหนึ่ง ต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

๑. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๒. เป็นผู้มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นในจังหวัดชลบุรี

๓. เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง หรือโดยอ้อม ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ที่มีคุณสมบัติและอยู่ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลข้างต้น ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อม และมีความเชี่ยวชาญในการจัดการสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน

๒) ปลัดอำเภอ จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๑ คน

๓) ผู้นำชุมชน จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี รวมถึงตัวแทนภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐ คน รวมประชากร/กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น ๔๓๑ คน

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ๑. เครื่องมือแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ และ ๒. เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

๑. เครื่องมือแบบสอบถามเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและดัดแปลงจากการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นลักษณะคำถามชนิดเลือกตอบ (Check list) ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถาม ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ลักษณะของแบบสอบถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ ๕ ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต^{๕๔} (Likert Scale) ประกอบด้วย ๘ ด้าน ประกอบด้วย ๑) ด้านสภาพแวดล้อม จำนวน ๕ ข้อ ๒) ทรัพยากรดิน จำนวน ๕ ข้อ ๓) ทรัพยากรแร่ จำนวน ๕ ข้อ ๔) ทรัพยากรป่าไม้ จำนวน ๕ ข้อ ๕) ทรัพยากรน้ำ จำนวน ๕ ข้อ ๖) ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง จำนวน ๕ ข้อ ๗) ความหลากหลายทางชีวภาพ จำนวน ๕ ข้อ และ ๘) ทรัพยากรอากาศและมลพิษ จำนวน ๕ ข้อ รวมจำนวน ๔๐ ข้อ แบบสอบถามจะเป็นข้อความที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นโดยจำแนกออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

- เลือกตอบ ๑ หมายถึงระดับความสำเร็จ น้อยที่สุด
- เลือกตอบ ๒ หมายถึงระดับความสำเร็จ น้อย
- เลือกตอบ ๓ หมายถึงระดับความสำเร็จ ปานกลาง
- เลือกตอบ ๔ หมายถึงระดับความสำเร็จ มาก
- เลือกตอบ ๕ หมายถึงระดับความสำเร็จ มากที่สุด

^{๕๔} Likert, Rensis. (๑๙๖๗). “The Method of Constructing and Attitude Scale”. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. ๙๐-๙๕). New York: Wiley & Son.

การแปลผลจะแบ่งออกเป็น ๕ ระดับ คือ โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์คะแนน ดังต่อไปนี้

คะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด

จำนวนชั้น

$$\frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.80$$

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๘๐ หมายถึง ระดับคะแนนอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ – ๒.๖๐ หมายถึง ระดับคะแนนอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑ – ๓.๔๐ หมายถึง ระดับคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ – ๔.๒๐ หมายถึง ระดับคะแนนอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ – ๕.๐๐ หมายถึง ระดับคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถามคำถามให้เขียนตอบข้อเสนอแนะ ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ลักษณะของแบบสอบถามเป็นชนิดคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) ที่ส่งผลต่อ ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี การแปลผล นำเสนอข้อมูล ในลักษณะการบรรยาย

๒. เครื่องมือแบบสอบถามเชิงคุณภาพ

๒.๑ หลังจากทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติในการวิจัยเรียบร้อยแล้วจะพิจารณาประเด็นที่น่าสนใจในตัวแปรต้นและตัวแปรตามที่มีปฏิสัมพันธ์กัน และส่งผลต่อการศึกษา ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เพื่อนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือ ๒ ประเภท ได้แก่

๑) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) สำหรับกลุ่ม ผู้บริหารส่วนราชการ จำนวน ๑๐ คน ปลัดอำเภอ จำนวน ๑๑ คน และผู้นำชุมชน จำนวน ๑๐ คน รวมจำนวน ๓๑ คน

๒) การสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Discussion) จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้บริหารหน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อม และมีความเชี่ยวชาญในการจัดการสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ คน ปลัดอำเภอ จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๑ คน และผู้นำชุมชน จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐ คน เพื่อทราบแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยมีเนื้อหาที่สำคัญ เพื่อตรวจสอบทิศทางและความแท้จริงของข้อมูล ซึ่งจะช่วยทำให้การศึกษาได้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด

๒.๒ ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นหลักของคำถามในการศึกษา จำนวน ๓ คำถาม ประกอบด้วย

๑) ข้อมูลพื้นฐานยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความเข้าใจอย่างไร?

๒) พัฒนายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

๓) ข้อเสนอแนะ ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีปัญหา อุปสรรคอย่างไรบ้าง?

๓. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม “ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี” ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามคือ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ จากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มาพัฒนาเป็นข้อคำถาม จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้จริง โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบในด้านความตรงและความเที่ยง จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้เพื่อประเมินความเที่ยง

การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเพื่อทดสอบความเที่ยง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมเหมราช นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง จังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมือง และองค์การบริหารส่วนตำบล ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดระยอง ที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง ใช้วิธีการสุ่มจับจากรายชื่อ เพื่อเลือกตัวอย่างขึ้นมา ตรวจสอบเครื่องมือ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ ชุด จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืน มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค⁵⁵ มีค่าความเชื่อมั่นที่ .๘๖๒ ซึ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการศึกษาวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการศึกษาวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑) การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมการค้นหาคำศัพท์หน่วยงานส่วนราชการ จำนวน ๑๐ ส่วนงาน คือ ๑) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๒) สำนักงานนโยบายและแผน ๓) กรมควบคุมมลพิษ ๔) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ๕) กรมทรัพยากรน้ำ ๖) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล ๗) กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ๘) กรมป่าไม้ ๙) กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ๑๐) กรมทรัพยากรธรณี ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๑ แห่ง ๑) อำเภอเมืองชลบุรี ๒) อำเภอพนัสนิคม ๓) อำเภอนันทบุรี ๔) อำเภอบ้านบึง ๕) อำเภอศรีราชา ๖) อำเภอกะฉัง ๗) อำเภอบ่อทอง ๘) อำเภอหนองใหญ่ ๙) อำเภอบางละมุง ๑๐) อำเภอสัตหีบ และ ๑๑) อำเภอกะฉัง ตามที่กำหนดไว้

๒) การขอหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อนำลงไปขอความร่วมมือในพื้นที่หรือองค์กรที่ศึกษา

⁵⁵ Cronbach ๑๙๗๔: ๑๖๑.

๓) นำข้อมูลมาสังเคราะห์สภาพทั่วไปของยุทธศาสตร์ระดับเชิงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
การพัฒนาอย่างยั่งยืน

๔) การสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อ
ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของยุทธศาสตร์ระดับเชิงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
โดยมีขั้นตอน กิจกรรมการวิจัย และระยะเวลาในการวิจัยดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ ตารางสรุปขั้นตอน กิจกรรมการวิจัย และระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยกิจกรรมการ
วิจัย

ตารางสรุปขั้นตอน กิจกรรมการวิจัย และ ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยกิจกรรม การวิจัย	เดือน					
	๑	๒	๔	๖	๘	๑๐
กิจกรรมที่ ๑ : ขออนุมัติโครงการและทำ สัญญา	✓					
กิจกรรมที่ ๒ : วางแผนการทำวิจัย	✓					
กิจกรรมที่ ๓ : รวบรวมข้อมูลเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	✓					
กิจกรรมที่ ๔ : ส่งความก้าวหน้างานวิจัย ระยะที่ ๑		✓	✓			
กิจกรรมที่ ๕ : เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์		✓	✓			
กิจกรรมที่ ๖ : เก็บข้อมูลโดยการสนทนา กลุ่มเฉพาะ			✓	✓		
๗. การสรุปบทเรียนและการวิเคราะห์ผล การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาเป็นชุด ความรู้และกระบวนการเชิงสังคม			✓	✓		
กิจกรรมที่ ๘ : ประมวลผลและวิเคราะห์ ข้อมูล				✓	✓	
กิจกรรมที่ ๙ : ส่งร่างรายงานฉบับสมบูรณ์						✓
กิจกรรมที่ ๑๐ : นำเสนอร่างรายงานฉบับ สมบูรณ์						✓

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการแจกแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และเนื้อหา (Content analysis) ดังนี้

๑. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ได้เก็บรวบรวมจากประชาชนจำนวน ๔๐๐ คน โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าข้อมูลดังนี้

๑) เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC (Statistical Package for the Social Science)

๒) แบบสอบถามตอนที่ ๑ ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

๓) แบบสอบถามตอนที่ ๒ แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยของปัญหา อุปสรรคในการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนโดยทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับของปัญหาในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๕๐ = มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยมาก

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ - ๒.๕๐ = มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ - ๓.๕๐ = มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ - ๔.๕๐ = มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ - ๕.๐๐ = มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

๔) แบบสอบถามตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและระดับสาเหตุของปัญหาในการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนโดยทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายชื่อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับของปัญหาในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๕๐ = มีความเห็นอยู่ในระดับน้อยมาก

ค่าเฉลี่ย ๑.๕๑ - ๒.๕๐ = มีความเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย ๒.๕๑ - ๓.๕๐ = มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย ๓.๕๑ - ๔.๕๐ = มีความเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ - ๕.๐๐ = มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

๕) ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๖) นำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาค่าเป็นกลางทางสถิติ และเพื่อการวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลกับความคิดเห็นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๗) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยการเชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพคณะผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑) วิเคราะห์แนวคิด ความหมาย ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒) วิเคราะห์แนวทางยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓) วิเคราะห์มาตรการ รูปแบบแนวทางยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนตาม โมเดล PDCA : การวางแผน, การปฏิบัติ, การตรวจสอบ, การปรับปรุงแก้ไขและโมเดล POCCC : การวางแผน, จัดองค์กร, การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน, ควบคุม

๔) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานกับระดับยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. การใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่า S.D. ในการอธิบายข้อมูลทั่วไปยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒. การใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

โดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเลือกตอบ (Check List) สถิติวิจัยที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

$$P = \frac{X \times 100}{N}$$

P คือ ค่าร้อยละ

X คือ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

N คือ จำนวนประชากร

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) สถิติวิจัยที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

$\bar{X}$ คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum fx$ คือ ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม

N คือ จำนวนประชากร

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{N(N-1)}}$$

S คือ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$\sum fx$ คือ ผลรวมของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ

N คือ จำนวนประชากร

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอในรูปแบบตาราง

๓. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและเครื่องมือการวิจัย โดยการเชื่อมโยงแนวคิด ทฤษฎีที่ได้กล่าวแล้ว เพื่อให้เห็นยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓.๘ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการนำเสนอข้อมูลในเชิงสถิติ ซึ่งประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ความถี่ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกับสถิติการวิจัย การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงคุณภาพประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและอุปสรรค สาเหตุในการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก เพื่อให้เห็นแนวยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑) ข้อมูลสภาพทั่วไปของยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒) ผลการศึกษาวเคราะห์ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๓) นำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยย่อยที่ ๑ เรื่อง “ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๒) เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๓) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากวัตถุประสงค์ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
๒. การวิเคราะห์ข้อมูล
๓. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการแปลความหมายและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (mean)
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)
n	แทน	ขนาดของตัวอย่าง (sample size)

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ตอน ตามความมุ่งหมาย ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ ๒ สำนวณความคิดเห็นยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อมูลทั่วไปพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) หรือ อีอีซี

โครงการเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) หรือ EEC เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาลในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ “ประเทศไทย ๔.๐” โดยมีจังหวัดเป้าหมาย ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญของภูมิภาคเอเชีย เชื่อมโยงการขนส่งกับประเทศกัมพูชา ลาว เวียดนาม จีนตอนใต้ และประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก อาทิ จีน อินเดีย และญี่ปุ่น และเป็นฐานการผลิต

อุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และพลังงานที่บริเวณมาบตาพุด ตลอดจนอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และยานยนต์ในเขตชลบุรี

EEC จะยกระดับ ๕ อุตสาหกรรมเป้าหมายเดิม (First S- curves)⁵⁶ และการต่อยอด ๗ อุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต (New S – curves)⁵⁷ โดยเน้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมอื่น เพื่ออำนวยความสะดวกในการลงทุนและส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมเป้าหมายแห่งอนาคต (New S-Curve) เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (Growth engine) ของไทยเติบโตได้ในระยะยาว

รูปภาพที่ ๔.๑ เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ

⁵⁶ อุตสาหกรรมเป้าหมายเดิม (First S- curves) ๕ ประเภท ประกอบด้วย (๑) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ (๒) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ (๓) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (๔) อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และ (๕) อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร.

⁵⁷ อุตสาหกรรมใหม่ (New S – curves) ๗ ประเภท ประกอบด้วย (๑) อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ (๒) อุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจร (๓) อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ (๔) อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ (๕) อุตสาหกรรมดิจิทัล (๖) อุตสาหกรรมการป้องกันประเทศ และ (๗) อุตสาหกรรมการพัฒนาบุคลากรและการศึกษา.

รูปภาพที่ ๔.๒ พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จังหวัดชลบุรี วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด อาชีพ และการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังตารางที่ ๔.๑

ตอนที่ ๑ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

ตารางที่ ๔.๑ วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๔๐๐)

สถานภาพทั่วไป	จำนวน (n = ๔๐๐)	ร้อยละ (๑๐๐ %)
๑. เพศ		
๑. ชาย	๒๒๔	๕๖.๐
๒. หญิง	๑๗๖	๔๔.๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๒. อายุ		
๑. ต่ำกว่า ๓๐ ปี	๒๘	๗.๐
๒. อายุ ๓๑ - ๔๐ ปี	๙๘	๒๔.๕
๓. อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี	๑๖๐	๔๐.๐
๔. อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป	๑๑๔	๒๘.๕
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๓. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด		
๑. ประถมศึกษา		
๒. มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๑	๒.๘
๓. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	๒๕๐	๖๒.๕
๔. ปวส.	๗๕	๑๘.๘
๕. ปริญญาตรี	๕๖	๑๔.๐
๖. สูงกว่าปริญญาตรี	๘	๒.๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
๔. อาชีพ		
๑. เกษตรกรรม	๙๐	๒๒.๕
๒. ค้าขาย	๗๓	๑๘.๓
๓. รับจ้าง	๘๘	๒๒.๐
๔. ประมง (จับสัตว์น้ำ)	๕๕	๑๓.๘
๕. ทำงานองค์กรเอกชน	๗๑	๑๗.๘
๖. รับราชการ	๒๓	๕.๖
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

(n=๔๐๐)

สถานภาพทั่วไป	จำนวน (n = ๔๐๐)	ร้อยละ (๑๐๐ %)
๕. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม		
๑. วิทย์	๕๙	๑๔.๘
๒. โทรศัพท์	๑๔๑	๓๕.๓
๓. หนังสือพิมพ์	๙๖	๒๔.๐
๔. วารสาร	๑๐๔	๒๖.๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐ และ เพศหญิง จำนวน ๑๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕ มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๕ และมีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๐ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๒๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕ สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๘ และ สำเร็จการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๐ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๐ มีอาชีพค้าขาย จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓ ทำงานองค์กรเอกชน จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘ อาชีพประมง (จับสัตว์น้ำ) จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘ และ รับราชการ จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รับรู้ทางโทรศัพท์ จำนวน ๑๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ รับรู้ทางวารสาร จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐ รับรู้ทางหนังสือพิมพ์ จำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๐ และ รับรู้ทางวิทยุ จำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘ ตามลำดับ

จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม และรับรู้ข่าวสารทางโทรศัพท์ ซึ่งทำให้ทราบถึงสถานะภาพรวม ของผู้ตอบแบบสอบถามว่ามีลักษณะทั่วไปเป็นอย่างไร ที่ส่งผลต่อ การศึกษายุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จังหวัดชลบุรี

การศึกษายุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จังหวัด ชลบุรี วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ การหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ในระดับการพัฒนาทั้ง ๘ ด้าน

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาของประชาชน ทั้ง ๘ ด้าน

ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนา อย่างยั่งยืน	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) การพัฒนาสภาพแวดล้อม	๔.๐๓	.๕๑๒	มาก
๒) การพัฒนาทรัพยากรดิน	๔.๕๑	.๔๓๒	มากที่สุด
๓) การพัฒนาทรัพยากรแร่	๔.๐๕	.๔๒๔	มาก
๔) การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้	๔.๓๑	.๓๕๔	มากที่สุด
๕) การพัฒนาทรัพยากรน้ำ	๔.๒๓	.๓๐๐	มากที่สุด
๖) การพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	๔.๒๔	.๓๖๘	มากที่สุด
๗) การพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาค	๔.๒๒	.๓๐๗	มากที่สุด
๘) การพัฒนาทรัพยากรอากาศและมลพิษ	๔.๓๑	.๓๓๖	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๔.๒๔	.๑๘๘	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี โดยมีค่าเฉลี่ยทั้ง ๘ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาทรัพยากรดิน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ รองลงมา การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ และการพัฒนาทรัพยากรอากาศและมลพิษ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๓๑, การพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอยู่ ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๔, การพัฒนาทรัพยากรน้ำ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๓, การพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาค ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๒, การพัฒนาทรัพยากรแร่ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๕ และ การพัฒนาสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๓ ตามลำดับ

การศึกษายุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จังหวัดชลบุรี วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ การหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ในระดับการพัฒนาในทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาของประชาชนในทุกด้าน

ยุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนา อย่างยั่งยืน	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑) การพัฒนาสภาพแวดล้อม			
๑. สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นทั้ง รูปธรรมและนามธรรม	๓.๘๙	.๖๖๐	มาก
๒. การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วเป็นส่วนหนึ่ง ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม	๓.๘๖	.๖๔๓	มาก
๓. การจัดการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมใน ทรัพยากรธรรมชาติอย่างบูรณาการ	๓.๘๕	.๖๓๕	มาก
๔. การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทรัพยากรป่าไม้ทรัพยากร ธรณีและความหลากหลายทางชีวภาพ	๔.๒๘	.๖๓๓	มากที่สุด
๕. การเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับของระบบ นิเวศ และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาค	๔.๒๙	.๖๓๕	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๔.๐๓	.๕๑๒	มาก
๒) การพัฒนาทรัพยากรดิน			
๑. ใช้ที่ดินอย่างถูกต้องตามสมรรถนะ คือ คำนึงถึงความ เหมาะสมของดิน สมรรถนะของดิน	๔.๖๓	.๕๒๔	มากที่สุด
๒. รักษาความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินและ รักษาโครงสร้างของดิน เช่น การปลูกพืชคลุมดินจะ ช่วยป้องกันการระเหยของน้ำจากดิน ทำให้ดินชุ่มชื้น ร่วนซุย	๔.๓๔	.๖๕๓	มากที่สุด
๓. การไถพรวนดิน เป็นการช่วยเพิ่มออกซิเจนให้แก่ดิน และคลุกเคล้าธาตุอาหารในดิน	๔.๗๐	.๕๑๖	มากที่สุด
๔. การให้ความชุ่มชื้นแก่ดินได้แก่ การจัดระบบ ชลประทานให้ดินได้รับน้ำ	๔.๕๑	.๕๕๓	มากที่สุด
๕. การปรับปรุงและบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ย วิทยาศาสตร์ การใส่ปูนขาวในดินที่เป็นกรด การแก้ไข ปัญหาดินเค็มโดยการระบายน้ำเข้าที่ดิน เป็นต้น	๔.๔๒	.๕๗๑	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๔.๕๑	.๔๓๒	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาของประชาชน (ต่อ)

ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนา อย่างยั่งยืน	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓) การพัฒนาทรัพยากรแร่			
๑. ใช้วิธีขุดแร่ที่มีประสิทธิภาพ	๔.๓๐	.๖๑๔	มากที่สุด
๒. การใช้แร่ธาตุอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้แร่ธาตุอย่าง ประหยัด โดยให้เกิดการสิ้นเปลืองน้อยที่สุด	๓.๘๙	.๖๑๗	มาก
๓. การนำแร่ที่ใช้ประโยชน์แล้วกลับมาใช้ได้อีก	๔.๑๑	.๕๗๐	มาก
๔. การควบคุมราคา เป็นการกำหนดให้มีราคาเดียวคงตัว มิให้มีการขึ้น ๆ ลง ๆ ตามสภาวะของตลาด.	๔.๐๗	.๕๘๘	มาก
๕. การสำรวจแหล่งแร่ธาตุเพิ่มเติม ในเรื่องการขาด แคลน แร่ธาตุในหมู่ประชาชนทั่วไป.	๓.๙๐	.๕๘๑	มาก
ค่าเฉลี่ย	๔.๐๕	.๕๒๔	มาก
๔) การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้			
๑. ท่านเข้าร่วมประชุมวางแผนการจัดการโครงการ รักษาป่าไม้ในชุมชน	๔.๒๓	.๖๔๕	มากที่สุด
๒. ท่านมีส่วนร่วมเสนอวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	๔.๓๐	.๖๒๙	มากที่สุด
๓. ท่านเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบตัด ไม้ในพื้นที่	๔.๖๔	.๕๐๒	มากที่สุด
๔. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าสงวน	๔.๓๘	.๖๓๔	มากที่สุด
๕. ท่านร่วมกิจกรรมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้	๔.๐๓	.๕๑๖	มาก
ค่าเฉลี่ย	๔.๓๑	.๓๕๔	มากที่สุด
๕) การพัฒนาทรัพยากรน้ำ			
๑. การจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค	๔.๕๓	.๔๒๖	มากที่สุด
๒. การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำภาคการผลิต (เกษตรและอุตสาหกรรม)	๔.๐๕	.๔๒๙	มาก
๓. การป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำตลอดจนบรรเทา ผลกระทบ	๔.๒๐	.๓๔๗	มาก
๔. ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อการอนุรักษ์และ การพัฒนาทรัพยากรน้ำสาธารณะ	๔.๑๘	.๖๕๗	มาก
๕. สร้างการมีส่วนร่วมและบูรณาการหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	๔.๒๓	.๖๒๖	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๔.๒๓	.๓๐๐	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาของประชาชน (ต่อ)

ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนา อย่างยั่งยืน	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๖) การพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง			
๑. การดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของเทศบาลมีการประสานงานกับประชาชน	๔.๒๖	.๖๐๐	มากที่สุด
๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างเป็นระบบ	๔.๓๒	.๕๘๗	มากที่สุด
๓. การจัดทำหลักเกณฑ์ประกอบการจัดทำแผน/โครงการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งใช้ไม่ให้เกิดผลกระทบความรุนแรงของคลื่นในชายฝั่งทะเลที่เป็นโคลน	๔.๒๗	.๕๗๖	มากที่สุด
๔. การดำเนินโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนและชายหาด เช่น การปลูกป่าชายเลน การทวงคืนผืนป่าชายเลน การรื้อถอนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่	๔.๒๔	.๕๘๔	มากที่สุด
๕. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และดูแลระบบนิเวศ รวมถึงฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ	๔.๑๓	.๖๒๑	มาก
ค่าเฉลี่ย	๔.๒๔	.๓๖๘	มากที่สุด
๗) การพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาค			
๑. ร่วมเสนอความคิดเห็นกับผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ความหลากหลายของพันธุ์ไม้ ชนิดนก รวมถึงสัตว์น้ำ	๔.๑๓	.๖๐๒	มาก
๒. ใช้มาตรการลงโทษทางสังคม ต่อผู้มีพฤติกรรมลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เช่น การไม่คบหาสมาคมด้วย	๔.๑๖	.๕๕๖	มาก
๓. ร่วมศึกษาและรับทราบผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม	๔.๒๗	.๕๘๘	มากที่สุด
๔. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับผลของกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม	๔.๓๓	.๖๐๑	มากที่สุด
๕. ให้ข้อมูลและความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม	๔.๒๔	.๖๑๔	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๔.๒๒	.๓๐๗	มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาของประชากร (ต่อ)

ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนา อย่างยั่งยืน	ระดับการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๘) การพัฒนาทรัพยากรอากาศและมลพิษ			
๑. การเผาทำให้อากาศบริเวณที่เผาสกปรกแพร่กระจาย ความสกปรกไปยังบริเวณอื่น ๆ	๔.๓๑	.๖๑๒	มาก
๒. การลดปริมาณขยะในที่สาธารณะให้น้อยลง เป็นการ ลดมลพิษทางอากาศส่วนรวมได้	๔.๓๐	.๖๓๕	มากที่สุด
๓. การคัดแยกขยะก่อนทิ้งสามารถลดปัญหามลพิษทาง อากาศและเพิ่มรายได้ในครอบครัว	๔.๓๒	.๖๐๗	มากที่สุด
๔. การใช้น้ำมันลดสารตะกั่วหรือการใช้บริการรถโดยสาร ประจำทางสามารถลดปัญหามลพิษทางอากาศและลด ค่าใช้จ่ายได้	๔.๓๓	.๕๗๙	มากที่สุด
๕. ทุกคนช่วยกันปลูกต้นไม้จะช่วยพอกอากาศเสีย และ ลด ปัญหาโลกร้อน	๔.๓๓	.๕๗๘	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	๔.๓๑	.๓๓๖	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	๔.๒๔	.๑๘๘	มากที่สุด

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีต่อ ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี โดยมีค่าเฉลี่ยรวม มีระดับการพัฒนาต่อ ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ๔.๒๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

๑) การพัฒนาสภาพแวดล้อม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนายุทธศาสตร์ ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับ ของระบบนิเวศและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาค อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๙ รองลงมาคือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทรัพยากรป่าไม้ทรัพยากรธรณีและความหลากหลาย ทางชีวภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ สิ่งแวดล้อมหมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติรวมทั้งสิ่งที่ มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙ การเพิ่มขึ้นของ ประชากรอย่างรวดเร็วเป็นส่วนหนึ่งก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๖ และการ

จัดการแก้ไขปัญหาค่าเสื่อมโทรมในทรัพยากรธรรมชาติอย่างบูรณาการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๕ ตามลำดับ

๒) การพัฒนาทรัพยากรดิน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนายุทธศาสตร์ ระยะเชิงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การไถพรวนดินเป็นการช่วยเพิ่มออกซิเจนให้แก่ดินและคลุกเคล้าธาตุอาหารในดิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗๐ รองลงมาคือ ใช้ที่ดินอย่างถูกต้องตามสมรรถนะคือ คำนึงถึงความเหมาะสมของดินสมรรถนะของดิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๓ การให้ความชุ่มชื้นแก่ดินได้แก่ การจัดระบบชลประทานให้ดินได้รับน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๑ การปรับปรุงและบำรุงดิน เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การใส่ปูนขาวในดินที่เป็นกรด การแก้ไขปัญหาดินเค็มโดยการระบายน้ำเข้าที่ดินเป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒ และรักษาความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินและรักษาโครงสร้างของดิน เช่น การปลูกพืชคลุมดินจะช่วยป้องกันการชะล้างของน้ำจากดิน ทำให้ดินชุ่มชื้นร่วนซุย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔ ตามลำดับ

๓) การพัฒนาทรัพยากรแร่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนายุทธศาสตร์ ระยะเชิงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ใช้วิธีขุดแร่ที่มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ รองลงมาคือ การนำแร่ที่ใช้ประโยชน์แล้วกลับมาใช้ได้อีก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ การควบคุมราคาเป็นการกำหนดให้มีราคาเดียวคงตัวมิให้มีการขึ้น ๆ ลง ๆ ตามสภาวะของตลาด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗ การสำรวจแหล่งแร่ธาตุเพิ่มเติม ในเรื่องการขาดแคลนแร่ธาตุในหมู่ประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๐ และการใช้แร่ธาตุอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้แร่ธาตุอย่างประหยัด โดยให้เกิดการสิ้นเปลืองน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙ ตามลำดับ

๔) การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนายุทธศาสตร์ ระยะเชิงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๔ รองลงมาคือ ท่านเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าสงวน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๘ ท่านมีส่วนร่วมเสนอวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ท่านเข้าร่วมประชุมวางแผนการจัดการโครงการรักษาป่าไม้ชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๓ และท่านร่วมกิจกรรมโครงการการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓ ตามลำดับ

๕) การพัฒนาทรัพยากรน้ำ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนายุทธศาสตร์ ระยะเชิงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๓ รองลงมาคือ สร้างการมีส่วนร่วมและบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๓ การป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำตลอดจนบรรเทาผลกระทบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนา

แหล่งน้ำสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๘ และการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำภาคการผลิต (เกษตรและอุตสาหกรรม) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๕ ตามลำดับ

๖) การพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนายุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างเป็นระบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ รองลงมาคือ การจัดทำหลักเกณฑ์ประกอบการจัดทำแผนโครงการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งใช้ไม้ไผ่ ปักชะลอความรุนแรงของคลื่นในชายฝั่งทะเลที่เป็นโคลน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ การดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของเทศบาลมีการประสานงานกับประชาชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ การดำเนินโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนและชายหาด เช่น การปลูกป่าชายเลน การทวงคืนผืนป่าชายเลน การรื้อถอนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และดูแลระบบนิเวศ รวมถึงฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ ตามลำดับ

๗) การพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนายุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับผลของกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ รองลงมาคือ ร่วมศึกษาและรับทราบผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ ให้ข้อมูลและความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ ใช้มาตรการลงโทษทางสังคมต่อผู้มีพฤติกรรมลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เช่น การไม่คบหาสมาคมด้วย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๖ และร่วมเสนอความคิดเห็นกับผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ความหลากหลายของพันธุ์ไม้ ชนิดนก รวมถึงสัตว์น้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ ตามลำดับ

๘) การพัฒนาทรัพยากรอากาศและมลพิษ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการพัฒนายุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การใช้น้ำมันลดสารตะกั่วหรือการใช้บริการรถโดยสารประจำทางสามารถลดปัญหามลพิษทางอากาศและลดค่าใช้จ่ายได้ และทุกคนช่วยกันปลูกต้นไม้จะช่วยฟอกอากาศเสียและลดปัญหาโลกร้อน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ รองลงมาคือ การคัดแยกขยะก่อนทิ้งสามารถลดปัญหามลพิษทางอากาศและเพิ่มรายได้ในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ การเผาทำให้อากาศบริเวณที่เผาสกปรกแพร่กระจายความสกปรกไปยังบริเวณอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๑ และการลดปริมาณขยะในที่สาธารณะให้น้อยลง เป็นการลดมลพิษทางอากาศส่วนรวมได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ตามลำดับ

๔.๒ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบาย ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

จากการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี ได้ทำการสัมภาษณ์จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

คำถามสัมภาษณ์

สัมภาษณ์/ กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานราชการด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑. ข้อมูลพื้นฐานยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผู้สัมภาษณ์/ ท่านคิดว่าปัญหาใดเป็นปัญหาใหญ่ที่สุดที่ควรเร่งแก้ไขในการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ผู้ให้สัมภาษณ์⁵⁸/ ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาขยะ น้ำเสีย อากาศเสีย และการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องเร่งแก้ไข และต้องเตรียมการรองรับการพัฒนาพื้นที่ EEC ที่จะส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม การขยายตัวของเมือง และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

• ปัญหาขยะ และน้ำเสีย

มีการคาดการณ์ว่า การพัฒนาพื้นที่ EEC จะส่งผลให้เกิดการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในพื้นที่ จาก ๔ ล้านคน ในปีพ.ศ. ๒๕๖๐ เป็น ๖ ล้านคน ในปี พ.ศ. ๒๕๘๐ ดังนั้น หากศักยภาพในการรองรับขยะ และน้ำเสีย ยังคงมีเท่าเดิม อาจทำให้เกิดปัญหาขยะสะสม และคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมได้ กล่าวคือ

๑) ปัจจุบันการจัดการขยะส่วนใหญ่ใช้วิธีฝังกลบ เพราะมีต้นทุนต่ำ และเทคโนโลยีไม่ซับซ้อน ในอนาคตหากไม่สามารถขยายพื้นที่ฝังกลบขยะ หรือดำเนินการจัดการขยะที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นต่อวันได้ จะก่อให้เกิดปัญหาขยะตกค้างได้

๒) ระบบท่อร์วบรวมน้ำเสียยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตเมือง น้ำเสียส่วนใหญ่จะปล่อยระบายลงสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่ผ่านการบำบัด ในอนาคตหากการรวบรวมน้ำเสียเข้าสู่ระบบบำบัดฯ ยังคงเท่าเดิม จะทำให้มีน้ำเสียปริมาณมากที่ไม่ผ่านการบำบัดฯ ปล่อยระบายลงสู่แหล่งน้ำ ก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมได้

• ปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม

ปัจจุบันปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมในพื้นที่ ๓ จังหวัด ยังพบอย่างต่อเนื่อง ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากโรงงานรับกำจัดกากของเสียอุตสาหกรรมในพื้นที่ไม่เพียงพอ และมีราคาค่า

⁵⁸ สัมภาษณ์ผู้แทนผู้บริหารหน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

กำจัดสูง รวมทั้งมีการตัดราคาค่ากำจัด โดยเสนอราคาค่ากำจัดถูก แต่ไม่สามารถนำไปกำจัดอย่างถูกวิธีได้จริง จึงเกิดปัญหาการลักลอบทิ้งกากฯ ในพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ ดังนั้น หากไม่สามารถแก้ปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมได้ อาจทำให้แนวโน้มของการลักลอบทิ้งฯ รุนแรงตามไปด้วย

ผู้สัมภาษณ์/ ท่านคิดว่า ควรประสานงานในการแก้ไขปัญหาในการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกก่อนหลังอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์/ การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ EEC ต้องดำเนินการอย่างบูรณาการของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยต้องการทำความเข้าใจแก่ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างความเข้าใจในบทบาทของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำแผนสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันได้จัดทำแผนฯ (ระยะที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๖๙ ดังนั้น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความเชื่อมโยงระหว่างส่วนกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีหน้าที่ประสาน ให้ความรู้ และเป็นพี่พี่ปรึกษาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลักดันให้โครงการที่เป็น Flagship project ภายใต้แผนฯ มีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งจะต้องเป็นผู้รวบรวม ติดตามข้อมูล เพื่อจัดส่งให้หน่วยงานส่วนกลาง สำหรับประมวลผล เสนอต่อกลไกในการกำกับดูแลต่อไป

ผู้สัมภาษณ์/ ท่านใช้วิธีประสานงานกับหน่วยงานอื่นอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์/ การประสานงานในระดับพื้นที่สามารถดำเนินการได้หลายช่องทาง ส่วนใหญ่จะใช้วิธีประสานงานผ่านการประชุมหารือในระดับจังหวัด อาทิ กลไกของคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดชลบุรี ซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน

อนึ่ง หากเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ : รถไฟความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบิน จะประสานงานผ่านกลไกของคณะกรรมการระดับพื้นที่เพื่อศึกษารายละเอียดและจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ

: รถไฟความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบิน จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี เป็นประธาน และมี ผอ. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี เป็นคณะทำงานฯ โดยคณะกรรมการดังกล่าวจัดตั้งขึ้นตามคำสั่งของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.)

ส่วนการประสานงานในเรื่องเชิงนโยบาย สามารถประสานงานผ่านกลไกของสำนักงานคณะกรรมการ นโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ซึ่งรัฐบาลได้จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ EEC และเป็นกลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐในพื้นที่กับหน่วยงานส่วนกลาง สำหรับเสนอความเห็นให้คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน พิจารณากำหนดนโยบายให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืนต่อไป

ผู้สัมภาษณ์/ ท่านคิดว่าการสร้างกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกก่อนหลังอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์/ กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ จำเป็นต้องดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง ร่วมกันให้เห็นในการพัฒนาพื้นที่ และกำหนดแนวทางการเฝ้าระวังด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ที่สำคัญจะต้องมุ่งเน้นให้ร่วมเป็นกระบอกเสียง และขยายเครือข่ายให้เพื่อให้มีการดูแลและเฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ

ผู้สัมภาษณ์/ ข้อมูลพื้นฐานยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีความเข้าใจอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์/ การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉพาะตัวสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ให้เป็นพื้นที่ที่เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมหลักของประเทศ และมีโครงสร้างพื้นฐานที่อำนวยความสะดวกในการลงทุนของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สำคัญแห่งอนาคต

เพื่อความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยให้เติบโตได้ในระยะยาวนั้น จำเป็นต้องจะมีการวางแผน หรือกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน ซึ่งหมายถึง การพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้ประเทศชาติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การรักษาสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียมการเฝ้าระวังผลกระทบสิ่งแวดล้อมตลอดจนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและสังคมในพื้นที่ให้เติบโตและยั่งยืนควบคู่กันไป หรือการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลทั้ง ๓ มิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ผู้สัมภาษณ์/ ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีปัญหาอุปสรรค อย่างไรบ้าง

ผู้ให้สัมภาษณ์/ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ EEC โดยต้องเริ่มจากการให้ข้อมูลที่ถูกต้องในประเด็นทิศทางการพัฒนาให้มีการร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนา ร่วมติดตามและตรวจสอบการดำเนินโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นและระหว่างดำเนินโครงการ รวมทั้งเฝ้าระวังผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และรับฟังความเห็นของประชาชนในพื้นที่ จะเป็นการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ว่าการพัฒนาต่าง ๆ จะไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน

ผู้สัมภาษณ์/ ท่านใช้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์/ ส่วนการประสานงานในเรื่องเชิงนโยบาย สามารถประสานงานผ่านกลไกของสำนักงานคณะกรรมการ นโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) ซึ่งรัฐบาลได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ EEC และเป็นกลไกการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐในพื้นที่กับหน่วยงานส่วนกลาง สำหรับเสนอความเห็นให้คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาค

ตะวันออก ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน พิจารณากำหนดนโยบายให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ EEC อย่างยั่งยืนต่อไป

ผู้สัมภาษณ์/ ท่านคิดว่าการสร้างกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในการจัดสมดุทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกก่อนหลังอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์/ การดำเนินการต้องยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒. พัฒนายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

ผู้สัมภาษณ์/ พัฒนายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์⁵⁹/ แนวทางการพัฒนาพื้นที่ ๓ จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน เป็นที่รู้จักของนักลงทุนต่างประเทศ และมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ที่สำคัญประกอบด้วย ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบังและท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดทางหลวงพิเศษมอเตอร์เวย์ รถไฟทางคู่ และสนามบินอู่ตะเภา มีเมืองพัทยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก รวมทั้งยังมีพื้นที่เพียงพอสำหรับรองรับการขยายตัวจากภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางเรือของอาเซียน สามารถเชื่อมโยงไปยังราชอาณาจักรกัมพูชา ท่าเรือวังเตาของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และท่าเรือน้ำลึกทวายของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ดังนั้น จึงสามารถยกระดับการพัฒนาพื้นที่ที่ต่อยอดสู่การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำของทวีปเอเชีย ที่เรียกว่า “ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก” โดยมีแนวทางการพัฒนา ๕ แนวทาง ดังนี้

(๑) พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พร้อมกับเร่งรัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยส่งเสริมให้อุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีระดับสูงร่วมกับการวิจัยและพัฒนาเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ลดการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิด ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ บริหารจัดการกากอุตสาหกรรม พัฒนาสู่อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ สนับสนุนการพัฒนากลุ่มอุตสาหกรรมที่มีกระบวนการผลิตเชื่อมโยง กำกับดูแลโรงงานอุตสาหกรรมให้ดำเนินการตามระเบียบ กฎหมาย และมาตรฐานสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวดและต่อเนื่องส่งเสริมให้ภาคประชาชนสถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการติดตามเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนจัดตั้งกองทุนของภาคอุตสาหกรรมเพื่อดูแลชุมชน

(๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพรองรับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายและเชื่อมโยงสู่ตลาดโลก เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

⁵⁹ สัมภาษณ์ผู้แทนผู้บริหารปลัดอำเภอจากอำเภอต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

ให้สูงขึ้น โดยขยายขีดความสามารถของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทุกรูปแบบให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล และบูรณาการเชื่อมโยงกันทั้งระบบทั้งท่าอากาศยาน ๓ แห่ง คือสุวรรณภูมิ ดอนเมือง และอู่ตะเภา และการขนส่งทางบก ทางรางทางเรือ และทางอากาศ เพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นและเชื่อมโยงสู่พื้นที่โดยรอบและตลาดโลก

(๓) พัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน สร้างสมดุลของการพัฒนา และกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน โดยพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ โครงข่ายน้ำ (น้ำดิบ น้ำประปา) ระบบไฟฟ้า เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะขยะ น้ำเสีย ให้มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและแผนงานพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ยกระดับบริการสาธารณสุขทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนส่งเสริมการเชื่อมโยงภาคเศรษฐกิจหลักกับเศรษฐกิจชุมชนในทุกภาคการผลิต ทั้งในภาคอุตสาหกรรม บริการ การท่องเที่ยว และธุรกิจเพื่อสังคม

(๔) พัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองสำคัญของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ เอื้อต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล โดยให้ความสำคัญต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียวการดูแลความปลอดภัยของประชาชน การจัดทำผังเมืองและการบังคับใช้ การสร้างสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น การพัฒนาประสิทธิภาพเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงในพื้นที่ การให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาเมือง รวมถึงการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาในรูปแบบ PPP เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเมืองการพัฒนาเมืองสำคัญในพื้นที่ EEC อาทิ

- ฉะเชิงเทรา : พัฒนาเป็นเมืองที่อยู่อาศัยชั้นดีที่ทันสมัยรองรับการขยายตัวของกรุงเทพฯ และ EEC

- พัทยา : พัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ สุขภาพและนันทนาการศูนย์ประชุมและศูนย์แสดงสินค้านานาชาติชั้นนำของอาเซียน เมืองนวัตกรรมการท่องเที่ยว เมืองท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีชีวิตชีวา และศูนย์การให้บริการด้านการแพทย์ระดับนานาชาติ (Medical Tourism)

- อู่ตะเภา : พัฒนาเป็นศูนย์ธุรกิจการบินและโลจิสติกส์อาเซียน

- ระยอง : พัฒนาเป็นเมืองแห่งการศึกษาและวิทยาศาสตร์ เมืองนานาชาติที่มีธุรกิจทันสมัย

(๕) ให้สิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกเพื่อดึงดูดอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเพิ่มขึ้นจากเดิม อาทิ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุด ลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลสำหรับในอัตราร้อยละ ๕๐ เป็นระยะเวลา ๕ ปี ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบ เป็นต้น

การอนุญาตให้ถือครองสิทธิ์ที่ดินหรือเช่าระยะยาวการอำนวยความสะดวกด้านวีซ่าและใบอนุญาตเข้าทำงาน การจัดตั้งกองทุนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเป้าหมาย เพื่อสนับสนุนการลงทุนการวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (OSS : One Stop Service) เพื่ออำนวยความสะดวกในการอนุมัติอนุญาตต่าง ๆ การจัดตั้งเขต

การค้าเสรี (Free Trade Zone) อาทิ ในพื้นที่สนามบินอุตะเถา พื้นที่ใกล้ท่าเรือแหลมฉบัง การจัดตั้งศูนย์ธุรกรรมทางการเงิน และการอนุญาตใช้เงินตราต่างประเทศได้ เป็นต้น

แนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อีอีซี

๑. การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ให้ความสำคัญกับการลดมลพิษ เน้นบำบัด กำจัดของเสีย และควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด โดยเร่งกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดในพื้นที่ การป้องกันและลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุสารเคมี พัฒนาระบบประกันความเสี่ยงของโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อีอีซี

๒. ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนน่าอยู่ ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง ป่าในเมือง เพิ่มพื้นที่ดูดซับมลพิษทางอากาศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สนับสนุนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart city) และเมืองการบินภาคตะวันออก ในรูปแบบที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม รวมถึงการวางผังใช้ประโยชน์ที่ดินและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมือง ให้รองรับคนทุกกลุ่ม

๓. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการผลิตบริการ และบริโภคที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม สนับสนุนเครือข่ายชุมชนจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหมู่บ้าน อาสาสมัครพิทักษ์ทะเล เป็นต้น รวมทั้งเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน

๔. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เร่งฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ ลำธาร ทรัพยากรดิน และความหลากหลายทางชีวภาพ บริหารจัดการน้ำ เพื่อสร้างความมั่นคงน้ำภาคการผลิต ส่งเสริมเพิ่มพื้นที่ป่าต้นน้ำให้เกิดความสมดุลต่อระบบนิเวศ และลดการรุกรานพื้นที่เกษตรกรรมลง ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ในแต่ละจังหวัด

เพื่อให้เป้าหมายของแผนสิ่งแวดล้อมเกิดการจัดการที่ดีในพื้นที่อีอีซี ประชาชนได้รับการยกระดับคุณภาพชีวิต อยู่ในสิ่งแวดล้อมเมืองที่ได้มาตรฐานสากล ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างสมดุลเป็นธรรม ให้การพัฒนาพื้นที่อีอีซี เคียงคู่ไปกับความต้องการของชุมชน เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

๓. ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัญหาอุปสรรคอย่างไร

ผู้สัมภาษณ์/ ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัญหา อุปสรรคอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์⁶⁰/ สำหรับ 'พื้นที่เขตส่งเสริมระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก' ซึ่งย่อมาจาก Eastern Economic Corridor (EEC) แผนยุทธศาสตร์ภายใต้ ไทยแลนด์ ๔.๐ ที่ภาครัฐเร่งผลักดันอย่างต่อเนื่อง โดยคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกได้กำหนดโซนอีอีซี จำนวน ๕ พื้นที่ เช่น โซนการบินภาคตะวันออก สนามบินอู่ตะเภา, โซนส่งเสริมนวัตกรรม EECi, โซนส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล, โซนอุตสาหกรรม Smart Park และ โซนอุตสาหกรรมเหมราช ครอบคลุมพื้นที่ ๓ จังหวัดในภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง

สิ่งที่คนจับตามองเป็นอันดับต้น ๆ คงเป็นเรื่อง รายละเอียดของกฎหมายต่าง ๆ และสิทธิประโยชน์ โดยหากมองจาก “พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” หรือเรียกกันสั้น ๆ ว่า “พ.ร.บ. อีอีซี” จะพบว่า พื้นที่โซนอีอีซีได้มีกฎหมายแยกออกมาจากกฎหมายปกติเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการต่าง ๆ ประกอบด้วย

๑. กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน ๒.กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ๓.กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนเครื่องจักร ๔.กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข ๕.กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เฉพาะเพื่อการอนุญาตให้คนต่างด้าวตามมาตรา ๔๕ (๑) หรือ (๒) อยู่ต่อในราชอาณาจักร ๖.กฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ ๗.กฎหมายว่าด้วยโรงงาน และ ๘.กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน หากกฎหมายกำหนดให้ผู้ดำเนินการหรือผู้กระทำได้ต้องได้รับอนุมัติใบอนุญาต ก็ให้ถือว่าเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายอีอีซี เป็นผู้ที่มีอำนาจอนุมัติ

ขณะที่สิทธิประโยชน์ที่ให้กับผู้ลงทุน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ลงทุนต่างชาติ ถือว่าให้สิทธิประโยชน์ที่ค่อนข้างมากทั้งสิทธิทางการเงิน การลงทุน ความยืดหยุ่นในการพาต่างด้าวเข้ามาอยู่อาศัย และกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จนนักวิชาการในแวดวงอสังหาฯ เป็นกังวลว่าให้มากเกินไปหรือไม่ โดยเฉพาะกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่เปิดโอกาสให้ต่างชาติมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือห้องชุดในโซนอีอีซี ทั้งเพื่อประกอบกิจการและเพื่ออยู่อาศัยได้ จากประมวลกฎหมายที่ดินปกติแล้ว จะไม่สามารถถือกรรมสิทธิ์ได้โดยตรง

นอกจากนี้ สิทธิประโยชน์ด้านระยะเวลาการเช่าที่ให้ยาวถึง ๕๐ ปี ต่อได้อีก ๔๙ ปี รวมแล้วเท่ากับ ๙๙ ปี ก็ถือเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันมาก เพราะสิทธิการเช่าปกติของไทย เท่ากับ ๓๐ ปี ซึ่งหากย้อนกลับไปเรื่องการขยายสิทธิการเช่า มีความพยายามในการนำเสนอเรื่องขยายเวลาเช่าเป็น ๙๙ ปี ให้เหมือนกับหลายประเทศ แต่ก็ถูกต่อต้านตกไปในทุกครั้ง แต่เพราะภาครัฐต้องการสร้างสิทธิประโยชน์ที่ดึงดูดใจนักลงทุนต่างชาติมาก จึงใช้กลยุทธ์ให้เช่า ๕๐ ปี ต่อได้อีก ๔๙ ปี เพื่อจูงใจต่างชาติและลดแรงต่อต้าน เพราะไม่ได้ใช้ ๙๙ ปีแบบตรง ๆ

ข้อดีของสิทธิประโยชน์อีอีซี

⁶⁰ สัมภาษณ์ผู้แทนผู้บริหารภาคอุตสาหกรรม และผู้นำชุมชนจังหวัดชลบุรี วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๖.

๑. ข้อดีที่เห็นได้ชัด ๆ คงเป็นเรื่องการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่อีอีซี ซึ่งภาครัฐมองว่า จะส่งผลบวกไม่เพียงแต่ในพื้นที่อีอีซีเท่านั้น แต่ยังกระจายไปยังพื้นที่ใกล้เคียง และภาพรวมของประเทศไทย

๒. เศรษฐกิจไทยมีโอกาสที่จะขยายตัวจากการลงทุนใหม่ ๆ ในอีอีซี

๓. ความยืดหยุ่นเรื่องการเข้ามาของคนต่างด้าว โดยเฉพาะคนต่างด้าวที่มีทักษะความสามารถ ความเชี่ยวชาญที่จะส่งผลบวกให้กับประเทศ ก็จะทำให้ประเทศไทยได้รับ Knowhow ใหม่ ๆ เข้าสู่ประเทศ

ข้อเสียของสิทธิประโยชน์อีอีซี

๑. นโยบายบริหารจัดการพื้นที่อีอีซีที่จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับประเทศไทยยังไม่ชัดเจน จากหลายบทเรียนที่ประเทศไทยดึงดูดต่างชาติเข้ามาร่วมพัฒนาโครงการใหญ่ ๆ หลายโครงการ เราไม่สามารถให้ต่างชาติที่เข้ามาลงทุนแบ่งปัน Knowhow ใหม่ ๆ เหล่านั้นให้กับบุคลากรของไทยที่ไปร่วมงานกับต่างชาติได้ ซึ่งนอกจากสิทธิประโยชน์ที่มอบให้อย่างล้นหลามแล้ว ไทยควรมีข้อกำหนดเรื่องการแบ่งปัน Knowhow ให้กับบุคลากรของไทยด้วย

๒. ผังเมืองโซนอีอีซี ยังมีความล่าช้า และควรออกมาก่อนที่จะดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ เพื่อใช้ผังเมืองเป็นเครื่องมือในการวางระบบสาธารณูปโภค น้ำ ไฟ การเดินทาง เพื่อให้เมืองอีอีซี เป็นเมืองที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง รวมถึงใช้ผังเมืองในการส่งเสริมการใช้พื้นที่ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของอีอีซี ไม่เพียงแต่กำหนดพื้นที่อีอีซีเท่านั้น แต่จะต้องวางผังเมืองให้กับพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เพื่อส่งเสริมกันและกัน และชุมชนรอบข้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่อีอีซี

๓. ขาดการวางแผนระบบสาธารณูปโภคที่สอดคล้องกับเมืองที่ภาครัฐมองว่ากำลังจะเติบโต โดยหากมองกลับมาถึงพื้นที่ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทราในปัจจุบัน คือ ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ น้ำขาดแคลน เพราะมีความต้องการใช้ทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคครัวเรือน ซึ่งการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมแบบปกติในพื้นที่เหล่านี้ ยังส่งผลกระทบต่อการใช้น้ำ หากมีการสนับสนุนให้เกิดโซนอีอีซีโดยขาดแผนรองรับ จะยิ่งก่อให้เกิดปัญหานี้มากขึ้น

๔. ไม่ได้เปิดพื้นที่ใหม่ ๆ ให้กับการลงทุน อีกหนึ่งความน่าเสียดายของแผนส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ นั่นก็คือ ยังคงกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ที่มีความเป็นอุตสาหกรรมอยู่แล้ว ไม่ได้กระจายไปยังพื้นที่ใหม่ ๆ จังหวัดใหม่ ๆ ซึ่งสิ่งที่พอจะแก้ปัญหาได้ ต้องใช้ผังเมืองโยกการใช้ประโยชน์ให้ครอบคลุมไปยังพื้นที่ใกล้เคียงด้วย

๔.๓ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร (SWOT Analysis)

การจัดทำร่างแผนแม่บทกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ใช้ฐานการทบทวนสภาพปัจจุบันของส่วนราชการ ความท้าทายระดับองค์กร ความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์และความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย ด้านพันธกิจ ด้านปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และด้านบุคลากรรวมถึงการวิเคราะห์บทบาทและศักยภาพของส่วน

ราชการ เพื่อการพัฒนาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน และเพื่อให้บทบาทของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปในทิศทางที่ชัดเจน รองรับการขยายตัวขององค์กรเป็นไปโดยมีกรอบทิศทางที่แน่ชัด และสอดคล้องกันกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (๒๐ ปี) รวมทั้งเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรได้ตระหนักถึง โอกาส ภัยคุกคาม จุดแข็ง และจุดอ่อนขององค์กร ตลอดจนได้ทราบถึงทิศทางการดำเนินงานโดยทั่วกัน

การวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อม ในบริบทปัจจุบันและแนวโน้มในระยะต่าง ๆ เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรอบของแผนยุทธศาสตร์ระยะ ๒๐ ปี ของกระทรวงฯ นั้น ได้นำเครื่องมือการวิเคราะห์เชิงยุทธศาสตร์ ที่สำคัญมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถสรุปได้ ดังนี้

๔.๓.๑ การวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและภัยคุกคาม

จากการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ได้มีการสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน ในสังกัดกระทรวง ผู้อำนวยการกองแผนและเจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบด้านแผนงานของหน่วยงานนำมาวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) จุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพต่อการทำงานขององค์กร ดังนี้

๑. จุดแข็งจากสภาพแวดล้อมภายใน

- ๑.๑ บุคลากรมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
- ๑.๒ มีเครือข่ายการทำงานทั้งในระดับประเทศ และระดับโลก

๒. จุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน

- ๒.๑ ขาดการขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบ
- ๒.๒ ไม่มีการสื่อสารค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน
- ๒.๓ ขาดการจัดเก็บองค์ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ
- ๒.๔ ไม่มีคู่มือการทำงานที่ชัดเจนรวมทั้งการสอนงานอย่างเป็นระบบ

๓. โอกาสจากสภาพแวดล้อมภายนอก

- ๓.๑ ทส. มีความร่วมมือทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก
- ๓.๒ กระแสเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นบริบทโลก
- ๓.๓ หน่วยงานระหว่างประเทศให้การสนับสนุน

๔. อุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก

- ๔.๑ กฎหมาย ขอบบังคับ ระเบียบที่ยังไม่เป็นปัจจุบัน
- ๔.๒ มีความเสี่ยงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- ๔.๓ นวัตกรรมจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่เพียงพอรับ

การเปลี่ยนแปลง

๔.๓.๒ การกำหนดขีดความสามารถหลัก ความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ ความคาดหวัง และความท้าทาย

การกำหนดขีดความสามารถหลัก ความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ ความคาดหวัง และความท้าทายในอนาคตของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นไปตามกรอบการบริหารจัดการภาครัฐ สู่ความเป็นเลิศ ได้ดังนี้

๑. ขีดสมรรถนะหลักองค์กร (Core Competency)

๑.๑ ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑.๒ ความสามารถในการบริหารจัดการครอบคลุมตลอดห่วงโซ่ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. ความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Advantage)

๒.๑ ด้านพันธกิจ : เป็นหน่วยงานที่สามารถบริหารจัดการทั้งนโยบายและปฏิบัติการ ในระดับชาติและระดับนานาชาติ

๒.๒ ด้านปฏิบัติการ : มีหน่วยงานระดับพื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศ สามารถเข้าปฏิบัติการด้านการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมได้ทันการณ์

๒.๓ ด้านบุคลากร : มีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะจำนวนมาก

๒.๔ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม : มีการบริหารจัดการผ่านเครือข่ายความร่วมมือระดับประเทศ National Agenda

๓. ความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Challenge)

๓.๑ ด้านพันธกิจ : การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ชาติทุกมิติ

๓.๒ ด้านปฏิบัติการ : บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภายในให้เป็นรูปธรรม : ผสานศาสตร์ ผสานหน่วยงาน เพื่อสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนพันธกิจให้บรรลุผล : ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงและต้องการข้อมูลที่เชื่อมโยงระดับโลก

๓.๓ ด้านบุคลากร : พัฒนาศักยภาพให้มีความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต : สร้างค่านิยมองค์กร เพื่อเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน

๓.๔ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม : การสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติลงท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง

๔. โอกาสเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Opportunity)

๔.๑ มีความร่วมมือทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลก กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model) ในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๒ ยกระดับภาคีเครือข่ายสิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างความตระหนักรู้และตื่นรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับภาคประชาชน

๔.๓ มีโอกาสเข้าถึงแหล่งความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับ World Class

๔.๔ กระแสสังคมที่ตระหนักในการร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ ๔.๔ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กรตามแนวทางการบริหารจัดการสู่ความเป็นเลิศ

สมรรถนะหลัก	ความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์	ความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์	โอกาสเชิงยุทธศาสตร์
ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ด้านพันธกิจ : เป็นหน่วยงานที่สามารถบริหารจัดการทั้งนโยบายและปฏิบัติการในระดับชาติและระดับนานาชาติ	ด้านพันธกิจ : การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ชาติทุกมิติ	มีความร่วมมือทั้งในระดับภูมิภาค และระดับโลก กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจใหม่ (BCG Model) ในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ความสามารถในการบริหารจัดการครอบคลุมตลอดห่วงโซ่ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ด้านปฏิบัติการ : มีหน่วยงานระดับพื้นที่ครอบคลุมทั่วประเทศสามารถเข้าปฏิบัติการด้านการสงวน อนุรักษ์ ปันฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทันที	ด้านปฏิบัติการ : บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภายในให้เป็นรูปธรรม : ผสมผสานศาสตร์ ผสมผสานหน่วยงาน เพื่อสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนพันธกิจให้บรรลุผล : ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเปลี่ยนแปลง	ยกระดับภาคีเครือข่ายสิ่งแวดล้อมเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และตื่นรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับภาคประชาชน

		และต้องการข้อมูลที่เชื่อมโยงระดับโลก	
	ด้านบุคลากร : มีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านจำนวนมาก	ด้านบุคลากร : พัฒนาบุคลากรให้มีขีดความสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต : สร้างค่านิยมองค์กรเพื่อเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน	มีโอกาเข้าถึงแหล่งความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับ World Class
	ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม : มีการบริหารจัดการผ่านเครือข่ายความร่วมมือระดับประเทศ National Agenda	ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม : การสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วนและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติลงท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ด้วยตนเอง	กระแสสังคมที่ตระหนักในการร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามกับประชาชน รวมทั้งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มตัวแทนเจ้าหน้าที่องค์กร ผู้นำ และประชาชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีประเด็นที่น่าสนใจ และได้ผลกับการพัฒนา ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ทั้ง ๘ ด้าน มีดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืนดำเนินการทั้ง ๘ ด้าน

ยุทธศาสตร์	แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน
๑. การพัฒนาสภาพแวดล้อม	๑. สนับสนุนการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคนและมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน

	๒. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเล และทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ๓. เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ปกป้อง ปั่นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน ๔. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และพัฒนาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ๕. จัดการมลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสารเคมีในภาคเกษตรทั้งระบบ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ๖. ปรับปรุงมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของประเทศตามมาตรฐานสากล และมีการบังคับใช้มาตรฐานสิ่งแวดล้อม เช่น ด้านดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพกับทุกภาคส่วนอย่างเคร่งครัด ๗. การพัฒนามาตรฐานและระบบจัดการมลพิษกำเนิดใหม่ พร้อมทั้งจัดมลพิษและแก้ไขฟื้นฟูผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากโครงการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ มีการพัฒนาใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อลดมลพิษและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ๘. พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทางด้วยเป้าหมายการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน
๒. การพัฒนาทรัพยากรดิน	๑. มีการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ๒. การจัดทำแผนการบริหารจัดการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและฟื้นฟูพื้นที่เกษตรกรรมด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ ๓. การจัดทำเป้าหมายความสมดุลของการจัดการทรัพยากรที่ดิน การจัดการระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ๔. การปรับปรุงคุณภาพดินในพื้นที่ดินเปรี้ยว ดินกรด และดินเค็ม ๕. การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์ การส่งเสริมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชน
๓. การพัฒนาทรัพยากรแร่	๑. ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และแผนแม่บทเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรแร่ การสำรวจและประเมินศักยภาพทรัพยากรแร่ ๒. ศึกษาเชิงวิชาการเพื่อวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีในการรีไซเคิลเพื่อพัฒนาของเสียเป็นแหล่งทรัพยากรทดแทนด้านแร่และโลหะ ๓. ทดลองในห้องปฏิบัติการเพื่อผลักดันเทคโนโลยีต้นแบบ ให้ผู้ประกอบการนำไปประยุกต์ใช้ ๔. ส่งเสริมผู้ประกอบการเหมืองแร่ให้ดำเนินกิจการบนหลักธรร

	มาภิบาล และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
๔. การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้	๑. ดำเนินงานตามแนวนโยบายป่าไม้แห่งชาติ เช่น การจัดทำกฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๒ และพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินการอนุรักษ์ สงวน คุ้มครอง รักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ๒. การจัดระบบลาดตระเวนเชิงคุณภาพ เพื่อหยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ๓. การดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ให้กลับสู่สภาพสมบูรณ์
๕. การพัฒนาทรัพยากรน้ำ	๑. ดำเนินการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ ติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการน้ำในระดับลุ่มน้ำ ๒. ดำเนินการตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ และมี โครงการบรรเทาและแก้ไขปัญหาน้ำแล้งและอุทกภัย ๓. การผลักดันน้ำเค็มเพื่อรักษาระบบนิเวศในลุ่มน้ำ
๖. การพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	๑. แบ่งระบบกลุ่มหาดของประเทศไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างเป็นระบบ ๒. การจัดทำหลักเกณฑ์ประกอบการจัดทำแผน/โครงการป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง การใช้ไม้ไผ่ปักชะลอความรุนแรงของคลื่นในชายฝั่งทะเลที่เป็นโคลน ๓. การดำเนินโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนและชายหาด เช่น การปลูก ป่าชายเลน การทวงคืนผืนป่าชายเลน การรื้อถอนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่ทวงคืน ๔. การจัดตั้งสวนป่าประชารัฐ สวนป่าพฤษศาสตร์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และดูแลระบบนิเวศ ๕. ฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ เช่น การปลูกเสริมปะการังและ หญ้าทะเล และการช่วยเหลือสัตว์ทะเลหายาก
๗. การพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ	๑. พัฒนาระบบคลังข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย โดยการปรับปรุงสถานภาพชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามในประเทศไทย ใน พ.ศ. ๒๕๖๓ ๒. มีการสำรวจปะการังอ่อน กัลปังหาและดอกไม้ทะเล ในแนวปะการังเขตนํ้าตื้น ๓. จัดการความหลากหลายทางชีวภาพโดยพัฒนาเครื่องมือ การ

	ประเมินผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพสำหรับผู้ประกอบธุรกิจขนาดเล็ก โดยการประเมินต้นทุนทางธรรมชาติให้กับผู้ประกอบการโรงแรม ๔. เตรียมเสนอพื้นที่ศูนย์ศึกษาธรรมชาติกองทัพอากาศ (สตัท) จังหวัดชลบุรี และพื้นที่เครือข่ายเป็นเครือข่ายพันธมิตรเพื่อการอนุรักษ์นกอพยพและถิ่นที่อยู่อาศัยในเส้นทางบินเอเชียตะวันออกเฉียง-ออสเตรเลีย
๘. การพัฒนาทรัพยากรอากาศและมลพิษ	๑. จัดทำแผนแม่บทด้านการจัดการคุณภาพอากาศของประเทศ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ๒. ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาหมอกควันด้านฝุ่นละอองเป็นวาระแห่งชาติ ๓. กำหนดมาตรฐานและมาตรการควบคุมมลพิษที่แหล่งกำเนิด โดยกำหนดมาตรฐานการปล่อยควันดำจากท่อไอเสีย รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานคุณภาพน้ำมันเชื้อเพลิงให้เทียบเท่ามาตรฐานยูโร ๕ ๔. มีการติดตาม ตรวจสอบ เฝ้าระวัง เตือนภัยคุณภาพอากาศ เผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านช่องทางต่าง ๆ เป็นประจำทุกวัน ๕. ใช้ข้อมูลการตรวจวัดจุดความร้อนสะสมเชิงพื้นที่มาสนับสนุนการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า

สรุป

โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC (Eastern Economic Corridor) เป็นโครงการใหญ่ที่น่าจับตามอง เมื่อทุกอย่างดำเนินไปตามแผนงาน จะสร้างแรงขับเคลื่อนเชิงบวกทางเศรษฐกิจและนี่อาจทำให้ประเทศไทยกลับมาคึกคักในฐานะหนึ่งศูนย์กลางธุรกิจสำคัญแห่งเอเชีย EEC เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญทางเศรษฐกิจ เพราะเชื่อมต่อกับ จีน อินเดีย เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไปจนถึงเกาหลี และญี่ปุ่น และนับว่าโชคดียิ่งที่ประเทศไทย เป็นหนึ่งในประเทศที่ตั้งอยู่ในตำแหน่งสำคัญทางเศรษฐกิจแห่งนี้ อาณาเขตตอนกลางและตอนใต้ติดทะเล ส่วนตอนบนเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและผ่านไปยังจีนแผ่นดินใหญ่ได้อีกด้วย โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC จึงเล็งเห็นโอกาสและศักยภาพทางเศรษฐกิจอันไพศาลนี้ และมีเป้าหมายที่จะยกระดับธุรกิจในประเทศไทยให้กลายเป็นเขตเศรษฐกิจระดับโลก

บทที่ ๕

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๒) เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ๓) เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่ได้รับความสำเร็จ มากำหนดขอบเขตเนื้อหาในการศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแทน กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนใน ๑๑ อำเภอ (เชิงปริมาณ) จำนวน ๔๐๐ คน เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็น เกี่ยวกับยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอยู่อาศัยในจังหวัดชลบุรี ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ประกอบไปด้วย ๓ กลุ่ม ดังนี้ ๑) กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อม และมีความเชี่ยวชาญในการจัดการสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๐ คน ๒) ปลัดอำเภอ จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อม จึงถูกเลือกเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๑ คน ๓) ผู้นำชุมชน จากอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี รวมถึงตัวแทนภาคอุตสาหกรรม ในจังหวัดชลบุรี จำนวน ๑๐ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($X = \text{mean}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = \text{standard deviation}$) เพื่อจำแนกประเภทข้อมูลและให้ทราบลักษณะ สถานภาพบุคคลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างรายบุคคล (In – Depth Interview) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในลักษณะการบรรยาย

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษายุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยสรุปผล ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐ และเพศหญิง จำนวน ๑๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๐ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๐ มีอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕ มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๕ และมีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๗.๐ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน ๒๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๕ สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. จำนวน ๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๑ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๕๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๐ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน ๑๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๘ และ สำเร็จการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๐ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๕ มีอาชีพ รับจ้าง จำนวน ๘๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๐ มีอาชีพค้าขาย จำนวน ๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๓ ทำงานองค์กรเอกชน จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘ อาชีพประมง (จับสัตว์น้ำ) จำนวน ๕๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘ และ รับราชการ จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘ ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รับรู้ทางโทรทัศน์ จำนวน ๑๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ รับรู้ทางวารสาร จำนวน ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๐ รับรู้ทางหนังสือพิมพ์ จำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๐ และ รับรู้ทางวิทยุ จำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘ ตามลำดับ

จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม และรับรู้ข่าวสารทางโทรทัศน์ ซึ่งทำให้ทราบถึงสถานะภาพรวม ของผู้ตอบแบบสอบถามว่ามีลักษณะทั่วไปเป็นอย่างไร ที่ส่งผลต่อ การศึกษายุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จังหวัดชลบุรี

การศึกษายุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

พบว่า ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมทั้ง ๘ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การพัฒนาทรัพยากรดิน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๕๑ รองลงมา การพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ และการพัฒนาทรัพยากรอากาศและมลพิษ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๓๑, การพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๔, การพัฒนาทรัพยากรน้ำ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๓, การพัฒนาความหลากหลายทางชีวภาพ ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๒๒, การพัฒนาทรัพยากรแร่ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๕ และ การพัฒนาสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๐๓ ตามลำดับ

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พื้นที่ในจังหวัดชลบุรี นับว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ดี ด้วยพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและภูมิภาคเอเชียใต้ ด้วยการคมนาคมผ่านเส้นทางได้อย่างสะดวก การที่จะพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกอย่างยั่งยืนนั้น เพื่อความสามารถในการแข่งขันและขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยให้เติบโตได้ในระยะยาว จำเป็นต้องจะมีการวางแผน หรือกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ ซึ่งหมายถึง การพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้ประเทศชาติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การรักษาสมดุทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและสังคมในพื้นที่ ให้เติบโตและยั่งยืนควบคู่กันไปหรือการพัฒนาที่ก่อให้เกิดความสมดุลทั้ง ๓ มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ EEC โดยต้องเริ่มจากการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ในประเด็นทิศทางการพัฒนา ให้มีการร่วมแสดงความคิดเห็นในการพัฒนา ร่วมติดตามและตรวจสอบการดำเนินโครงการ ตั้งแต่เริ่มต้นและระหว่างดำเนินโครงการ รวมทั้งเฝ้าระวังผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ทั้งนี้ การส่งเสริมการมีส่วนร่วม และรับฟังความเห็นของประชาชนในพื้นที่ จะเป็นการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่ว่าการพัฒนาต่าง ๆ จะไม่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน

การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ EEC ต้องดำเนินการอย่างบูรณาการของภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยต้องการทำความเข้าใจแก่ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างความเข้าใจในบทบาทของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๒ เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการพัฒนา ๑) พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พร้อมกับเร่งรัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ๒) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพ รองรับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายและเชื่อมโยงสู่ตลาดโลก ๓) พัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน สร้างสมดุลของการพัฒนา และกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน ๔) พัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองสำคัญของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล และ ๕) ให้สิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกเพื่อดึงดูดอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยให้สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเพิ่มขึ้นจากเดิม และปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานยุทธศาสตร์ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การนำระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO ๑๔๐๐๑: ๒๐๑๕) และระบบมาตรฐานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (ISO ๔๕๐๐๑: ๒๐๑๘) มา

ใช้ มีการดำเนินงานตามมาตรฐาน การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงาน การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถและส่งเสริมให้ทุกคนมีจิตสำนึกตระหนักถึงอันตรายและความเสี่ยง และการพัฒนาพื้นที่ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก EEC สู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว มีการลงทุนด้านเครื่องจักร ด้านกระบวนการจัดการภายใน การจะผลักดันองค์กรให้ประสบผลสำเร็จในการเป็นองค์กรสีเขียวได้นั้น ปัจจัยอยู่ที่การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง “สังคม” มีผลกระทบและมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้องค์กรปรับตัวและพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างยั่งยืน หากองค์กรไม่ได้รับการยอมรับ การทำธุรกิจก็จะเป็นเรื่องยุ่งยาก การที่บริษัทเป็นองค์กรสีเขียวจะส่งผลดีแก่สังคมและชุมชนรอบองค์กร การเรียนรู้และการเติบโต ในปัจจุบันตลาดยังไปในทิศทางการผลิต การใช้สินค้าที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนองค์กร รวมถึงกระบวนการผลิตให้เป็นสีเขียวขึ้น จะช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นใจและความคุ้มค่าให้แก่ลูกค้าได้เป็นอย่างดี ประชาชนได้รับการยกระดับคุณภาพชีวิต อยู่ในสิ่งแวดล้อมเมืองที่ได้มาตรฐานสากล ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างสมดุลเป็นธรรม

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๓ เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี

กรรมสิทธิ์ในการให้ต่างชาติครอบครองอสังหาริมทรัพย์ได้ รวมถึงระยะเวลาการเช่ายาว ๙๙ ปีนั้น หากภาครัฐดำเนินการอย่างถูกต้อง รอบคอบ ป้องกันการกว้านซื้อที่ดินทำกินจากชาวบ้าน เพื่อให้ต่างชาติได้ และควรกำหนดอัตราจัดเก็บภาษีการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อให้ภาษีเข้าสู่ท้องถิ่น ทดแทนประโยชน์การใช้ที่ดินผืนนี้ในระยะยาว เพราะหากรัฐไม่เปิดให้ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ปัจจุบันในหลายพื้นที่ชลบุรี และในอีกหลายจังหวัดเศรษฐกิจ ต่างชาติก็หาช่องว่างในการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินอยู่แล้ว ดังนั้น หากจะเปิดให้ต่างชาติมีกรรมสิทธิ์ได้ เช่าที่ดินในระยะยาว ๆ ก็ควรมีเกณฑ์ที่ภาคท้องถิ่นได้ประโยชน์ระยะยาวด้วย การจัดการทรัพยากรที่ดิน ควรบังคับใช้กฎหมายเท่าที่จำเป็น การบูรณาการบริหารจัดการที่ดินระหว่างหน่วยงานของรัฐต้องทำอย่างเป็นระบบ และมีกระบวนการตรวจสอบการแย่งชิงและเผอเรวจากทุกภาคส่วน โดยร่วมกันกำหนดมาตรการในการแก้ไขปัญหา ในลักษณะเครือข่ายและสร้างต้นแบบปฏิบัติที่ดี ในการรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน ประชาชนมีพื้นที่จัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีกระบวนการริเริ่มปฏิบัติและจัดการจากแผนชุมชนก่อน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบและทันสมัย เพื่อทันต่อกระบวนการแก้ไขปัญหาเชิงรุก และเสริมสร้างกระบวนการเป็นพลเมืองกับประชาชนในพื้นที่ เพื่อความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การจัดการความรู้เชื่อมโยงกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สู่การจัดการดินและนำตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของเครือข่ายป่าชุมชน การเชื่อมโยงองค์ความรู้หลักคือ แนวพระราชดำริป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง กับแนวคิดป่าชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เชื่อมโยงการอนุรักษ์ดินและน้ำให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน จึง

ต้องคำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากป่า ของคนในชุมชน และการอำนวยความสะดวกจากพื้นที่ป่าให้กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยต้องมีกระบวนการนำพาท้องถิ่นความรู้ให้เกิดการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และสร้างคุณค่าเพิ่มให้ชุมชนเกิดความรู้ใหม่ ๆ ดำเนินการจัดการให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาป่าชุมชนแนวใหม่ที่แตกต่างจากการปฏิบัติที่ผ่านมา เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างดีที่สุด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พื้นที่ในจังหวัดชลบุรี นับว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ดี ด้วยพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียตะวันออกและภูมิภาคเอเชียใต้ ยังเป็นจังหวัดหลักในการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมของประเทศอีกด้วย การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ประกอบด้วยแผนดำเนินการ ๓ ระยะ ได้แก่ แผนระยะสั้น (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๐) เป็นการเร่งรัดโครงการด้านโครงสร้าง เช่น ก่อสร้างระบบคมนาคมเชื่อมโยงการขนส่งระบบราง ถนน ทางน้ำและทางอากาศ ปรับปรุงระบบส่งและสถานีไฟฟ้า เพิ่มความจุอ่างเก็บน้ำ ก่อสร้างระบบผันน้ำ ปรับปรุงขยายระบบประปา ระบบส่งน้ำ ระบบระบายน้ำ การจัดการขยะ เพิ่มศักยภาพการให้บริการสาธารณสุข แผนระยะกลาง (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๓) เป็นการพัฒนาโครงสร้างเพิ่มเติมของระยะแรก และขยายขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาให้เพิ่มมากขึ้น ครอบคลุมการพัฒนาระบบคมนาคมทางอากาศ ทางบกและทางน้ำ ระบบท่อส่งน้ำ/ผันน้ำ ระบบบำบัดน้ำเสีย และวางผังเมืองรวมชุมชน โดยมีรูปแบบการลงทุนทั้งภาครัฐและให้เอกชนร่วมลงทุน และแผนระยะยาว (พ.ศ. ๒๕๖๔ เป็นต้นไป) เป็นการสร้างเสถียรภาพของพื้นที่เศรษฐกิจในระยะยาว ครอบคลุมการคมนาคมทุกประเภท และเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระบบไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน

การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ EEC ต้องดำเนินการอย่างบูรณาการของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยต้องการทำความเข้าใจแก่ภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือกันในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างความเข้าใจในบทบาทของตนเอง เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องประสานซึ่งกันและกัน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษา

ของ กุลการ มงคลชูโชคทวี และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์⁶¹ ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาโครงการอ่างเก็บน้ำคลองบ้านนาจังหวัดสระบุรี พบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลโครงการไม่เพียงพอ เนื่องจากผู้พัฒนาโครงการแจ้งข้อมูลเฉพาะผู้นำชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ รวมทั้งการบริหารงานเป็นการสั่งการแบบบนลงล่างส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับโอกาสการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำที่เพียงพอ ระดับการมีส่วนร่วมจึงอยู่ในระดับที่ต่ำ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผู้พัฒนาโครงการควรให้ความสำคัญกับการให้ข้อมูลที่มีความชัดเจน ง่ายต่อการเข้าถึงและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมแสดงความคิดเห็น รวมทั้งปรับแนวทางการบริหารการสั่งการเป็นการบริหารแบบล่างขึ้นบน ผู้บริหารควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเปิดเผย รวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมให้มีระดับที่สูงขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ⁶² ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วม การบำรุงรักษา มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อวัดจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาแม่น้ำลำคลอง การชักชวนให้สมาชิกในครอบครัวเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำเนื่องในวันสำคัญ และการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเสนอข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในกิจกรรมด้านต่าง ๆ พบว่า การบำรุงรักษามีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเช่นกัน สำหรับปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเลย คือ การมีจิตสำนึก จากการวัดการมีจิตสำนึกของประชาชนในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การกำจัดขยะ การกำจัดฟางข้าว การสร้างส้วม การจับสัตว์น้ำ พบว่าการมีจิตสำนึกไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการแก้ไขปัญหา หน่วยงานของรัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนได้เข้าใจ ความหมายและความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรู้จักรักหวงแหน

⁶¹ กุลการ มงคลชูโชคทวี และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, ๒๕๖๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาโครงการอ่างเก็บน้ำคลองบ้านนาจังหวัดสระบุรี. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม.

⁶² ณัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ ๒๕๕๖. ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกัน จะต้องมีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำรงคงอยู่คู่ชุมชนและพัฒนาอย่างยั่งยืนตลอดไป

ในส่วนของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำแผนสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันได้จัดทำแผนฯ (ระยะที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๖๙ ดังนั้น สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความเชื่อมโยงระหว่างส่วนกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีหน้าที่ประสาน ให้ความรู้ และเป็นพี่ปรึกษาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลักดันให้โครงการที่เป็น Flagship project ภายใต้แผนฯ มีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งจะต้องเป็นผู้รวบรวม ติดตามข้อมูล เพื่อจัดส่งให้หน่วยงานส่วนกลาง สำหรับประมวลผล เสนอต่อกลไกในการกำกับดูแลต่อไป สอดรับกับ **สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**⁶³ มีอำนาจหน้าที่ ข้อ (๕) ดำเนินการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการหรือกิจกรรมของภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ข้อ (๖) บริหารงานกองทุนสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนนโยบาย แผนและมาตรการ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกภาคส่วน ข้อ (๗) เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาในการกำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารที่ดินและทรัพยากรดิน การวางแผนการถือครองที่ดิน การสงวนและพัฒนาที่ดินเพื่อจัดให้แก่ประชาชน และการสงวนหรือหวงห้ามที่ดินของรัฐ

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๒ เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การพัฒนาพื้นที่ ๓ จังหวัดภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา เป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน เป็นที่รู้จักของนักลงทุนต่างประเทศ และมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ที่สำคัญประกอบด้วย ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบังและท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุดทางหลวงพิเศษมอเตอร์เวย์ รถไฟฟ้าทางคู่ และสนามบินอู่ตะเภา มีเมืองพัทยาซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก รวมทั้งยังมีพื้นที่เพียงพอสำหรับรองรับการขยายตัวจากภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางเรือของอาเซียน สามารถเชื่อมโยงไปยังราชอาณาจักรกัมพูชา ท่าเรือวังเตาของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และท่าเรือน้ำลึกทวายของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ดังนั้น จึงสามารถยกระดับการพัฒนาพื้นที่ต่อยอดสู่การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำของทวีปเอเชีย ที่เรียกว่า “ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก” โดยมีแนวทางการพัฒนา ๕ แนวทาง ดังนี้

๑. พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พร้อมกับเร่งรัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติโดยส่งเสริมให้อุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีระดับสูง ร่วมกับการวิจัยและพัฒนาเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ลดการปล่อยมลพิษจากแหล่งกำเนิด ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ

⁶³ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๕.

บริหารจัดการภาคอุตสาหกรรม พัฒนาสู่อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ สนับสนุนการพัฒนาคลัสเตอร์อุตสาหกรรม ที่มีกระบวนการผลิตเชื่อมโยง กำกับดูแลโรงงานอุตสาหกรรมให้ดำเนินการตามระเบียบ กฎหมาย และมาตรฐานสิ่งแวดล้อมอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ภาคประชาชน สถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการติดตามเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตลอดจนจัดตั้ง กองทุนของภาคอุตสาหกรรมเพื่อดูแลชุมชน

๒. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพ รองรับกลุ่ม อุตสาหกรรมเป้าหมายและเชื่อมโยงสู่ตลาดโลก เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ให้สูงขึ้น โดยขยายขีดความสามารถของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทุกรูปแบบให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล และบูรณาการเชื่อมโยงกันทั้งระบบทั้งท่าอากาศยาน ๓ แห่ง คือสุวรรณ ภูมิ ดอนเมือง และอู่ตะเภา และการขนส่งทางบก ทางราง ทางเรือ และทางอากาศ เพื่อสนับสนุนการ ดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นและเชื่อมโยงสู่พื้นที่โดยรอบและตลาดโลก

๓. พัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคม และสิ่งแวดล้อมที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน สร้างสมดุลของการพัฒนา และ กระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน โดยพัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ โครงข่ายน้ำ (น้ำดิบ น้ำประปา) ระบบไฟฟ้า เทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะขยะ น้ำเสีย ให้มี คุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการของประชาชนและแผนงานพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาค ตะวันออก กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ยกระดับบริการสาธารณสุขทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ตลอดจน ส่งเสริมการเชื่อมโยงภาคเศรษฐกิจหลักกับเศรษฐกิจชุมชนในทุกภาคการผลิต ทั้งในภาคอุตสาหกรรม บริการ การท่องเที่ยว และธุรกิจเพื่อสังคม

๔. พัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองสำคัญของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ เอื้อต่อการขยายตัวทาง เศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล โดยให้ความสำคัญต่อการเพิ่มพื้นที่สีเขียว การดูแลความปลอดภัยของ ประชาชน การจัดทำผังเมืองและการบังคับใช้ การสร้างสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนให้ดีขึ้น การพัฒนาประสิทธิภาพเทคโนโลยีสารสนเทศเชื่อมโยงในพื้นที่ การให้ประชาชนใน พื้นที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาเมือง รวมถึงการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการ พัฒนาในรูปแบบ PPP เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเมืองการพัฒนาเมืองสำคัญในพื้นที่ EEC

๕. ให้สิทธิประโยชน์และการอำนวยความสะดวกเพื่อดึงดูดอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยให้ สิทธิประโยชน์แก่นักลงทุนเพิ่มขึ้นจากเดิม อาทิ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลสูงสุด ลดหย่อนภาษีเงินได้ นิติบุคคลสำหรับในอัตราร้อยละ ๕๐ เป็นระยะเวลา ๕ ปี ยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักรและวัตถุดิบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **ณัฐพร ยงวงศ์ไพบูลย์**^{๖๔} ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการ อุตสาหกรรมเหล็กไทยสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างยั่งยืน พบว่า มิติที่ ๑ มุมมองด้านการเงินมี ผลต่อการจัดการอุตสาหกรรมเหล็กไทย สู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวในระดับเห็นด้วยมาก จากการ

^{๖๔} ณัฐพร ยงวงศ์ไพบูลย์, ๒๕๖๔. ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการอุตสาหกรรมเหล็กไทยสู่ การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างยั่งยืน.

สัมภาษณ์นั้นผู้บริหารลงความคิดเห็นว่าการปรับเปลี่ยนอุตสาหกรรมหลักให้เป็นอุตสาหกรรมสีเขียวได้นั้นต้องมีการลงทุนด้านเครื่องจักร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเครื่องจักรนั้นต้องวิเคราะห์ว่าผลิตภัณฑ์นั้นคุ้มค่าแก่การลงทุนหรือไม่ มิติที่ ๒ มุมมองทางด้านกระบวนการจัดการภายในอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก การจะผลักดันองค์กรให้ประสบผลสำเร็จในการเป็นองค์กรสีเขียวได้นั้น จากการสัมภาษณ์ปัจจัยอยู่ที่การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง มิติที่ ๓ มุมมองทางด้านลูกค้าและสังคม ผลในระดับเห็นด้วยมาก จากการสัมภาษณ์ “สังคม” มีผลกระทบและมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้องค์กรปรับตัวและพัฒนาให้เป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างยั่งยืน หากองค์กรไม่ได้รับการยอมรับ การทำธุรกิจก็จะเป็นเรื่องยุ่งยาก อีกทั้งการที่บริษัทเป็นองค์กรสีเขียวจะส่งผลดีแก่สังคมและชุมชนรอบองค์กร มิติที่ ๔ มุมมองทางด้านการเรียนรู้และการเติบโต จากการสัมภาษณ์พบว่าในปัจจุบันเทรนของตลาดยังไปในทิศทางการผลิต การใช้สินค้าที่มีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การปรับเปลี่ยนองค์กร รวมถึงกระบวนการผลิตให้เป็นสีเขียวนั้น จะช่วยสร้างความเชื่อมั่น และความมั่นใจ และความคุ้มค่าให้แก่ลูกค้าได้เป็นอย่างดี

แนวทางจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อีอีซี ที่สำคัญ ได้แก่

๑. การจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ให้ความสำคัญกับการลดมลพิษ เน้นบำบัด กำจัดของเสีย และควบคุมมลพิษจากแหล่งกำเนิด โดยเร่งกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดในพื้นที่ การป้องกันและลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุสารเคมี พัฒนาระบบประกันความเสี่ยงของโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่อีอีซี

๒. ส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมเมืองและชุมชนน่าอยู่ ส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง ป่าในเมือง เพิ่มพื้นที่ดูดซับมลพิษทางอากาศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สนับสนุนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart city) และเมืองการบินภาคตะวันออก ในรูปแบบที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม รวมถึงการวางผังใช้ประโยชน์ที่ดินและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมือง ให้รองรับคนทุกกลุ่ม

๓. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสร้างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการผลิตบริการ และบริโภคที่เป็นมิตรสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมมาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อความรับผิดชอบต่อสังคม สนับสนุนเครือข่ายชุมชนจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาทิ อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติหมู่บ้าน อาสาสมัครพิทักษ์ทะเล เป็นต้น รวมทั้งเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน

๔. การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ เร่งฟื้นฟูพื้นที่ป่าต้นน้ำ ลำธาร ทรัพยากรดิน และความหลากหลายทางชีวภาพ บริหารจัดการน้ำ เพื่อสร้างความมั่นคงน้ำภาคการผลิต ส่งเสริมเพิ่มพื้นที่ป่าต้นน้ำให้เกิดความสมดุลต่อระบบนิเวศ และลดการรุกรานพื้นที่เกษตรกรรมลง ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ ในแต่ละจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **นางนุช**

อักษรพิมพ์ และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์⁶⁵ ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO ๑๔๐๐๑: ๒๐๑๕) และระบบมาตรฐานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (ISO ๔๕๐๐๑: ๒๐๑๘) ของบริษัทจำหน่ายรถยนต์แห่งหนึ่ง ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ ชลบุรี พบว่า ในด้านประสิทธิผล บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่กำหนดไว้ ในด้านผู้มีส่วนได้เสีย พบว่าผู้มีส่วนได้เสีย มีความพึงพอใจมากที่มีการดำเนินงานตามมาตรฐาน ในด้านการบริหารจัดการ มีการจัดทำนโยบายไว้อย่างชัดเจน การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงาน มีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และในด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มีการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถของพนักงาน อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรมีการตั้งวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานให้ชัดเจน และส่งเสริมให้พนักงานทุกคนมีจิตสำนึกตระหนักถึงอันตรายและความเสี่ยง

เพื่อให้เป้าหมายของแผนสิ่งแวดล้อมเกิดการจัดการที่ดีในพื้นที่อีอีซี ประชาชนได้รับการยกระดับคุณภาพชีวิต อยู่ในสิ่งแวดล้อมเมืองที่ได้มาตรฐานสากล ทรัพยากรธรรมชาติได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์อย่างสมดุลเป็นธรรม ให้การพัฒนาพื้นที่อีอีซี เคียงคู่ไปกับความต้องการของชุมชน เพื่อชุมชนอย่างแท้จริง

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ ๓ เพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี

สิ่งที่ประชาชนจับตามองเป็นอันดับต้น ๆ คงเป็นเรื่อง รายละเอียดของกฎหมายต่าง ๆ และสิทธิประโยชน์ โดยหากมองจาก “พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” หรือเรียกกันสั้น ๆ ว่า “พ.ร.บ. อีอีซี” จะพบว่า พื้นที่โซนอีอีซีได้มีกฎหมายแยกออกมาจากกฎหมายปกติเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินการต่าง ๆ ประกอบด้วย ๑) กฎหมายว่าด้วยการขุดดินและถมดิน ๒) กฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ๓) กฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนเครื่องจักร ๔) กฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข และ ๕) กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง เฉพาะเพื่อการอนุญาตให้คนต่างด้าวตามมาตรา ๔๕ (๑) หรือ (๒) อยู่ต่อในราชอาณาจักร ๖.กฎหมายว่าด้วยทะเบียนพาณิชย์ ๗.กฎหมายว่าด้วยโรงงาน และ ๘.กฎหมายว่าด้วยการจัดสรรที่ดิน หากกฎหมายกำหนดให้ผู้ดำเนินการหรือผู้กระทำได้ได้รับอนุมัติใบอนุญาต ก็ให้ถือว่าเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการนโยบายอีอีซี เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติ

ขณะที่สิทธิประโยชน์ที่ให้กับผู้ลงทุน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ลงทุนต่างชาติ ถือว่าให้สิทธิประโยชน์ที่ค่อนข้างมากทั้งสิทธิทางการเงิน การลงทุน ความยืดหยุ่นในการพาต่างด้าวเข้ามาอยู่อาศัย และกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จนนักวิชาการในแวดวงอสังหาฯ เป็นกังวลว่าให้มากเกินไปหรือไม่ โดยเฉพาะกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่เปิดโอกาสให้ต่างชาติมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือห้องชุดในโซนอีอีซี ทั้งเพื่อประกอบกิจการและเพื่ออยู่อาศัยได้ จากประมวลกฎหมายที่ดินปกติแล้ว จะไม่สามารถถือกรรมสิทธิ์ได้โดยตรง

⁶⁵ นงนุช อักษรพิมพ์ และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, ๒๕๖๕. ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO ๑๔๐๐๑: ๒๐๑๕) และระบบมาตรฐานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (ISO ๔๕๐๐๑: ๒๐๑๘).

ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **ชวนพิศ ศรีบุญเรือง และคณะ**^{๖๖} ได้ศึกษาเรื่อง ขอบเขตพื้นที่ป่า ตามกฎหมายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรณีศึกษากลุ่มน้ำสาขาห้วยแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๓๐-๒๕๖๐ พื้นที่ป่าไม้ลดลงถึงร้อยละ ๖.๙๓ ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ชุมชน พื้นที่แหล่งน้ำและพื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่นๆ มีสัดส่วนการใช้ที่ดินเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ ๕.๑๕ ๐.๖๔ ๐.๙๘ และ ๐.๑๖ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามเขตป่าไม้ตามกฎหมาย พบว่า พื้นที่ป่าไม้ถาวรที่ป่าสงวนที่อยู่นอกอุทยานแห่งชาติมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่มากที่สุด คือ ๘๐.๙๙ ตร.กม. เนื่องจากเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ขอบเขตพื้นที่และกฎระเบียบไม่ชัดเจน เมื่อเทียบกับพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในช่วงเวลา ๓๐ ปี ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าไม้เลย ดังนั้น เพื่อฟื้นคืนสภาพพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุก จึงควรดำเนินการกำหนดขอบเขตร่วมกับการจัดทำข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ชัดเจน ประกอบกับการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และสนับสนุนการสร้างป่าชุมชนเพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพิ่ม เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของป่าไม้และให้ความร่วมมือในการฟื้นฟูพื้นที่ป่า

ข้อดีของสิทธิประโยชน์อีอีซี

๑. ข้อดีที่เห็นได้ชัด ๆ คงเป็นเรื่องการดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่อีอีซี ซึ่งภาครัฐมองว่า จะส่งผลบวกไม่เพียงแต่ในพื้นที่อีอีซีเท่านั้น แต่ยังกระจายไปยังพื้นที่ใกล้เคียง และภาพรวมของประเทศไทย

๒. เศรษฐกิจไทยมีโอกาที่จะขยายตัวจากการลงทุนใหม่ ๆ ในอีอีซี

๓. ความยืดหยุ่นเรื่องการเข้ามาของคนต่างด้าว โดยเฉพาะคนต่างด้าวที่มีทักษะความสามารถ ความเชี่ยวชาญที่จะส่งผลบวกให้กับประเทศ ก็จะทำให้ประเทศไทยได้รับ Knowhow ใหม่ ๆ เข้าสู่ประเทศ

ข้อเสียของสิทธิประโยชน์อีอีซี

๑. นโยบายบริหารจัดการพื้นที่อีอีซี ที่จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงกับประเทศไทยยังไม่ชัดเจน จากหลายบทเรียนที่ประเทศไทยดึงดูดต่างชาติเข้ามาร่วมพัฒนาโครงการใหญ่ ๆ หลายโครงการ เราไม่สามารถให้ต่างชาติที่เข้ามาลงทุนแบ่งปัน Knowhow ใหม่ ๆ เหล่านั้นให้กับบุคลากรของไทยที่ไปร่วมงานกับต่างชาติได้ ซึ่งนอกจากสิทธิประโยชน์ที่มอบให้อย่างล้นหลามแล้ว ไทยควรมีข้อกำหนดเรื่องการแบ่งปัน Knowhow ให้กับบุคลากรของไทยด้วย

๒. ผังเมืองโซนอีอีซี ยังมีความล่าช้า และควรออกมาก่อนที่จะดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ เพื่อใช้ผังเมืองเป็นเครื่องมือในการวางระบบสาธารณูปโภค น้ำ ไฟ การเดินทาง เพื่อให้เมืองอีอีซี เป็นเมืองที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง รวมถึงใช้ผังเมืองในการส่งเสริมการใช้พื้นที่ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของอีอีซี

^{๖๖} ชวนพิศ ศรีบุญเรือง และคณะ, ๒๕๖๔. ขอบเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรณีศึกษากลุ่มน้ำสาขาห้วยแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม.

อีซี ไม่เพียงแต่กำหนดพื้นที่อีซีเท่านั้น แต่ยังต้องวางผังเมืองให้กับพื้นที่ใกล้เคียงด้วย เพื่อส่งเสริมกันและกัน และชุมชนรอบข้างได้รับประโยชน์จากการพัฒนาพื้นที่อีซี

๓. ขาดการวางแผนระบบสาธารณูปโภค ที่สอดคล้องกับเมืองที่ภาครัฐมองว่ากำลังจะเติบโต โดยหากมองกลับมาถึงพื้นที่ชลบุรี ในปัจจุบัน คือ ระบบสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ น้ำขาดแคลน เพราะมีความต้องการใช้ทั้งภาคอุตสาหกรรมและภาคครัวเรือน ซึ่งการเติบโตของภาคอุตสาหกรรมแบบปกติในพื้นที่เหล่านี้ ยังส่งผลกระทบต่อการใช้น้ำ หากมีการสนับสนุนให้เกิดโซนอีซีโดยขาดแผนรองรับ จะยิ่งก่อให้เกิดปัญหานี้มากขึ้น

๔. ไม่ได้เปิดพื้นที่ใหม่ ๆ ให้กับการลงทุน อีกหนึ่งความน่าเสียดายของแผนส่งเสริมการลงทุนของภาครัฐ นั่นก็คือ ยังคงกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่ที่มีความเป็นอุตสาหกรรมอยู่แล้ว ไม่ได้กระจายไปยังพื้นที่ใหม่ ๆ จังหวัดใหม่ ๆ ซึ่งสิ่งที่พอจะแก้ปัญหาได้ ต้องใช้ผังเมืองโยกการใช้ประโยชน์ให้ครอบคลุมไปยังพื้นที่ใกล้เคียงด้วย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ **ชิสณุพงศ์ พงศ์สินโชติ และคณะ**⁶⁷ ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เชื่อมโยงกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สู่การจัดการดินและน้ำตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของเครือข่ายป่าชุมชน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า การเชื่อมโยงองค์ความรู้หลัก คือ แนวพระราชดำริป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง กับแนวคิดป่าชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่เชื่อมโยงการอนุรักษ์ดินและน้ำให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน จึงต้องคำนึงถึงการใช้ประโยชน์จากป่า ของคนในชุมชน และการอำนวยประโยชน์จากพื้นที่ป่าให้กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยต้องมีกระบวนการนำพาองค์ความรู้ให้เกิดการแลกเปลี่ยน แบ่งปัน และสร้างคุณค่าเพิ่มให้ชุมชนเกิดความรู้ใหม่ ๆ ดำเนินการจัดการให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาป่าชุมชนแนวใหม่ที่แตกต่างกันจากปฏิบัติที่ผ่านมา เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างดีที่สุด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด คำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การศึกษายุทธศาสตร์ระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนระยะเบี่ยงเศรษฐกิจภาคตะวันออกในจังหวัดชลบุรี จึงได้เสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

๑. กรรณสิทธิในการให้ต่างชาติครอบคลุมสิทธิทรัพยากรได้ รวมถึงระยะเวลาการเช่ายาว ๙๙ ปีนั้น หากภาครัฐดำเนินการอย่างถูกต้อง รอบคอบ ป้องกันการกว้านซื้อที่ดินทำกินจากชาวบ้าน

⁶⁷ ชิสณุพงศ์ พงศ์สินโชติ และคณะ, ๒๕๖๐. ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้เชื่อมโยงกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สู่การจัดการดินและน้ำตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของเครือข่ายป่าชุมชน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย.

เพื่อให้ต่างชาติได้ และควรกำหนดอัตราจัดเก็บภาษีการใช้ประโยชน์ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เพื่อให้ภาษีเข้าสู่ท้องถิ่น ทดแทนประโยชน์การใช้ที่ดินผืนนี้ในระยะยาว เพราะหากรัฐไม่เปิดให้ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ปัจจุบันในหลายพื้นที่ชลบุรี ระยอง และในอีกหลายจังหวัดเศรษฐกิจ ต่างชาติก็หาช่องว่างในการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินอยู่แล้ว ดังนั้น หากจะเปิดให้ต่างชาติมีกรรมสิทธิ์ได้ เช่าที่ดินในระยะยาว ๆ ก็ควรมีเกณฑ์ที่ภาคท้องถิ่นได้ประโยชน์ระยะยาวด้วย

๒. จากการรวบรวมข้อมูล นโยบาย “พื้นที่เขตส่งเสริมระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก” หรืออีอีซี ย่อมเป็นแนวคิดที่ดีในการส่งเสริมเศรษฐกิจให้กับประเทศ ซึ่งในทุกนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจย่อมมีทั้งข้อดี ข้อเสีย ผู้ที่ได้รับประโยชน์ และผู้ที่เสียประโยชน์ สิ่งสำคัญ คือ สิ่งที่ภาครัฐยอมเสียไป ได้ผลกลับคืนมาคุ้มค่าหรือไม่ และมีการวางแผนปิดจุดอ่อนอย่างรอบคอบมากน้อยแค่ไหน เพื่อให้เป็นประโยชน์กับท้องถิ่นและประเทศได้มากที่สุด

๓. ขณะที่ในมุมมองของผู้บริโภคหรือคนท้องถิ่นแล้ว จะมองว่า สิทธิประโยชน์ที่ภาครัฐนำเสนอให้กับนักลงทุนโซนอีอีซี ก่อเกิดประโยชน์กับเขาด้วยหรือไม่ นั่น ก็เป็นสิ่งที่ภาครัฐควรต้องเริ่มฟังเสียงคนรอบพื้นที่อีอีซีด้วย

๔. อย่างไรก็ตามยังคงพบว่ากระบวนการบริหารจัดการระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก อย่างยั่งยืนในจังหวัดชลบุรี ที่ได้ในครั้งนี้มีข้อจำกัดบางประการ เช่น ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกในพื้นที่ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง แต่ในขณะเดียวกันก็ยังคงพบว่าเป็นปัจจัยที่มีความเปราะบาง เนื่องจากหากขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริงหรือขาดประสิทธิภาพในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมแล้ว ย่อมไม่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการได้

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาอย่างละเอียด รอบคอบคำนึงถึงข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่บนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์และแท้จริง

๕.๓.๑ เชิงนโยบาย

- ๑) การปรับกลไกสภาพแวดล้อมภายในอย่างเป็นระบบ
- ๒) การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกให้ทันสมัยและเอื้อ ให้ชุมชนสามารถจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้โดยชุมชนเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนส่วนรวม
- ๓) การส่งเสริมความรู้เพื่อการสร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้ภาคประชาชนในช่องทางที่หลากหลายและต่อเนื่อง
- ๔) การสร้างระบบการสื่อสารที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้
- ๕) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกในทุกระดับ และตลอดกระบวนการมีส่วนร่วม
- ๖) กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับปัญหาแต่ละพื้นที่

๕.๓.๒ เชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๒.๑ ข้อเสนอแนะต่อประชาชนทั่วไป

- ๑) การเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๒) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกขั้นตอนตั้งแต่การ นำเสนอข้อมูลปัญหาความต้องการ การวางแผนงาน การดำเนินกิจกรรม และการควบคุมประเมินผล
- ๓) การมีกลไกในชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๔) การกำหนดกฎระเบียบและข้อตกลงร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ๕) การสร้างวินัยต่อตัวเองเรื่องเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๓.๒.๒ ข้อเสนอแนะต่อผู้นำชุมชน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ๑) การรณรงค์ให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักให้กับประชาชน
- ๒) การเสนอนโยบายให้รัฐบาลสนับสนุนความรู้ ความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก
- ๓) ท้องถิ่นควรมีส่วนร่วมกับการทำแผนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน
- ๔) การจัดทำแผนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ต้องมีการตั้งงบประมาณที่เพียงพอ ประสานงบประมาณดำเนินการและมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
- ๕) การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๖) การสนับสนุนและเพิ่มศักยภาพของผู้นำในชุมชน

๗) การมีระบบการสื่อสารที่ดีกับชุมชน

๕.๓.๓ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาในพื้นที่ระเปียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก EEC อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

๒) ควรทำการศึกษากระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบบูรณาการในพื้นที่อื่น เพื่อให้เกิดความสมดุลแบบบูรณาการทั้งในระดับภาคและระดับประเทศ

๓) ควรมีการนำกระบวนการบริหารจัดการระเปียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน EEC ที่ได้ในครั้งนีไป ดำเนินการวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ เกียรติเสวี และคณะ, รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรประมงชายฝั่งอย่างยั่งยืน อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี, วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. ๒๕๖๓.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (๒๕๖๕). อำนาจหน้าที่และโครงสร้างองค์กร สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.mnre.go.th/th/about/content/๒๕๔๒>. [๒๕ ธ.ค.๒๕๖๕].
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔, ๒๕๖๐.
- กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๙, สิ่งพิมพ์รัฐบาล พิมพ์ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๐.
- กองยุทธศาสตร์และสารสนเทศเพื่อการพัฒนา จ.ระยอง. โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก จังหวัดระยอง. สำนักงานจังหวัดระยอง. ๒๕๖๑.
- กิตติพงษ์ พิพิธกุล, ภูวนิดา คุณผลิน และกนกอร บุญมี. การจัดการภาครัฐแนวใหม่กับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการ ธรรมทรรศน์, ๒๕๖๒.
- กิตติศักดิ์ อุตสาหการ, ศึกษาเชิงวิพากษ์การนำนโยบายไปปฏิบัติ: กรณีศึกษานโยบายระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ด้านผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๒๕๖๑.
- กุลการ มงคลชูโชคทวี และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาโครงการอ่างเก็บน้ำคลองบ้านนาจังหวัดสระบุรี. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๔.
- คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ (ฉบับย่อ). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ๒๕๖๑.
- คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (มปป.). การสร้างเครือข่าย [ออนไลน์] แหล่งที่มา <https://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๕]
- เฉลิมพงศ์ มีสมนัย, ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ และคณะ. การบริหารราชการไทย (พิมพ์ครั้งที่ ๕). สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๑.
- ชนิดา เจริญเนตร์ และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์, การจัดการความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อม กรณีศึกษาโครงการอ่างเก็บน้ำคลองบ้านนา จังหวัดสระบุรี. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. ๒๕๖๔.

ชวนพิศ ศรีบุญเรือง และคณะ, ขอบเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมายที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน กรณีศึกษาลุ่มน้ำสาขาห้วยแม่ประจันต์ จังหวัดเพชรบุรี. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. ๒๕๖๔.

ชีสณพงค์ พงศ์สินโชติ และคณะ, การจัดการความรู้เชื่อมโยงกระบวนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สู่การจัดการดินและน้ำตามแนวพระราชดำริเพื่อเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของเครือข่ายป่าชุมชน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). ๒๕๖๐.

ณัฐพร ยงวงศ์ไพบูลย์, รูปแบบการจัดการอุตสาหกรรมเหล็กไทยสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวอย่างยั่งยืน, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ๒๕๖๔.

ณัฐวรรณ สุนทรวริทธิโชติ, รายงานการวิจัย การศึกษาสภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมในเขตตำบลสามบัณฑิต : กรณีศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประชาชน. พระนครศรีอยุธยา : กองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๕๖.

ทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์, สมหมาย ชินนาค และสิริพัฒน์ ลาภจิตร. การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แบบมีส่วนร่วม ในเขตพื้นที่ ๑๐. [ออนไลน์] แหล่งที่มา <https://heo๒.tcithaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/๖๙๒๓/๕๙๖๘> [๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๕]

ไททัศน์ มาลา. การปกครองท้องถิ่นไทยในระยะเปลี่ยนผ่าน. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์. ๒๕๕๔.

นงนุช อักษรพิมพ์ และ จุฑารัตน์ ชมพันธุ์. ปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานระบบมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม (ISO ๑๔๐๐๑: ๒๐๑๕) และระบบมาตรฐานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (ISO ๔๕๐๐๑: ๒๐๑๘) ของบริษัทจำหน่ายรถยนต์แห่งหนึ่ง ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ ชลบุรี, วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๕.

นฤมล นิราทร. การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพฯ:โครงการระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดปัญหาการใช้แรงงานเด็ก. ๒๕๔๓.

น้ำฝน อัสวกิจกุลโรจน์ และคณะ, การศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่อุทยานแห่งชาติทางทะเลด้วยการใช้วิจัยแบบมีส่วนร่วม. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม. ๒๕๖๔.

บุษอริ ยะหะมะ. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการท้องถิ่น .สงขลา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา, ๒๕๖๐.

ปาริชาติ วลัยเสถียร. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข. ๒๕๔๓.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, พ.ศ. ๒๕๓๕.

พลเดช ปิ่นประทีป. (๒๕๕๖). การสร้างและบริหารเครือข่ายในยุคปัจจุบัน. [ออนไลน์]. <https://www.ldi.or.th.> [๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๕]

- ภาณี บุญยเกื้อกล. (มปป.). การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการผลิตการตลาดสินค้าเกษตร. สำนักพัฒนาเกษตรกร. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.farmdev.doae.go.th> [๒๕ ธันวาคม ๒๕๖๕]
- คันสนีย์ อรัญวาสน์, (๒๕๖๕), การวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำลำเสียวน้อย, วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, ๑๘(๒), ๕๘-๗๗.
- ศุภณัฐ ทรัพย์นาวัน. (๒๕๖๐). การพัฒนาระบบราชการ. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์. (๒๕๔๕). การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (สกพอ.) คู่มือการจัดตั้งหรือขยาย “เขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษ”, ๒๕๖๑.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. (๒๕๖๑). แผนปฏิบัติการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก. [ออนไลน์] แหล่งที่มา <https://www.eeco.or.th/web-upload/filecenter/untitled%๒๐folder/EECo๐๙.pdf> (๕ มกราคม ๒๕๖๖).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๕๙). แผนงานพัฒนาระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (๒๕๕๙). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๓. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาข้าราชการ. (๒๕๕๑). คู่มือเทคนิคและการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การบริหารการเปลี่ยนแปลง. [ออนไลน์] แหล่งที่มา <http://www.cad.go.th>. (๕ มกราคม ๒๕๖๖).
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (๒๕๕๘). คู่มือการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน.
- เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (๒๕๖๑). ทิศทางการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในศตวรรษที่ ๒๑. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, ๑๒(๓), ๙๔-๙๗.
- อภิญา ดิสสะมาน, (๒๕๕๘), แนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยสันติวิธี, วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, ๑๑ (๒), ๖๐-๗๕.
- อารตี อยุธยา, (๒๕๖๔), ระเบียบเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกและเครือข่ายทุนจีนข้ามชาติ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.

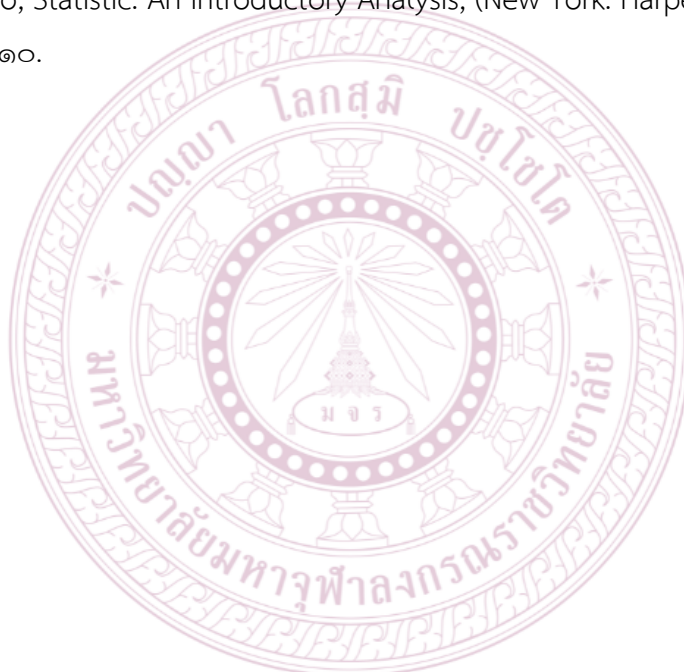
องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี [ออนไลน์] แหล่งที่มา <https://www.chon.go.th/cpao/page/>
[๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๕]

Cronbach Lee Joseph. (๑๙๗๔). Essentials of Psychological testing. New York : Harper and Row. p. ๑๖๑.

Gray, B., & Stites, J.P. ๒๐๑๓. Sustainability through Partnerships: Capitalizing on Collaboration. Network for Business Sustainability. Retrieved from: nbs.net/knowledge

Katz, N., Lazer, D., Arrow, H., & Contractor, N. (๒๐๐๔). Network theory and small groups. Small Group Research, ๓๕(๓): ๓๐๗-๓๓๒.

Yamane, Taro, Statistic: An Introductory Analysis, (New York: Harpen and Row, ๑๙๖๗), p.๑๑๐.

แบบสอบถาม

ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง:

๑. แบบสอบถามนี้ มีความประสงค์เพื่อนำไปเป็นข้อมูล ในการพัฒนาพฤติกรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในที่สาธารณะของประชาชนในจังหวัดชลบุรี บนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๒. แบบสอบถามฉบับนี้ ประกอบด้วย ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

ตอนที่ ๒ ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ตอนที่ ๓ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่น ๆ

๓. โปรดอ่านข้อความและกาเครื่องหมาย (✓) ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด คำตอบของท่านถือเป็นความลับและเพื่อประโยชน์ทางการวิจัยเท่านั้น มีดังนี้

๕	หมายถึง	ระดับการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด
๔	หมายถึง	ระดับการพัฒนา อยู่ในระดับมาก
๓	หมายถึง	ระดับการพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง
๒	หมายถึง	ระดับการพัฒนา อยู่ในระดับน้อย
๑	หมายถึง	ระดับการพัฒนา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ

นักวิจัยวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมายถูก (✓) ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียว

๑. เพศ

() ๑. ชาย

() ๒. หญิง

๒. อายุ

() ๑. ต่ำกว่า ๓๐ ปี

() ๒. อายุ ๓๑-๔๐ ปี

() ๓. อายุ ๔๑-๕๐ ปี

() ๔. อายุ ๕๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

() ๑. ประถมศึก

() ๒. มัธยมศึกษาตอนต้น

() ๓. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

() ๔. ปวส.

() ๕. ปริญญาตรี

() ๖. สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

() ๑. เกษตรกรรม

() ๒. ค้าขาย

() ๓. รับจ้าง

() ๔. ประมง (จับสัตว์น้ำ)

() ๕. ทำงานองค์กรเอกชน

() ๖. รับราชการ

๕. การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

() ๑. วิทย์

() ๒. โทรทัศน์

() ๓. หนังสือพิมพ์

() ๔. วารสาร

ตอนที่ ๒ โปรดกาเครื่องหมาย (✓) ในช่องว่างทางขวามือที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในจังหวัดชลบุรี ดังต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนา	ระดับการพัฒนา				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปาน กลาง ๓	น้อย ๒	น้อย ที่สุด ๑
๑) ด้านสภาพแวดล้อม					
๑. สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ รวมทั้งสิ่งทีมนุุษย์สร้างขึ้น ซึ่งมีลักษณะเป็นทั้งรูปธรรม และนามธรรม					
๒. การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วเป็นส่วนหนึ่งที ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม					
๓. การจัดการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมใน ทรัพยากรธรรมชาติอย่างบูรณาการ					
๔. การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพทรัพยากรป่าไม้ทรัพยากร ธรณีและความหลากหลายทางชีวภาพ					
๕. การเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาค					
๒) ทรัพยากรดิน					
๑. ใช้ที่ดินอย่างถูกต้องตามสมรรถนะ คือ คำนึงถึงความ เหมาะสมของดิน สมรรถนะของดิน					
๒. รักษาความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดินและรักษา โครงสร้างของดิน เช่น การปลูกพืชคลุมดินจะช่วย ป้องกันการระเหยของน้ำจากดิน ทำให้ดินชุ่มชื้น ร่วนซุย					
๓. การไถพรวนดิน เป็นการช่วยเพิ่มออกซิเจนให้แก่ดินและ คลุกเคล้าธาตุอาหารในดิน					
๔. การให้ความชุ่มชื้นแก่ดินได้แก่ การจัดระบบชลประทาน ให้ดินได้รับน้ำ					
๕. การปรับปรุงและบำรุงดิน เช่น การใส่ปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยคอก ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การใส่ปูนขาวในดินที่เป็นกรด การแก้ไข ปัญหาดินเค็มโดยการระบายน้ำเข้าที่ดิน เป็นต้น					

ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนา	ระดับการพัฒนา				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๓) ทรัพยากรแร่					
๑. ใช้วิธีขุดแร่ที่มีประสิทธิภาพ					
๒. การใช้แร่ธาตุอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้แร่ธาตุอย่างประหยัด โดยให้เกิดการสิ้นเปลืองน้อยที่สุด					
๓. การนำแร่ที่ใช้ประโยชน์แล้วกลับมาใช้ได้					
๔. การควบคุมราคา เป็นการกำหนดให้มีราคาเดี่ยวยกตัวมิให้มีการขึ้น ๆ ลง ๆ ตามสภาวะของตลาด					
๕. การสำรวจแหล่งแร่ธาตุเพิ่มเติม ในเรื่องการขาดแคลนแร่ธาตุในหมู่ประชาชนทั่วไป					
๔) ทรัพยากรป่าไม้					
๑. ท่านเข้าร่วมประชุมวางแผนการจัดการโครงการรักษาป่าไม้ในชุมชน					
๒. ท่านมีส่วนร่วมเสนอวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
๓. ท่านเข้าร่วมการประชุมเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ในพื้นที่					
๔. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าสงวน					
๕. ท่านร่วมกิจกรรมโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้					
๕) ทรัพยากรน้ำ					
๑. การจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค					
๒. การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการน้ำภาคการผลิต (เกษตรและอุตสาหกรรม)					
๓. การป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำตลอดจนบรรเทาผลกระทบ					
๔. ปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาแหล่งน้ำสาธารณะ					
๕. สร้างการมีส่วนร่วมและบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
๖. ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง					
๑. การดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งของเทศบาลมีการประสานงานกับประชาชน					
๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการทรัพยากรชายฝั่งอย่างเป็นระบบ					

ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนา	ระดับการพัฒนา				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๓. การจัดทำหลักเกณฑ์ประกอบการจัดทำแผน/โครงการ ป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งใช้ไม้ไผ่ปักชะลอความรุนแรงของคลื่นในชายฝั่งทะเลที่เป็นโคลน					
๔. การดำเนินโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนและชายหาด เช่น การปลูกป่าชายเลน การทวงคืนผืนป่าชายเลน การรื้อถอนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่					
๕. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และดูแลระบบนิเวศ รวมถึงฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลอื่น ๆ					
๗. ความหลากหลายทางชีวภาพ					
๑. ร่วมเสนอความคิดเห็นกับผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ความหลากหลายของพันธุ์ไม้ ชนิดนก รวมถึงสัตว์น้ำ					
๒. ใช้มาตรการลงโทษทางสังคม ต่อผู้มีพฤติกรรมลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เช่น การไม่คบหาสมาคมด้วย					
๓. ร่วมศึกษาและรับทราบผลการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม					
๔. ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับผลของกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม					
๕. ให้ข้อมูลและความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม					
๘. ทรัพยากรอากาศและมลพิษ					
๑. การเผาทำให้อากาศบริเวณที่เผาสกปรกแพร่กระจายความสกปรกไปยังบริเวณอื่น ๆ					
๒. การลดปริมาณขยะในที่สาธารณะให้น้อยลง เป็นการลดมลพิษทางอากาศส่วนรวมได้					
๓. การคัดแยกขยะก่อนทิ้งสามารถลดปัญหามลพิษทางอากาศและเพิ่มรายได้ในครอบครัว					
๔. การใช้น้ำมันลดสารตะกั่วหรือการใช้บริการรถโดยสารประจำทางสามารถลดปัญหามลพิษทางอากาศและลดค่าใช้จ่ายได้					
๕. ทุกคนช่วยกันปลูกต้นไม้จะช่วยฟอกอากาศเสีย และลดปัญหาโลกร้อน					

แบบสัมภาษณ์เรื่อง

ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เรื่อง “การจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)” โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑.๑ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๑.๒ เพื่อวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๑.๓ เพื่อนำเสนอแนวทางยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ คำถามผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์มี ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑) ตัวแทนผู้ประกอบการด้านโรงงานอุตสาหกรรม กลุ่มที่ ๒) ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มที่ ๓) นักลงทุน นักธุรกิจ นักท่องเที่ยว และประชาชนทั่วไปที่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดความไม่สมดุล ไม่เพียงพอ และขาดความสมบูรณ์อันเป็นผลมาจากการพัฒนาที่มุ่งเน้นความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเดียว และกลุ่มที่ ๔) ประชาชนทั่วไป ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอยู่อาศัยในบริเวณพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ในฐานะเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงต่อการพัฒนาพื้นที่ เป็นผู้ตอบคำถาม โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ

นักวิจัยวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑) ชื่อ.....นามสกุล.....
 ๒) เพศ..... ๓) อายุ.....ปี ๔) วุฒิกการศึกษา.....
 ๕) อาชีพ.....

ตอนที่ ๒ คำถามผู้ให้สัมภาษณ์

๑) ข้อมูลพื้นฐานยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความเข้าใจอย่างไร?

.....

๒) พัฒนาศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้อย่างไร?

.....

๓) ข้อเสนอแนะ ยุทธศาสตร์ระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีปัญหา อุปสรรคอย่างไรบ้าง?

.....

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ

นักวิจัยวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สถานที่สัมภาษณ์/บ้านเลขที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ที่ อว ๘๐๗๓/พิเศษ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี ๓๒/๒๒ หมู่ ๒
ตำบลนาป่า อำเภอมือเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ๒๐๐๐๐

๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายอ. พัทธกมล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ
ตำแหน่งอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี และคณะ ทำวิจัย เรื่อง “การจัดสมดุ
ลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก” ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๒๘/๒๕๖๖

ในการทำวิจัยครั้งนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขออนุญาตจากท่าน เพื่อโปรดพิจารณา
อนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ในวันที่ กรกฎาคม ๒๕๖๖
ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณ
ในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ผู้ได้ข้อมูล
วิทย์ อรรถกมล

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ

(ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ)

หัวหน้าโครงการวิจัย

โทร...๐๘๑-๒๔๔-๓๖๑๖

ศูนย์บริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนจังหวัดชลบุรี	
เลขรับ..... ๗๙๐	
วันที่..... ๒๕ ก.ค. ๒๕๖๖	
เวลา..... ๑๖.๔๖ น.	
ที่ อว ๘๐๗๓/พิเศษ	

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี ๓๒/๒๒ หมู่ ๒
ตำบลนาป่า อำเภอมือทองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ๒๐๐๐๐

๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการศูนย์บริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนจังหวัดชลบุรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ ดร.วรพจน์ ก้องเสนาฯ ตำแหน่งอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี และคณะ ทำวิจัย เรื่อง “การจัดสมดุลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก” ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๒๘/๒๕๖๖

ในการทำวิจัยครั้งนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ในวันที่ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาฯ

(ดร.วรพจน์ ก้องเสนาฯ)

หัวหน้าโครงการวิจัย

เรียน ผอ. ศวป.-ชลบุรี

- เชิญพรชัย จิตใจ

- ผ.สุพาส วัฒนกิจธัญญ์ วัฒนวิสัย

รองคณบดีเขต กทม. ๒๕๖๖ เพื่อวิจัย

ใน วิจัยพื้นที่ สกค ๒๖ เวลา ๑๖.๐๐ น.

ให้ศ.ร.พื้นที่ สกค ๒๖

- ศ.ร.พื้นที่ สกค ๒๖

นางสาวสุพรทิพย์ จันทร์พิทักษ์

เจ้าหน้าที่งานธุรการ

- ๒๕ ก.ค. ๒๕๖๖ เวลา ๑๖.๐๐ น.

โทร.....๐๘๑-๒๕๔-๓๖๖๖

หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้ให้ข้อมูลวิจัย ผู้อำนวยการศูนย์บริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน
จังหวัดชลบุรี

ที่ อว ๘๐๗๓/พิเศษ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี ๓๒/๒๒ หมู่ ๒
ตำบลนาป่า อำเภอมือเมืองชลบุรี
จังหวัดชลบุรี ๒๐๐๐๐

๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๖

สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดชลบุรี
เลขรับที่..... 2771
วันที่..... 25 ก.ค. 2566
เวลา..... น.

เรื่อง ขออนุญาตขอรับข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผอ.กมยธ.และผอ.มอ.จังหวัดชลบุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อนุมัติให้ ดร.วรพจน์ ก้องเสนาฯ ตำแหน่งอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี และคณะ ทำวิจัย เรื่อง “การจัดสมดุลงานวิทยากรธรรมชาติดและสิ่งแวดล้อมบนฐานระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก” ตามสัญญาเลขที่ ว.๐๒๘/๒๕๖๖

ในการทำวิจัยครั้งนี้ มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขออนุญาตขอรับข้อมูลจากท่าน เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้คณะผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ในวันที่ กรกฎาคม ๒๕๖๖ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

ดร.วรพจน์ ก้องเสนาฯ

(ดร.วรพจน์ ก้องเสนาฯ)

หัวหน้าโครงการวิจัย

โทร...๐๘๑-๒๕๔-๓๖๑๖

เรียน ผอ.กมยธ.

☐ เพื่อใช้ตรวจ☒ เพื่อโปรดพิจารณา☐ เพื่อ

ผอ.กมยธ.จังหวัดชลบุรี
ผอ.มอ.จังหวัดชลบุรี
7 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

26 ก.ค. 66

ภาพประกอบ มอบกระเช้าให้ผู้ให้สัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยพิทักษ์ป่าจังหวัดชลบุรี

ภาพประกอบ มอบกระเช้าให้ผู้ให้สัมภาษณ์ผู้บริหารหน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อมจังหวัด
ชลบุรี

ภาพประกอบ หน่วยงานส่วนราชการด้านสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี

ภาพประกอบ ได้รับการอนุเคราะห์จากผู้บริหาร ต้องขอชี้แจง แบบเป็นกันเอง

ภาพประกอบ ผู้แทนผู้บริหาร ผู้แทนผู้บริหารภาคอุตสาหกรรม และผู้นำชุมชน จากอำเภอต่าง ๆ
เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบายสิ่งแวดล้อม

ภาคผนวก ค
เอกสารรับรองการนำไปใช้ประโยชน์

ที่ ววร. ๑๓/๒๕๖๗

วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

Academic Journal of Political Science and Public Administration

อาคารพระราชวังเดิม (นคร เหมปาลี) ชั้น ๔

เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนก

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

อีเมล: journalajppa@mcu.ac.th

ISSN 2822-065X (Print) ISSN 2822-0676 (Online)

๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง รับรองการตีพิมพ์บทความ

เรียน นายวรพจน์ ก้องเสนาะ

ตามที่ท่านได้ส่งบทความเรื่อง “ยุทธศาสตร์ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน” เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ นั้น

บัดนี้ บทความของท่านได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จำนวน ๓ ท่าน จากหลากหลายสถาบัน และท่านได้แก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ในการนี้กองบรรณาธิการ ขอแจ้งให้ท่านทราบว่า บทความของท่านจะได้รับการตีพิมพ์ลงในวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนกันยายน - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ผ่านเว็บไซต์ <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/AJPP> และขอขอบคุณที่ท่านส่งบทความมาเพื่อเผยแพร่ คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับบทความที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์จากท่านอีก เพื่อนำมาลงตีพิมพ์ในวารสารฉบับต่อไป

อนึ่ง วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จัดอยู่ในวารสารกลุ่มที่ ๒ : วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Citation Index (TCI) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๗

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง)

บรรณาธิการวารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

ติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ พระมหาสมชาย ขนติสรโน ไท. ๐๖๑-๔๔๙-๗๔๕๔

อ.ดร.สุภัทรชัย สีสะไบ ไท. ๐๙๑-๔๖๙-๑๕๓๔

หรือสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ได้ที่ Line Open Chat

ประวัติคณะผู้วิจัย

๑. ประวัติหัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย) ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ

(ภาษาอังกฤษ) Dr.worapot Kongsanoh

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

สถานที่ติดต่อ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการ

คณะสังคมศาสตร์ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ๒๐๐๐๐

ประวัติการศึกษา

-ศน.บ. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

-พธ.บ. (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

-ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

-พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

-รป.ด. (สาขารัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยปทุมธานี

งานวิจัย

(๑) ชื่อเรื่อง : บทบาทด้านการปกครองของพระสังฆาธิการในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕

(๒) ชื่อเรื่อง : ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยของพระสงฆ์อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗

(๓) ชื่อเรื่อง : กลยุทธ์การนำนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่การปฏิบัติของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดชลบุรี, มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๖๐

ชลบุรี,

(๔) ชื่อเรื่อง : การศึกษานโยบายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่ออุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี, ๒๕๖๑

บทความทางวิชาการ

๑.๑ ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ, “บทความวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การนำนโยบายการบริหารกิจการคณะสงฆ์สู่การปฏิบัติของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ จังหวัดชลบุรี” : วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา ปีที่ ๑๐ มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙

๑.๒ ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ “บทความวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีพระสงฆ์มีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดชลบุรี” คณะสังคมศาสตร์, ขอนแก่น, ฉบับที่ ๔๑, ๒๕๖๐

๑.๓ ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ “บทความเรื่อง สังคมศาสตร์เป็นศาสตร์หรือไม่” งานสัมมนาวิจัยพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ ๗ มจร. วิทยาลัยสงฆ์น่าน จังหวัดน่าน ๒๕๖๐

๑.๔ ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ “บทความเรื่อง อุเบกขากับผู้นำทางการเมือง” การประชุมระดับชาติครั้งที่ ๑ ณ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญา วัดไร่ขิง จังหวัดนครปฐม, ๒๕๖๑

๑.๕ ดร.วรพจน์ ก้องเสนาะ “บทความเรื่อง การประยุกต์ใช้แนวทาง
เศรษฐกิจพอเพียง ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนท้องถิ่น” วารสารพุทธจักร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมษายน ๒๕๖๓

